

Strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność 2016-2023

Stowarzyszenie
Lokalna Grupa Działania
Ziemia Bielska

Bielsko - Biała, grudzień 2015

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich

na lata 2014-2020

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LGD.....	4
1. Nazwa LGD	4
2. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców, a w przypadku LSR wielofunduszowych również wskazanie zakresu oddziaływania poszczególnych EFSI, z których współfinansowana ma być LSR (tzn. wskazanie czy realizacja operacji w ramach każdego z funduszy będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR czy też jedynie na pewnej jego części).	4
3. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR.....	4
4. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia Leader/osi 4 PO RYBY bądź w przypadku nowej LGD podejmowane przez nią/podmioty ją tworzące działania pozytywnie oddziałujące na dany obszar, w szczególności dotyczące realizacji projektów o zakresie podobnym do realizacji LSR.	5
5. Opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków potwierdzającą, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców	6
6. Opis składu organu decyzyjnego wskazujący, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji.	7
7. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych.....	7
8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.	7
ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR.....	8
a) dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR	8
b) partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR	9
c) wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	12
d) podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną tj. daty spotkań, ilość uczestników.	12
ROZDZIAŁ III DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI	12
1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.	12
1.1. Podstawowe dane dot. obszaru, charakterystyka demograficzna.....	12
1.2. Główne problemy obszaru	14
1.3. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR.....	16
2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru).	20
2.1. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej)	20
2.2. Warunki do rozwoju przedsiębiorczości, kluczowe branże i kierunki rozwoju obszaru	22
3. Opis rynku pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy).	23
3.1. Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia	23
4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego.	26

4.1. Charakterystyka sektora organizacji pozarządowych na obszarze	26
4.2. Działalność organizacji pozarządowych: problemy i wyzwania	27
5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk	28
6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (inne niż spójność przestrzenna).	30
7. W przypadku LSR finansowanych lub współfinansowanych ze środków finansowych pochodzących z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego charakterystyka rybactwa i rynku rybnego (liczba gospodarstw, kierunki produkcji, informacja na temat osób zatrudnionych w rybactwie).	31
8. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków.	31
9. Krótka charakterystyka obszarów atrakcyjnych przyrodniczo i turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki, informacje dotyczące liczby gospodarstw agroturystycznych, wskaźnik Schnaidera, produkty lokalne:	33
10. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru, w tym promocji i sprzedaży takich produktów	34
ROZDZIAŁ IV – ANALIZA SWOT	34
ROZDZIAŁ V – CELE I WSKAŹNIKI.....	40
1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.....	40
2. Wykazanie zgodności celów LSR z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.....	44
3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.	45
4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.....	45
5. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć.....	48
6. Źródła pozyskania danych do pomiaru.	48
7. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych	48
8. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia.	48
9. Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie dotyczące sposobu jego ustalenia.	48
ROZDZIAŁ VI – SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	60
1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.	60
2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.....	60
3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny.....	61
4. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.	62
5. Wysokość wsparcia przyznawanego na rozpoczynanie działalności gospodarczej.....	63
6. Podstawowe zasady ustalania wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR.....	63
ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA	63
ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR.....	64
1. Ogólna charakterystyka budżetu w tym wskazanie funduszy EFSI stanowiących źródło finansowania LSR w latach 2014-2020.	64

2. Krótki opis powiązania budżetu z celami LSR.	64
ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI	64
ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE	65
1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celami LSR i wykazanie ich spójności	65
2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć.....	67
ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA	68
ROZDZIAŁ XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	68
1. Informacja o przeprowadzeniu analizy LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i o wynikach tej analizy.	68
2. W przypadku LSR wymagającej przeprowadzenia ww. oceny, pisemne podsumowanie zawierające informacje, o których mowa w art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.).	69
WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY	69
ZAŁĄCZNIKI DO LSR.....	70
Załącznik nr 1 - Procedura aktualizacji LSR	70
Załącznik nr 2 - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu	70
Załącznik nr 3 - Plan działania	72
Załącznik nr 4 - Budżet LSR	75
Załącznik nr 5 - Plan komunikacji.....	75

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LGD

1. Nazwa LGD

Nazwa: **Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Ziemia Bielska**

status prawny: Stowarzyszenie (specjalne), data rejestracji: 05.05.2008 roku, numer KRS: 0000305315

2. Zwięzły opis obszaru w szczególności zawierający liczbę i nazwy gmin, ich powierzchnię i liczbę mieszkańców, a w przypadku LSR wielofunduszowych również wskazanie zakresu oddziaływania poszczególnych EFSI, z których współfinansowana ma być LSR (tzn. wskazanie czy realizacja operacji w ramach każdego z funduszy będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR czy też jedynie na pewnej jego części).

Obszar Lokalnej Grupy Działania (LGD) Ziemia Bielska, który ma formę niezamkniętego pierścienia wokół miasta Bielska-Białej, znajduje się w południowej części województwa śląskiego i leży w całości na terenie powiatu bielskiego, w obrębie międzynarodowych szlaków komunikacyjnych i transportowych. Powierzchnia obszaru LGD wynosi 387 km² i stanowi prawie 85% całego obszaru powiatu bielskiego. Strukturę administracyjną obszaru tworzy 9 gmin, w tym: 2 gminy miejsko-wiejskie oraz 7 gmin wiejskich. Na dzień 31.12.2013 r. obszar zamieszkiwało 118 971 osób.

Tabela nr 1 Podstawowe dane gmin na dzień 31.12.2013r.

Lp.	Gmina	Rodzaj gminy	Obszar objęty LSR	Powierzchnia	Sołectwa	Liczba ludności
1.	Jaworze	wiejska	cała gmina	21 km ²	brak	6 980
2.	Jasienica	wiejska	cała gmina	93 km ²	Jasienica, Bielowicko, Biery, Grodziec, Hłownica, Landek, Łazy, Mazańcowice, Międzyrzecze Dolne, Międzyrzecze Górne, Roztropice, Rudzica, Świętoszówka, Wieszczyca	22 870
3.	Czechowice-Dziedzice	miejsko-wiejska	obszar wiejski	66 km ²	Bronów, Ligota, Zabrzeg	9 095
4.	Bestwina	wiejska	cała gmina	38 km ²	Bestwina, Bestwinka, Janowice, Kaniów	11 187
5.	Wilamowice	miejsko-wiejska	cała gmina	57 km ²	Zasole Bielańskie, Hecznarowice, Stara Wieś, Dankowice, Pisarzowice	16 670
6.	Kozy	wiejska	cała gmina	27 km ²	brak	12 529
7.	Porąbka	wiejska	cała gmina	64 km ²	Bujaków, Czaniec, Kobiernice, Porąbka	15 399
8.	Wilkowice	wiejska	cała gmina	34 km ²	Wilkowice, Bystra, Mieszna	13 145
9.	Buczkowice	wiejska	cała gmina	19 km ²	Buczkowice, Rybarzowice, Godziszka, Kalna	11 096
łącznie liczba ludności (z pominięciem mieszkańców miast powyżej 20 tys.)						118 971

Źródło: Bank Danych Lokalnych (BDL), Główny Urząd Statystyczny (GUS), www.stat.gov.pl, stan na 31.12.2013 r.

3. Mapa obszaru objętego LSR z zaznaczeniem granic poszczególnych gmin wykazująca spójność przestrzenną obszaru objętego LSR

4. Opis procesu tworzenia partnerstwa uwzględniający dotychczasowe doświadczenia grupy/jej członków we wdrażaniu podejścia Leader/osi 4 PO RYBY bądź w przypadku nowej LGD podejmowane przez nią/podmioty ją tworzące działania pozytywnie oddziałujące na dany obszar, w szczególności dotyczące realizacji projektów o zakresie podobnym do realizacji LSR.

Stowarzyszenie LGD Ziemia Bielska powstało w 2008 r. W latach 2009-2015 wdrażało Lokalną Strategię Rozwoju (LSR) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2007-2013 na obszarze 8 gmin powiatu bielskiego, a obecnie w 2015 r. – kontynuując swoją działalność – podejmuje się wdrażania strategii na lata 2016-2023 na obszarze powiększonym o terytorium jednej gminy, tj. gminy Buczkowice (również powiat bielski). **Proces budowania partnerstwa 2007 – 2015** rozpoczął się w 2007 r. i miał charakter uspołeczniony, tzn. odbywał się wprawdzie z inicjatywy jednostek samorządu terytorialnego, ale z dużym udziałem mieszkańców, organizacji i instytucji z tego obszaru. Inicjatorem utworzenia LGD był - z uwagi na dotychczasowe doświadczenia na płaszczyźnie współpracy z gminami, podmiotami gospodarczymi i organizacjami pozarządowymi – ówczesny Zarząd Powiatu. Od początku procesu budowania partnerstwa duży nacisk kładziono na upowszechnianie idei podejścia LEADER, aktywizację i integrację mieszkańców oraz demokratyczne podejmowanie decyzji w powstającej organizacji. Zebranie grona osób – mieszkańców, przedstawicieli rozmaitych organizacji i instytucji miało w założeniu wytworzyć silną platformę społeczną, która byłaby równoważnym partnerem dla samorządów lokalnych w wyznaczaniu kierunków i działań rozwoju lokalnego. W związku z tym w pierwszej fazie, tj. w 2007 r. podczas spotkań oraz posiedzeń konwentów burmistrzów i wójtów powiatu bielskiego prezentowano możliwości realizacji podejścia LEADER w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 (spotkania i konwenty miały miejsce w Jaworzu (2.07.2007), Wilamowicach (6.07.2007) oraz Bielsku- Białej (27.07 i 23.08.2007)). Spotkania organizowane w formule otwartej - z udziałem zainteresowanych mieszkańców gmin, organizacji społecznych i przedsiębiorców - miały na celu zachęcenie wszystkich 10 gmin powiatu bielskiego do podjęcia inicjatywy utworzenia LGD (spotkania odbywały się w Czechowicach-Dziedzicach - 11.07.2007, Wilamowicach - 12.07.2007, Porąbce – 24.07.2007, Jasienicy – 2.08.2007, Kozach – 16.08.2007, Wilkowicach – 3.09.2007 oraz 25.10.2007). Ostatecznie w skład LGD Ziemia Bielska weszło 7 gmin, tj. Bestwina, Czechowice-Dziedzice, Kozy, Jasienica, Porąbka, Wilamowice i Wilkowice. Z przyczyn formalnych w skład LGD nie weszło Miasto Szczyrk (ze względu na liczbę mieszkańców powyżej 5.000), Gmina Jaworze (wchodziła w skład innej LGD Beskid Śląski Górny) oraz Gmina Buczkowice (brak zainteresowania członkostwem). Jesienią 2007 r. wszystkie ww. 7 gmin i powiat podjęły uchwały o przystąpieniu do powstającej LGD, a w dniu 4.03.2008 dokonano wyboru organów LGD tj. Zarządu, Rady oraz Komisji Rewizyjnej. 5.05.2008 r. LGD Ziemia Bielska została zarejestrowana w Krajowym Rejestrze Sądowym, po czym podjęto kolejne kroki związane z organizacją Biura Stowarzyszenia. 28.07.2008 r. do LGD dołączyła Gmina Jaworze oraz reprezentanci społeczno-gospodarczy z jej obszaru. W ten sposób ukształtował się skład terytorialny LGD w okresie programowania 2007-2013 obejmujący 8 gmin powiatu bielskiego. Dzięki zaangażowaniu społeczności lokalnych w okresie czerwiec - listopad 2008 r. (udział łącznie 32 osób w 3 spotkaniach roboczych i kilkunastu konsultacjach) wypracowano wspólne cele i kierunki działania, które zostały zawarte, a następnie zrealizowane w Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009-2015.

Wspólny sukces tego okresu to 15 mln zł zrealizowanego budżetu, którego efekty to: 321 złożonych wniosków na kwotę blisko 20 mln zł, 175 dofinansowanych projektów, 21 wydanych publikacji, 18 doposażonych zespołów, 64 wydarzenia kulturalne i blisko 30 tys. uczestników, 75 szkoleń i warsztatów, w których uczestniczyło prawie 2 tys. osób., 12 nowych firm, 17 rozwiniętych działalności gospodarczych, 67 nowych inwestycji oraz działania LGD: 62 przedsięwzięcia aktywizujące mieszkańców z kilkoma tysiącami uczestników, baza 200 NGO, baza 160 twórców, 15 projektów z Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Aktywna Strefa z siłownią zewnętrzną i szlakiem aktywnych w każdej gminie. Baza Dobrych Praktyk ze wszystkimi projektami, ich celami i efektami oraz podmiotami, które je zrealizowały znajduje się na www.ziemiabielska.pl

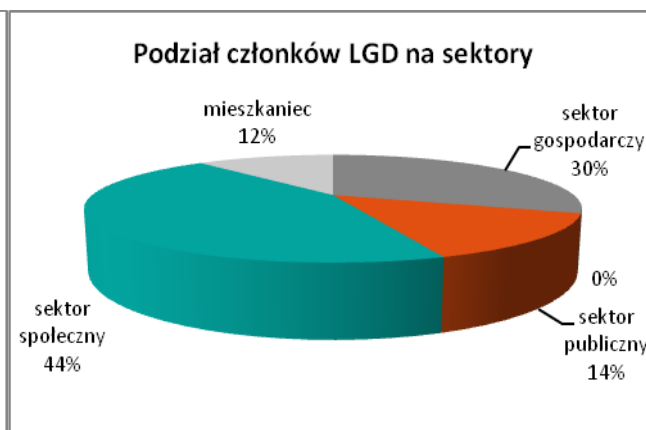
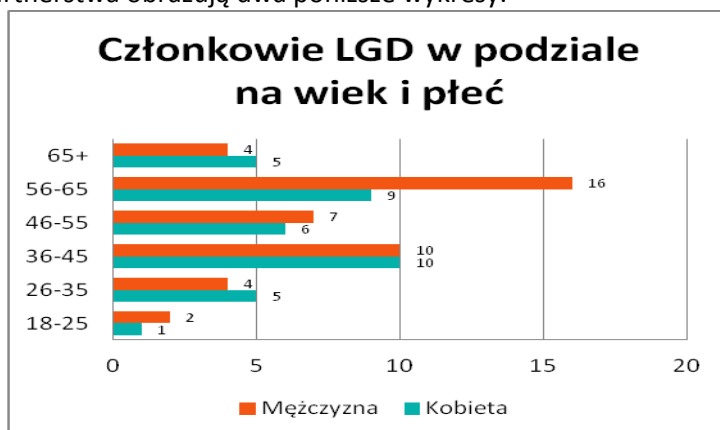
W 2009 r. z inicjatywy i pod koordynacją LGD Ziemia Bielska rozpoczęto proces zakładania lokalnej grupy rybackiej, która finalnie objęła swym zasięgiem 5 z 8 ówczesnych gmin obszaru LGD. Jako odrębne stowarzyszenie LGR Bielska Kraina w 2010 r. otrzymała z PO RYBY 2007-2013 blisko 24 mln zł na wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju Obszarów Rybackich. Fakt ten oraz doświadczenie z nim związane wpłynęło korzystnie na część obszaru LGD tj. gmin: Jaworze, Jasienica, Czechowice-Dziedzice, Bestwina i Wilamowice, a także członków LGD, zwiększając dostępne możliwości i łączne fundusze pomocowe skierowane na ten obszar.

Rozwój partnerstwa 2014-2020 - kilkuletnie doświadczenie LGD i jej członków, związane z realizacją LSR i sukcesem oraz pozytywnymi zmianami na wielu płaszczyznach i w wielu obszarach było impulsem do decyzji o kontynuowaniu działalności i aplikowaniu o środki w kolejnym okresie programowania 2014-2020. Rozwój liczby partnerstwa – dołączyli nowi członkowie oraz obszarowy – w 2015 r. jako dziewiąta przyłączyła się Gmina Buczkowice, doświadczenie kadr zarządzających LGD (wiedza i praktyka pracowników, Zarządu, Rady, komisji Rewizyjnej) były głównymi przesłankami przemawiającymi za kontynuacją i rozwojem działalności. Członkowie LGD np. gminy,

organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy nabyli dużego doświadczenia w realizacji projektów w ramach LSR (co obrazuje wspomniana baza na www.ziemiabielska.pl), ale również w realizacji projektów podobnych i zbieżnych z LSR, a finansowanych z innych źródeł jak chociażby Europejskiego Funduszu Rybackiego (poprzez LGR Bielska Kraina), Europejskiego Funduszu Społecznego czy Regionalnego Programu Operacyjnego. Projekty te dotyczyły podnoszenia atrakcyjności obszaru LGD, wzmocnienia kapitału społecznego, aktywizacji i poprawy jakości życia mieszkańców. Mierzalne efekty tych projektów to ilość wybudowanych i zmodernizowanych obiektów, ilość wydarzeń i inicjatyw kulturalnych, ilość kursów i szkoleń oraz ich uczestników itp. Wszystkie te operacje miały pozytywny wpływ na sytuację obszaru LGD, na co wskazuje *Raport z badań ewaluacyjnych* przeprowadzonych na zlecenie LGD przez niezależny podmiot badawczy w 2015 r. Pozytywne zmiany w zakresie „twardych” inwestycji dostrzegło 3/4 respondentów, a w „miękkich” 2/3. Tak zbudowany potencjał został wykorzystany w procesie budowy niniejszej strategii; pozwolił na podjęcie decyzji o kierunkowym wydatkowaniu środków i większym - niż to miało miejsce do tej pory - sprofilowaniu LSR. W ten sposób LGD kontynuować będzie swoją politykę i główne cele w okresie 2014-2020, ale skoncentruje się na kilku strategicznych obszarach (zarysowanych w dalszych częściach LSR). Określenie kierunków miało miejsce przy aktywnym udziale i zaangażowaniu wielu osób, firm i instytucji, członków stowarzyszenia i lokalnej społeczności. W ten sposób LGD liczy na jeszcze lepsze rezultaty, zmiany i widoczne efekty, a przede wszystkim długofalowy efekt partnerstwa, jakim jest trwały rozwój społeczny, gospodarczy realizowany z aktywnym udziałem lokalnych społeczności.

5. Opis struktury LGD zawierający w szczególności krótką charakterystykę jej członków potwierdzającą, iż skład grupy jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności, bez dominacji jakiegokolwiek grupy interesu i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców

Strukturę organizacyjną LGD reguluje Statut Stowarzyszenia i właściwe przepisy. Zgodnie z nimi organami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna. Ich funkcje obrazuje zamieszczony schemat. Skład członkowski LGD Ziemia Bielska jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności. Nie dominuje w nim żadna grupa interesu, a członkowie LGD są przedstawicielami sektora społecznego, gospodarczego i publicznego. Wśród 79 członków LGD (stan na dzień 30.12.2015) są również mieszkańcy obszaru oraz przedstawiciele grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR (za wyjątkiem osób przyjezdnych, w tym turystów). Aktualny wykaz członków wraz z sektorowością i reprezentowanymi grupami znajduje się na www.ziemiabielska.pl. Obszary działalności członków odzwierciedlają również charakter i ukierunkowanie strategii. Obszary te to m.in.: przedsiębiorczość, sfera kultury, dziedzictwa, sportu i rekreacji, usługi społeczne, rolnictwo. Skład partnerstwa obrazują dwa poniższe wykresy.

Źródło: Opracowanie własne

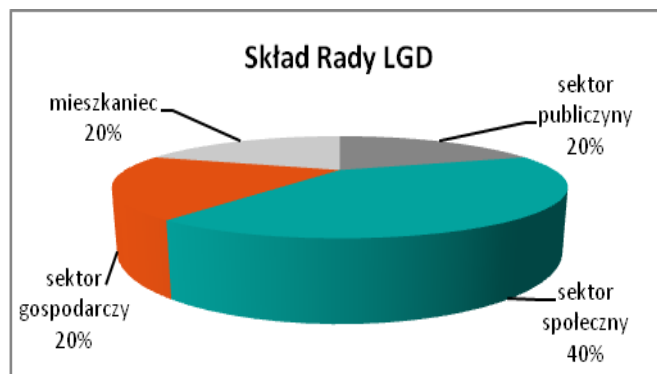
W okresie programowania 2014-2020 instrument RLKS, w ramach którego funkcjonować będzie LGD obejmuje m.in. działania na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, rozwój ekonomii społecznej, dlatego również LGD Ziemia Bielska zmierzy się z tymi wyzwaniami. W wyniku przeprowadzonej analizy SWOT zdiagnozowano 3 grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy, są to: 1) osoby w wieku 50+ lub niepełnosprawni, 2) młodzi mieszkańcy do 30 r. życia, 3) kobiety w wieku aktywności zawodowej. Grupom tym LGD zadedykowała operacje: w formie jednego z przedsięwzięć LSR pn. MŁODZIEŻ OGNIWEM WSPÓLNOTY (z alokacją 250 tys. zł), w tym w ramach projektu grantowego pn. Aktywni Międzypokoleniowi (100 tys. zł), a także bezpośrednio w formie wydzielonej alokacji środków w konkursach z zakresu przedsiębiorczości (na zakładanie

i rozwijanie firm) w wysokości 1,3 mln zł, co stanowi ok. 10% całości środków na poddziałanie 19.2 oraz 20% środków na tworzenie miejsc pracy. Plan Komunikacji opracowany przez LGD (Rozdział IX LSR) opisuje metody komunikacji z tymi grupami, cele i zamierzone efekty podejmowanych działań.

6. Opis składu organu decyzyjnego wskazujący, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji.

Organ decyzyjny LGD czyli Rada to grupa osób odpowiedzialnych w imieniu LGD za ocenę i wybór operacji na poziomie lokalnym, które są zgodne z LSR i w największym stopniu realizują jej cele. Osoby te można określić mianem ekspertów z różnych dziedzin związanych z prawidłowym wdrażaniem strategii oraz zapewniających wysoki poziom tego procesu. To 10 osób odznaczających się wiedzą, doświadczeniem i kwalifikacjami niezbędnymi w pracy członka Rady.

Radni reprezentują każdą z 9 gmin obszaru LGD, każdy z sektorów oraz każdą grupę istotną z punktu widzenia LSR (za wyjątkiem przyjezdnych, w tym turystów) i każdą grupę defaworyzowaną. W składzie znaleźli się Radni z doświadczeniem okresu 2007-2013, a także nowi. Skład osobowy Rady podobnie jak wykaz członków LGD znajduje się na www.ziemiabielska.pl. Walne Zebranie Członków podejmując decyzję o wyborze członków Rady przeanalizowało proponowany skład pod kątem grup interesu i przegłosowało rozwiązanie, w którym **ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji.** Dodatkowo przyjęte procedury wyboru projektów stać będą na straży bezwzględnego przestrzegania wytycznych w tym zakresie (m.in. rejestr interesów, oświadczenie o bezstronności, komisja ds. prawidłowego przebiegu procesu oceny i wyboru).

Źródło: Opracowanie własne

7. Zwięzła charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym bez powielania informacji zawartych w statucie i innych dokumentach wewnętrznych

Proces decyzyjny w LGD oparty jest na wytycznych zawartych w wielu dokumentach m.in. statucie, regulaminie Rady, procedurach wyboru operacji. To w jego trakcie Radni podejmują decyzję o przyznaniu dofinansowania operacjom, które przyczynią się do realizacji założeń i celów LSR. Jest on niezmiernie ważny stąd uczestniczące w nim osoby, zwłaszcza Radni i pracownicy Biura muszą posiadać odpowiednie kwalifikacje i kompetencje. Kwestie te szczegółowo przedstawia regulamin Rady i Biura. Aby zapewnić wysoką jakość procesu wdrażania LGD opracowała również plan szkoleń dla ww. osób, a także wprowadziła wiele rozwiązań ujętych w procesie decyzyjnym, w tym kluczowych jak: nieupoważnianie osób trzecich do udziału w procesie, ale pełnienie funkcji osobiście; prowadzenie rejestru interesów; działania dyscyplinujące w przypadku opuszczania posiedzeń lub oceny niezgodnie z kryteriami; weryfikowanie wiedzy członków Rady z zakresu zapisów LSR; ustanowienie komisji czuwającej nad prawidłowym przebiegiem oceny i wyboru; zasady postępowania w przypadku ocen rozbieżnych. Bardziej szczegółowy opis przyjętych rozwiązań proceduralnych znajduje się w rozdziale VI, a pełne procedury są dostępne na www.ziemiabielska.pl.

8. Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.

Tabela nr 2 Wykaz dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD

Lp.	Nazwa dokumentu		Główne kwestie zawarte w dokumencie
1.	Statut	Uchwała Walne Zebranie Członków	Funkcjonowanie LGD, organy i podział zadań, zasady członkostwa, cele
2.	Regulamin Obrad Walnego Zebrania Członków		Zasady zwoływania i organizacji obrad, podejmowana decyzji
3.	Regulamin Zarządu		Podział zadań, odpowiedzialności, obowiązki i kompetencje Zarządu oraz sposób podejmowania decyzji.
4.	Regulamin Komisji Rewizyjnej		Funkcjonowanie Komisji i jej obowiązki, zasady prowadzenia działań kontrolnych
5.	Regulamin Rady		Zasady zwoływania posiedzeń, ich przebieg, kompetencje Radnych, sposób głosowania, podejmowania decyzji i wyboru operacji

6.	Regulamin Biura	Uchwała Zarząd	Aktualizacja na uzasadniony wniosek. Podlega przegłosowaniu przez organ uchwalający	Zasady funkcjonowania biura, opisy stanowisk, procedura rekrutacji pracowników, zasady wynagradzania, opis metody pomiaru efektywności doradztwa, animacji lokalnej i współpracy
7.	Polityka rachunkowości			Zasady prowadzenia księgowości
8.	Polityka bezpieczeństwa			Zasady ochrony, przetwarzania i udostępniania danych osobowych

Źródło: opracowanie własne

ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Opis partycypacyjnych metod tworzenia LSR i jej realizacji, ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR

Podstawowym założeniem poczynionym przez LGD Ziemia Bielska - jeszcze przed rozpoczęciem pierwszych prac dot. diagnozy obszaru na potrzeby opracowania LSR na lata 2016-2023 - było jak najszersze uspołecznienie procesu dochodzenia do kształtu nowej strategii. Pierwsze powszechne działania informacyjne dot. pojawiających się stopniowo nowych regulacji dot. podejścia LEADER/RLKS były realizowane już przy okazji spotkań podsumowujących i ewaluacyjnych poprzednią LSR z okresu programowania 2007-2013, tj. jesienią 2014 r. LGD wykorzystywała każdą nadarżającą się okazję do budowania jak największej „masy krytycznej” osób, których wiedza i doświadczenie zawodowe mogłyby wzbogacić wypracowywany materiał. Spotkania i prowadzone działania adresowano do zróżnicowanych grup, istotnych z punktu widzenia opracowania, a następnie realizacji przyszłej LSR, tj. mieszkańców obszaru (ogółem), przedsiębiorców lokalnych, przedstawicieli organizacji pozarządowych i grup nieformalnych (w tym działających na rzecz osób niepełnosprawnych, organizacji młodzieżowych i seniorów), przedstawicieli samorządów lokalnych, w tym instytucji kulturalnych, ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowego urzędu pracy.

Przyjęto założenie przeprowadzenia jak najszerszej diagnozy obszaru, obejmującej cykl spotkań plenarnych ze społecznością lokalną, w tym w szczególności z członkami LGD, działania diagnozujące problemy i potrzeby poszczególnych sektorów, w tym zlecenie profesjonalnych badań (przedsiębiorczości, mieszkańców, organizacji pozarządowych), uruchomienie narzędzi internetowych w formie quizów wiedzy o obszarze, map potencjalnych projektów, a także prowadzenie obowiązkowych konsultacji z mieszkańcami każdej gminy obszaru. Decyzją Zarządu LGD powołano również międzygminny, międzysektorowy zespół złożony z osób reprezentujących różne obszary życia społeczno-gospodarczego, a także aktywnych mieszkańców, który w formie warsztatów moderowanych przez osoby z zewnątrz obszaru LGD realizował główny zakres prac dot. części strategicznej LSR (rolą moderatorów było prowadzenie dyskusji i systematyzowanie informacji i materiałów otrzymywanych od uczestników warsztatów, a następnie przekazywanie ich zespołowi roboczemu ds. LSR). LSR LGD Ziemia Bielska została opracowana siłami własnymi LGD, szczególnie jej członków i pracowników Biura (nie została przygotowana przez podmiot zewnętrzny).

W miarę postępów prac nad LSR na etapie decydowania o ostatecznym kształcie celów i przedsięwzięć, konstruowania budżetu oraz lokalnych kryteriów oceny operacji zwiększył się udział spotkań roboczych, prowadzonych w węższych grupach osób, posiadających specjalistyczną wiedzę i doświadczenie (dot. np. doboru wskaźników, oceny operacji, itp.), w tym także członków Zarządu i Rady LGD, przy czym rezultaty prac były dalej szerzej konsultowane ze społecznościami lokalnymi i pozostałymi członkami LGD, np. w trakcie Walnych Zebrań Członków Stowarzyszenia LGD, posiedzeń Zarządu, a także z wykorzystaniem narzędzi elektronicznych. Również na tych etapach prowadzono spotkania tematyczne, np. w formie fokusowej, na których konsultowano poszczególne obszary i elementy powstającej LSR. Nad całością procesu czuwał zespół roboczy złożony głównie z pracowników biura LGD. LSR była przyjmowana dwukrotnie w trakcie Walnych Zebrań Członków Stowarzyszenia LGD Ziemia Bielska (tj. za pierwszym razem zatwierdzono część strategiczną, za drugim operacyjną oraz łączny, całościowy dokument).

a) dane z konsultacji społecznych przeprowadzonych na obszarze objętym LSR, które wykorzystane zostały do opracowania LSR

- **Dane z raportu ewaluacyjnego LSR Ziemia Bielska na lata 2009-2015:** w ramach ewaluacji przeprowadzono obszerne, wielowymiarowe badanie na łącznej próbie ok. 450 mieszkańców obszaru (oprócz pytań dot. przeszłości zadawano pytania dot. nowej LSR). Do opracowania LSR wykorzystano m.in.: informacje dot. możliwych kierunków przyszłych zmian oraz rekomendacje dot. przyszłej LSR, a także dane dot. obszarów tematycznych działalności organizacji pozarządowych i grup nieformalnych obszaru LSR, informacje dot. propozycji grup defaworyzowanych i istniejących produktów lokalnych. Pełny raport dostępny na stronie www.ziemiabielska.pl.
- **Dane dot. priorytetów w zakresie potrzeb i projektowanego wsparcia LGD ze spotkania „NOWE ROZDANIE”** w dn. 31.03.2015 - przeprowadzono analizę **priorytetów w zakresie potrzeb** uczestników w 6 wskazanych obszarach tematycznych, celem pozyskania wstępnej **orientacji w zakresie preferowanego wsparcia** (wykorzystano mapy obszaru i chorągiewki do oznaczania priorytetów). Uzyskano następujące wyniki (grupa 209 wskazań):

przedsiębiorczość i tworzenie nowych miejsc pracy - 25%; rozwój infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej - 22%; zachowanie dziedzictwa lokalnego - 19%; rozwój lokalnych produktów i inkubatorów przetwórstw lokalnego 12%; działania informacyjne dot. ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji - 10%; podnoszenie kompetencji mieszkańców, w tym grup zagrożonych wykluczeniem - 8%.

- **Dane dot. cech i zasobów obszaru pozyskane z quizu wiedzy o LGD Ziemia Bielska** – zrealizowanego w formie interaktywnej zabawy internetowej w II turach w okresie czerwiec-sierpień 2015 r. Uczestnicy (52 osoby) wskazywali (w nawiasach dalej ujęto 2 wiodące wskazania) ich zdaniem najważniejsze **sily** (położenie geograficzne w pobliżu granic i szlaków komunikacyjnych, atrakcyjne walory krajoznawczo przyrodnicze) i **słabości** (słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, mała liczba produktów lokalnych przetwórstwa rolno-spożywczego), a także najważniejsze **szanse** (wykorzystanie położenia geograficznego dla rozwoju turystyki i rekreacji, rozwój przedsiębiorczości opartej o rekreację, sport i wypoczynek). Pytano również o **zasoby przyrodnicze** najbardziej kojarzące się z obszarem LSR (Park Zdrojowy w Jaworzu, Platan w Kozach), najbardziej charakterystyczne **produkty lokalne** (Karp Polski z Bestwiny, Woda mineralna Bystrzanka) i najbardziej znane **zabytki** (Pałac Czeczów w Kozach, drewniany Kościół w Starej Wsi), a także o najważniejsze aktualne **wyzwania** (poprawa sytuacji na rynku pracy, zwiększenie ruchu turystycznego), **priorytetowe inwestycje infrastrukturalne** (poprawa estetyki przestrzeni, budowa infrastruktury turystycznej) oraz o **grupy defaworyzowane**, potrzebujące wsparcia (bezrobotni ogółem, młodzież). Szczegółowe dane dostępne w biurze LGD.
- **Dane dot. konkretnych projektów rozwojowych z mapy pomysłów i kart pomysłów** - otrzymano informacje o interesujących koncepcjach projektów, które powinny zostać uwzględnione w LSR, np. *platforma widokowa do obserwacji stanowisk lęgowych ptaków w Bestwinie, podnoszenie kompetencji cyfrowych mieszkańców oraz szkoleń dla kierowców w zakresie jazdy defensywnej, ratownictwa medycznego i reagowania w sytuacjach stresowych i wiele innych*. Szczegółowe dane dostępne w biurze LGD.
- **Dane dot. przedsiębiorczości i lokalnego rynku pracy** pozyskane w wyniku przeprowadzenia badania dot. przedsiębiorczości lokalnej – ważniejsze wykorzystane wnioski przedstawiono w Rozdziale III. Pełne wnioski z badania dostępne w raporcie pod adresem www.ziemiabielska.pl.
- **Dane dot. kondycji, problemów i potrzeb sektora pozarządowego ze spotkania „KIERUNEK ROZWÓJ”** pozyskane w wyniku przeprowadzenia 2 badań ankietowych wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych - ważniejsze wykorzystane wnioski przedstawiono w Rozdziale III. Pełne wnioski z badań zostały zawarte w ww. raporcie ewaluacyjnym.
- **Dane dot. problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego, dane dot. grup defaworyzowanych**, grup mających utrudniony dostęp do rynku pracy: pozyskanych od gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz powiatowego urzędu pracy. Szczegółowe dane dostępne w biurze LGD.
- **Dane dot. przedsiębiorstw społecznych** - pozyskane z wyników badania podmiotów ekonomii społecznej w subregionie południowym województwa śląskiego, zrealizowanego przez Bielskie Centrum Przedsiębiorczości. Pełne wnioski z badania dostępne w raporcie pod adresem www.owes.bcp.org.pl.
- **Dane z konsultacji społecznych dot. części strategicznej LSR z mieszkańcami poszczególnych gmin** - tj. uwagi, komentarze i uzupełnienia dotyczące diagnozy problemów, elementów analizy SWOT oraz wstępnych propozycji kierunków i celów rozwojowych, a także dane dot. preferencji uczestników ww. spotkań odnośnie ww. elementów (tzw. priorytetyzacja problemów i elementów SWOT). Szczegółowe informacje dostępne w biurze LGD.

b) partycypacyjne metody konsultacji wykorzystane na każdym kluczowym etapie prac nad opracowaniem LSR

W trakcie blisko 10-miesięcznego okresu opracowywania LSR wykorzystano wiele partycypacyjnych metod konsultacji ze społecznością lokalną. W tabeli poniżej dokonano ich prezentacji wraz z opisem celów poszczególnych metod, angażowanych gremiów/podmiotów, miejscami i datami spotkań oraz liczbą uczestników.

Tabela nr 3 Wykaz metod partycypacyjnych zastosowanych przy opracowywaniu LSR

METODA PARTYCYPACYJNA (miejsce, data/okres stosowania)	Cel metody	Angażowane podmioty/gremia	liczba osób
ETAP I - Diagnoza i analiza SWOT.			
1. ANKIETA AUDYTORYJNA w trakcie spotkania pt. „NOWE ROZDANIE” (Świątoszówka, 31.03.2015)	wstępna diagnoza sytuacji w gminach,	organizacje pozarządowe, przedstawiciele samorządów lokalnych, mieszkańcy	80
2. ANKIETY INDYWIDUALNE we współpracy z Fundacją SOCJOMETR (obszar LSR, styczeń-czerwiec 2015)	wstępna diagnoza problemów i oczekiwań, w tym diagnoza grup def.	mieszkańcy	447

METODA PARTYCYPACYJNA (miejsce, data/okres stosowania)	Cel metody	Angażowane podmioty/gremia	liczba osób
3. ANKIETY INDYWIDUALNE wśród przedstawicieli NGO's w trakcie spotkania pt. „KIERUNEK ROZWÓJ” (Wilkowice, 26.05.2015)	poznanie kondycji NGO's, opinie co do kierunków zmian	przedstawiciele organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, mieszkańcy	104
4. WYWIADY KWESTIONARIUSZOWE (standaryzowane) w ramach badania przedsiębiorczości we współpracy z ośrodkiem badawczym SONDA (kwiecień-sierpień 2015)	poznanie barier, problemów, oczekiwań i kierunków rozwoju przedsiębiorczości	przedsiębiorcy lokalni	132
5. WYWIADY POGŁĘBIONE z przedstawicielami władz lokalnych w ramach badania przedsiębiorczości(j.w.)	poznanie „optyki” samorządów dot. ww. i wsparcia mśp	przedstawiciele władz lokalnych	10
6. WARSZTATY STRATEGICZNE z moderacją wizualną (Bielsko-Biała, 24.06.2015 oraz 01.07.2015)	diagnoza oczekiwań i korzyści względem LSR, diagnoza problemów, analiza SWOT	międzygminny, trójsektorowy zespół roboczy ds. LSR	23+ 23
7. QUIZ i KONSULTACJE na WWW (internet, czerwiec i sierpień 2015)	mocne, słabe strony obszaru, szanse, zasoby, zabytki, produkty lokalne, wyzwania grupy def.	mieszkańcy	52
8. SPOTKANIA KONSULTACYJNE z mieszkańcami w gminach (Jaworze 18.09.2015; Jasienica 18.09.2015; Porąbka 24.09.2015; Czechowice-Dziedzice 24.09.2015; Bestwina 25.09.2015; Kozy 25.09.2015; Wilamowice 25.09.2015; Buczkowice 28.09.2015; Wilkowice 28.09.2015)	skonsultowanie diagnozy, analizy SWOT, wstępnych kierunków i celów rozwojowych	mieszkańcy, w tym przedstawiciele wszystkich sektorów oraz grup defaworyzowanych	141
ETAP II - Określanie celów i wskaźników w odniesieniu do opracowania LSR oraz opracowanie planu działania			
1. WARSZTAT STRATEGICZNY z moderacją wizualną (Bielsko-Biała, 3.09.2015)	określenie wizji, kierunków i celów	międzygminny, trójsektorowy zespół roboczy ds. LSR	22
2. MAPA POMYSŁÓW i KARTY POMYSŁÓW (internet, sierpień – listopad 2015)	pomysły na projekty, koncepcje	mieszkańcy	35*
3. SPOTKANIE GRUPY ROBOCZEJ ds. opracowania LSR (Bielsko-Biała 15.09.2015)	analiza dotychczasowych prac, projektowanie wskaźników	przedstawiciele Biura, moderatorzy	5
4. SPOTKANIE KONSULTACYJNE z przedstawicielami LGD (Bielsko-Biała, 7.10.2015)	analiza, weryfikacja wniosków z konsultacji społecznych, precyzowanie celów	członkowie Rady, Zarządu, Biura	10
5. KONSULTACJE na WWW (internet, 01-08.12.2015)	przedstawienie dotychczasowych prac z możliwością zgłaszania uwag	mieszkańcy	bd
6. FOKUSY z grupami branżowymi(Bielsko-Biała, 27.11.2015 przedsiębiorcy, sektor społeczny, młodzież; Bielsko-Biała, 30.11.2015 sektor publiczny)	konsultowanie efektów dotychczasowych prac z grupami branżowymi	przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, sektor społeczny, sektor publiczny	30
7. SPOTKANIE KONSULTACYJNE z członkami LGD w ramach Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (Bielsko-Biała, 30.11.2015 i 21.12.2015)	konsultacja celów i wskaźników LSR, następnie ich akceptacja	mieszkańcy, przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora społecznego i publicznego	74
* liczba wypracowanych pomysłów			
ETAP III - Opracowanie zasad wyboru operacji oraz ustanawiania kryteriów wyboru			
1. WYWIADY INDYWIDUALNE telefoniczne z członkami Rady	poznanie opinii dot. pracy członków rady, w tym kryteriów	członkowie Rady,	11

METODA PARTYCYPACYJNA (miejsce, data/okres stosowania)	Cel metody	Angażowane podmioty/gremia	liczba osób
2. WYWIADY GRUPOWE z beneficjentami (obszar LGD, 27.11.2015 – przeds.; 30.11.2015 – sektor publiczny)	poznanie opinii nt. kryteriów oceny	beneficjenci: przedsiębiorcy, sektor publiczny	15
3. FOKUS z członkami Rady (kryteria) – Rada jako Mieszkańcy (Bielsko-Biała, 03.12.2015)	weryfikowanie poprawności, czytelności kryteriów	członkowie Rady	9
4. WARSZTAT STRATEGICZNY z moderacją wizualną (Bielsko-Biała, 14.12.2015)	konsultowanie efektów dotychczasowych prac	członkowie Rady, międzygminny, trójsektorowy zespół roboczy ds. LSR	14
5. KONSULTACJE na WWW (internet, 01-08.12.2015)	przedstawienie dotychczasowych prac z możliwością zgłaszania uwag	mieszkańcy	bd
6. SPOTKANIE KONSULTACYJNE z członkami LGD w ramach Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (Bielsko-Biała, 21.12.2015)	akceptacja procedur i kryteriów wyboru, a także całej LSR	mieszkańcy, przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora społecznego i publicznego	30
ETAP IV - Opracowanie zasad monitorowania i ewaluacji			
1. SPOTKANIE GRUPY ROBOCZEJ ds. opracowania LSR (Bielsko-Biała, 13.11.2015)	opracowanie zasad monitoringu i ewaluacji	przedstawiciele Biura	7
2. DYSKUSJE REPREZENTANTÓW LGD I MIESZKAŃCÓW obszaru typu WORLD CAFE (Pszczyna 02.12.2015)	wymiana doświadczeń dot. z innymi LGD	przedstawiciele 3 LGD (Ziemia Bielska, Ziemia Pszczyńska, Żywiecki Raj), mieszkańcy	15
3. WARSZTATY STRATEGICZNY z moderacją wizualną (Bielsko-Biała, 14.12.2015)	konsultowanie efektów dotychczasowych prac	międzygminny, trójsektorowy zespół roboczy ds. LSR	14
4. KONSULTACJE na WWW (internet, 14-19.12. 2015)	przedstawienie dotychczasowych prac z możliwością zgłaszania uwag	mieszkańcy	bd
5. SPOTKANIE KONSULTACYJNE z członkami Stowarzyszenia w ramach Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (Bielsko-Biała, 21.12.2015)	akceptacja zasad monitoringu i ewaluacji	mieszkańcy, przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora społecznego i publicznego	30
ETAP V - Przygotowanie planu komunikacyjnego w odniesieniu do realizacji LSR			
1. ANKIETA wśród mieszkańców obszaru (internet, papierowa, 23-14.12.2015,)	poznanie preferencji dot. sposobów komunikacji dot. LSR	mieszkańcy	27
2. FOKUSY z grupami branżowymi (Bielsko-Biała, 27.11.2015) FOKUS z członkami Rady – Rada jako Mieszkańcy (Bielsko-Biała, 03.12.2015)	skonsultowanie projektu planu komunikacyjnego	przedsiębiorcy, sektor społeczny, młodzież; członkowie Rady	31
3. WARSZTAT STRATEGICZNY z moderacją wizualną (Bielsko-Biała, 14.12.2015)	poznanie opinii członków LGD dot. planu komunikacyjnego	mieszkańcy, w tym grupy defaworyzowane	14
4. KONSULTACJE na WWW (internet, 14-20.12. 2015)	przedstawienie dotychczasowych prac z możliwością zgłaszania uwag	mieszkańcy	bd
5. SPOTKANIE KONSULTACYJNE z członkami Stowarzyszenia w ramach Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia (Bielsko-Biała, 21.12.2015)	prezentacja, a następnie uzyskanie akceptacji dla planu komunikacyjnego	mieszkańcy, przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora społecznego i publicznego	30

Źródło: opracowanie własne

c) wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji

Uwagi zgłaszane na spotkaniach konsultacyjnych z mieszkańcami w gminach do poszczególnych elementów diagnozy obszaru i analizy SWOT były skrupulatnie odnotowywane, podobnie jak preferencje poszczególnych osób uczestniczących w konsultacjach w zakresie ważności poszczególnych problemów i czynników SWOT. Ze spotkań konsultacyjnych sporządzono zestawienie, zawierające zarówno zgłoszone uwagi, jak i wyniki dokonanej priorytetyzacji przez uczestników spotkań (szczegóły dostępne w biurze LGD). Oprócz propozycji modyfikacji lub uzupełnień poszczególnych elementów analizy SWOT zgłoszono m.in. następujące **dodatkowe problemy**:

- **w obszarze gospodarki:** *brak wsparcia dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą; niski poziom kapitału społecznego – brak zaufania; konieczność ponoszenia wydatków na infrastrukturę wodociągową i kanalizacyjną; konieczność dofinansowania ośrodków kultury*
- **w obszarze turystyki:** *niewystarczające wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego jako produktu turystycznego; brak znajomości historii regionu; brak promocji terenów rekreacyjnych; brak oferty turystycznej dla seniorów; brak promocji; brak ścieżek rekreacyjno-sportowych z aktywnymi strefami np. siłowniami; słaba infrastruktura bazy sportowej; bardzo słaba informacja na temat atrakcji regionu; brak szlaków konnych; niewystarczająca i nieskoordynowana oferta turystyczno-rekreacyjna obszaru; niewystarczający stan infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej*
- **w obszarze społeczeństwa:** *brak instytucjonalnego wsparcia dla seniorów w zakresie aktywnego spędzania wolnego czasu np. dom seniora dziennego pobytu; niewielkie zaangażowanie młodzieży w działania społeczne*
- **w obszarze dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego:** *brak ośrodków kultury; liczne dzikie wysypiska śmieci; braki w przekazywaniu tradycji lokalnych; brak szlaków wodnych;*

Następnie ww. zestawienie poddano analizie na spotkaniu konsultacyjnym z przedstawicielami Zarządu LGD, Rady i Biura (Bielsko-Biała, 7.10.2015), na którym zdecydowano o uwzględnieniu lub odrzuceniu poszczególnych propozycji (kursywą w powyższym zestawieniu zaznaczono te problemy, które ostatecznie uwzględniono). Zdecydowaną większość z propozycji uwzględniono, albo w formie odrębnych nowych problemów (np. *niewystarczające wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego jako produktu turystycznego, niewystarczający stan infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej*), albo nowych czynników SWOT (np. *dziedzictwo kulturowe obszaru, w tym imprezy kulturalne oraz unikatowe na skalę ogólnopolską dziedzictwo kulturowo-etnograficzne w postaci języka wilamowskiego*), albo dokonując modyfikacji/ przeformułowań dotychczasowych zapisów (np. dotychczasowy problem w obszarze społeczeństwa pn. *niski poziom kompetencji społecznych* zmieniono na zapis pn. *niski poziom kapitału społecznego*, który bardziej oddawał rzeczywisty problem), czy też problem w obszarze turystyki pn. *niezadowalający rozwój systemu ścieżek rowerowych* zamieniono na zapis bardziej pojemny, tj. *niezadowalający rozwój systemu ścieżek turystyczno-rekreacyjnych (rowerowych, pieszych, konnych, z aktywnymi strefami np. siłowniami)*, siłę gospodarczą obszaru pn. *wzrost liczby firm i przedsiębiorstw* zastąpiono zmodyfikowanym zapisem pn. *wysoki wskaźnik przedsiębiorczości*, itd.

Odrzucano jedynie kwestie marginalne lub takie, na które realizacja LSR nie będzie miała wystarczającego wpływu (np. *słaby transport publiczny między gminami, wzrost wypadkowości w komunikacji, wyśrubowane normy krajowe i unijne, które muszą być spełniane przez przedsiębiorców*) lub takie, co do których nie było wystarczającego konsensusu, np. odrzucono siłę w postaci *dobra infrastruktura drogowa* uznając, że jest ona ostatecznie sumą problemem na obszarze LSR czy też sformułowany wcześniej problem społeczny pn. *kierunki rozwoju lokalnego nieskorelowane z realnymi oczekiwaniami mieszkańców* (w kontekście niedawno przeprowadzonych wyborów samorządowych, w których kandydaci wskazywali swoje zobowiązania wyborcze w formie m.in. kierunków rozwoju gmin, zatem problem ten został uznany za nieodpowiadający faktycznemu stanowi rzeczy skoro wybrani samorządowcy otrzymali poparcie większości wyborców). Pełny wykaz wniosków z konsultacji społecznych dostępny jest w Biurze LGD.

d) podstawowe informacje dotyczące przeprowadzonych konsultacji LSR ze społecznością lokalną tj. daty spotkań, ilość uczestników.

Daty spotkań i ilość uczestników zostały przedstawione w podpunkcie b) niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ III DIAGNOZA - OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

1. Określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.

1.1. Podstawowe dane dot. obszaru, charakterystyka demograficzna

Obszar objęty działaniem LGD Ziemia Bielska znajduje się w południowej części województwa śląskiego i leży w całości na terenie powiatu bielskiego, w obrębie międzynarodowych szlaków komunikacyjnych i transportowych (droga Gdańsk-Warszawa-Bielsko-Biała-Cieszyn, trasa Warszawa-Kraków-Wiedeń), blisko granicy z Czechami i Słowacją, z dogodną komunikacją z miastami Aglomeracji Górnośląskiej. Obszar objęty LSR wg, stanu na dzień 31.12.2013 r. był zamieszkiwany przez 118 971 mieszkańców, z czego nieznaczna większość stanowiły kobiety (51%). Podstawową

charakterystykę demograficzną obszaru LSR w stosunku do całego powiatu bielskiego, województwa śląskiego i kraju ujęto syntetycznie w poniższej tabeli.

Tabela nr 4 Podstawowe dane o obszarze objętym LSR w 2013 r.

Wyszczególnienie		obszar LSR 2013	powiat bielski 2013	woj. śląskie 2013	Polska 2013
Powierzchnia w km ²		387	459	12 333	312 679
Ludność ogółem (zamieszkujący)		118 971	160 405	4 599 447	38 495 659
w tym kobiety (% ogółu ludności)		60 696 (51,0)	82 245 (51,8)	2 379 656 (51,7)	19 866 124
w tym mężczyźni (% ogółu ludności)		58 275 (49,0)	78 160 (48,7)	2 219 791 (48,3)	18 629 535
Ludność w wieku	przedprodukcyjnym* (% ogółu ludności)	23 304 (19,6)	30 899 (19,3)	776 393 (16,9)	6 995 362
	produkcyjnym** (% j.w.)	75 675 (63,6)	102 014 (63,6)	2 934 496 (63,8)	24 422 146
	poprodukcyjnym*** (% j.w.)	19 992 (16,8)	27 492 (17,1)	888 558 (19,3)	7 078 151
Współczynnik obciążenia demograficznego ****		26,4	26,9	30,3	29,0
Ludność na 1 km ²		307,4	350	373	123
Przyrost naturalny na 1000 ludności		1,8	1,6	-1,4	-0,5
Saldo migracji na 1000 osób		6,9	5,5	-2	

* 0 do 17 lat, ** od 18 do 59 lat kobiety i od 18 do 64 lat mężczyźni, *** od 60 lat kobiety i od 65 lat mężczyźni

**** liczba ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym

Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl, stan na 31.12.2013 r.

Wszystkie ważniejsze wskaźniki, w tym te dotyczące charakterystyki ludności są bardziej korzystne niż średnie w województwie śląskim, a niekiedy również bardziej korzystne niż średnie dla kraju (np. przyrost naturalny i saldo migracji). Obszar LSR znajduje się pod istotnym wpływem rozwojowym miasta Bielsko-Biała, stolicy subregionu południowego województwa śląskiego.

Tabela nr 5 Podstawowe dane dot. ludności na obszarze LSR wg. stanu z 2013 r.

	liczba ludności			struktura wiekowa			ludność /km	przyrost naturalny / 1000 ludności	saldo migracji /1000 osób
	ogółem	M	K	0-17	18-59 K 18-64 M	60K< 65M<			
Bestwina	11187	5494	5693	2141	7169	1877	295	3,9	6,1
Buczkowice	11096	5425	5671	2124	7031	1941	570	-2,1	4,5
Czechowice-Dz. (obszar wiejski)	9095	4559	4536	1894	5804	1397	271	4,0	6,7
Jasienica	22870	11283	11587	4840	14573	3457	249	3,2	8,2
Jaworze	6980	3434	3546	1296	4385	1299	330	1,9	11,9
Kozy	12529	5989	6540	2351	8013	2165	469	1,6	5,8
Porąbka	15399	7545	7854	3000	9753	2646	239	2	3,2
Wilamowice	16670	8197	8473	3393	10608	2669	291	2,6	9,4
Wilkowice	13145	6349	6796	2265	8339	2541	382	-1,4	7,3
Obszar LSR	118971	58275	60696	23304	75675	19992	344	1,8	6,9
	(100%)	(49%)	(51%)	(20%)	(64%)	(17%)			

M – mężczyźni, K – kobiety Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl, stan na 31.12.2013 r

Struktura wiekowa ludności na obszarze objętym LSR w sytuacji starzejących się społeczeństw Europy jest względnie korzystna w stosunku do choćby analogicznej struktury na poziomie województwa czy kraju (jest więcej ludzi młodych w wieku przedprodukcyjnym i relatywnie mniej osób starszych w wieku poprodukcyjnym). W związku z tym również **wskaźnik obciążenia demograficznego wykazuje korzystniejsze wartości**, które można interpretować jako sytuację, w której na tą samą liczbę osób w wieku produkcyjnym na obszarze LGD przypada mniejsza liczba niepracujących seniorów w wieku poprodukcyjnym, niż to ma miejsce w skali województwa śląskiego czy kraju. **Wskaźnik przyrostu naturalnego na 1000 ludności dla obszaru LSR ma wartość dodatnią** (największą na terenie Bestwiny, Czechowic-Dziedzic i Jasienicy) i zauważalnie wyższą niż analogiczne wskaźniki dla regionu i kraju, które osiągały wartości ujemne. Świadczy to o tym, że liczba urodzeń na obszarze jest wciąż wyższa niż liczba zgonów,

co w świetle sytuacji spotykanej na wielu innych obszarach w regionie również należy uznać za sytuację pozytywną. Relatywnie niewielkie wartości przyrostu naturalnego mają związek ze zmianą stylu życia i modelu rodziny - opóźnia się wiek decyzji o powiększaniu rodziny, przedłuża czas trwania pierwszej - bezdziejnej fazy małżeństwa, zmniejsza się również liczba dzieci w rodzinie. Proces ten ma charakter negatywny z punktu widzenia utrzymania masy demograficznej obszaru (choć jest aktualnie niwelowany z nawiązką napływem nowych mieszkańców, saldo migracji na obszarze LSR przybiera bardziej korzystne wartości niż analogiczne w powiecie i województwie, choć niepokojącym zjawiskiem jest migracja ludzi młodych w poszukiwaniu bardziej dochodowej pracy – często nie wracają z miast, w których studiują). **Istotny wpływ na pozytywną kondycję demograficzną obszaru ma zjawisko osiedlania się na obszarze LSR osób z zewnątrz** - dotychczas mieszkających i pracujących w miastach (np. w mieście Bielsko-Biała czy też miastach Aglomeracji Górnośląskiej). Obszar LSR jest coraz bardziej atrakcyjnym miejscem zamieszkiwania. Przewiduje się, że proces osiedlania się ludności z miast w kolejnych latach będzie się nasilał w związku z wyczerpywaniem się terenów przeznaczonych pod inwestycje mieszkaniowe na terenie miasta Bielsko-Biała. O ile w kolejnych latach prognozuje się spadek liczby mieszkańców województwa śląskiego i powiatów znajdujących się w Podregionie Bielskim, w przypadku powiatu bielskiego (a zatem i obszaru LSR) prognozowana jest niewielka tendencja wzrostowa (164 893 w 2025 r.).

Tabela nr 6 Ludność w wieku 13 lat i więcej wg. poziomu wykształcenia

obszar	ogółem	wyższe	średnie i policealne	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne	podstawowe
pow. bielski	135677	20249	42780	38829	7116	20712
%	100%	15%	32%	29%	5%	15%
woj. śląskie	4076666	649559	1322291	1027986	189094	644022
%	100%	16%	32%	25%	5%	16%
Polska	33505264	5693731	10573143	7260817	1650932	6133739
%	100%	17%	32%	22%	5%	18%

Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl, Narodowy Spis Powszechny 2011

Charakterystyka wykształcenia mieszkańców obszaru LSR (dane dostępne jedynie dla całego powiatu bielskiego) nie odbiega znacząco od charakterystyki wykształcenia na poziomie województwa. Jedyną zasadniczą różnicą dotyczy większego udziału osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Nieco większe różnice występują w porównaniu z charakterystyką krajową (nieco mniejszy udział osób z wykształceniem wyższym i podstawowym, a większy osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym). Na obszarze działania LGD funkcjonuje 1 zasadnicza szkoła zawodowa oraz 2 technika prowadzące kształcenie o profilu zawodowym. W technikach kształcenie odbywa się na kierunkach m.in.: technik budownictwa, technik elektryk, fototechnik, technik górnictwa podziemnego, technik informatyk, technik informatyk służb mundurowych, technik organizacji reklamy, technik pojazdów samochodowych. W szkołach zawodowych kształcenie odbywa się na kierunkach m.in.: sprzedawca, kucharz, monter mechatronik, mechanik-monter maszyn i urządzeń. Część mieszkańców obszaru uczęszcza do szkół zawodowych zlokalizowanych w miastach: Bielsko-Biała i Czechowice-Dziedzice. Szkoły o profilu zawodowym zlokalizowane są w mieście Czechowice-Dziedzice. Dane dotyczące liczby uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych należy rozpatrywać w kontekście bliskości miasta Bielsko-Biała, w którym naukę głównie pobiera młodzież z terenu obszaru działania LGD. Największą liczbę uczniów szkół zawodowych stanowiła młodzież ucząca się na kierunkach mechanik-monter maszyn i urządzeń (36 uczniów) oraz kucharz (31). W technikach najwięcej uczniów uczęszcza do klas o profilu technik informatyk (138 uczniów) oraz technik organizacji reklamy (111 uczniów). Zdaniem przedsiębiorców lokalnych i przedstawicieli części władz samorządowych istniejąca oferta kształcenia jest niedostosowana do potrzeb rynku pracy.

1.2. Główne problemy obszaru

W poniższej tabeli przedstawiono **główne problemy obszaru** wynikające z przeprowadzonych prac warsztatowych, analiz statystycznych i badań wśród mieszkańców. Problemy zostały zestawione z negatywnymi czynnikami z analizy SWOT (słabościami i zagrożeniami). Pogrubioną czcionką oznaczono problemy, które w najbardziej bezpośredni sposób powiązane są z celami niniejszej LSR oraz zostały szczególnie uwypuklone w głosowaniach przeprowadzonych w trakcie konsultacji społecznych. Problemy zostały zdefiniowane w czterech komplementarnych płaszczyznach rozwoju, które zostały przyjęte w oparciu o wyniki warsztatów konsultacyjnych. Uczestnicy warsztatów określając korzyści jakich powinna dostarczyć LSR wskazywali na: rozwój gospodarczy opierających się na wspieraniu i wykorzystaniu przedsiębiorczości lokalnej, rozwój produktów lokalnych, wzrost kompetencji warunkujących mobilność na rynku pracy; zintegrowanie społeczności lokalnych i ich aktywizację, wzrost kompetencji społeczno-kulturowych mieszkańców; rozwój oferty spędzania czasu wolnego atrakcyjnej dla mieszkańców i turystów, rozwój infrastruktury, oferty, udogodnień umożliwiających zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie kultury, wypoczynku; zachowanie krajobrazu integrującego walory przyrodnicze z tradycyjnymi działalnościami człowieka wzbogacającymi estetykę

krajobrazu. W związku z powyższym, problemy zostały pogrupowane w kontekście: gospodarki, społeczeństwa, turystyki oraz dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru.

Tabela nr 7 Zidentyfikowane problemy obszaru Ziemi Bielskiej

Główne problemy	Powiązane z problemem czynniki analizy SWOT (oznaczenia zgodne z tabelą nr 18)
GOSPODARKA	
Pg1. deficyt dobrze przygotowanych kadr do zatrudnienia na lokalnym rynku pracy,	Wg2, Wg3, Wg8, Wg9, Wg10, Wg11, Tg1, Tg6, Tg7, Tg9, Tg10, Ts11,
Pg2. jakość miejsc pracy nie w pełni odpowiadająca aspiracjom młodych mieszkańców,	Wg2, Wg4, Wg9, Wg10, Tg1, Tg6, Tg7, Tg8, Tg10, Tg11, Tg12,
Pg3. trudna sytuacja na rynku pracy osób w wieku 50+,	Wg4, Wg5, Wg11, Tg1, Tg8, Tg12,
Pg4. słabe tempo rozwoju firm lokalnych,	Wg2, Wg4, Wg5, Wg6, Wg7, Wg8, Wg9, Wg10, Wg11, Wg15, Tg1, Tg2, Tg3, Tg4, Tg5, Tg6, Tg8, Tg11,
Pg5. niewystarczające wsparcie dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą	Wg5, Wg6, Wg10, Tg2, Tg3,
Pg6. niski poziom kapitału zaufania	Wg7, Wg15, Tg3, Tg5, Ws4,
Pg7. słaba dostępność doradztwa dla biznesu	Wg2, Wg5, Wg6, Wg9, Wg10, Tg3, Tg6, Tg11,
Pg8. niski poziom rozwoju i niska rozpoznawalność produktów lokalnych,	Wg1, Wg3, Wg5, Wg8, Wg13, Wg15,
Pg9. deficyt współpracy międzysektorowej,	Wg2, Wg4, Wg5, Wg6, Wg7, Wg8, Wg9, Wg14, Tg8,
Pg10. niezadowalająca jakość dróg gminnych	
SPOŁECZEŃSTWO	
Ps1. niski poziom włączenia mieszkańców w działania społeczne,	Ws2, Ws7, Ws8, Ws9, Ws10, Ts2, Ts7, Ts9, Ts10, Ts11,
Ps2. skupienie na własnych potrzebach ograniczające zainteresowanie działaniami społecznymi,	Ws3, Ws7, Ws9, Ws10, Ws11, Ts6, Ts9, Ts10,
Ps3. powielanie się akcji społecznych i mała ilość innowacyjnych przedsięwzięć,	Ws8, Ws10, Ts3, Ts4,
Ps4. niski poziom kapitału społecznego,	Ws1, Ws2, Ws4, Ws7, Ws9, Ws10, Ws11, Ts1, Ts2, Ts3, Ts7, Ts8, Ts9, Ts10, Ts11, Ts12,
Ps5. niskie kompetencje cyfrowe starszego pokolenia,	Ws5,
Ps6. słaba aktywność młodzieży w zakresie samorozwoju,	Wg2, Ws7, Ws10,
Ps7. niski status materialny ograniczający zaangażowanie w sprawy społeczne,	Wg10, Ws7, Ws10, Ts4, Ts10,
Ps8. deficyt miejsc opieki nad dziećmi	Ws1, Ws6,
Ps9. niska atrakcyjność przestrzeni publicznych	Ws5,
Ps10. niedostatek miejsc wspólnego, aktywnego spędzania czasu wolnego	Ws3, Ws5,
Ps11. niedostateczny dostęp do Internetu szerokopasmowego	Wg2,
Ps12. niewielkie zaangażowanie młodzieży w działania społeczne	Ws1, Ws3, Ws7, Ws9, Ws10, Ts5, Ts8, Ts12,
TURYSTYKA	
Pt1. niezadowalający rozwój systemu ścieżek turystyczno-rekreacyjnych (rowerowych, pieszych, konnych, z aktywnymi strefami np. siłowniami)	Wt2, Wt7,
Pt2. niska rozpoznawalność produktów lokalnych	Wg1, Wt3, Wd6,
Pt3. słaby transport publiczny między gminami	Wt2,
Pt4. niezadowalająca jakość dróg	Tt1,
Pt5. konflikty między rozwojem turystyki a stanem środowiska przyrodniczego	Wt4, Tt2, Tt3,

Pt6.	niewystarczające wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego jako produktu turystycznego	Wg1, Wt1, Wt2, Wt3, Wt4, Wt6, Wt7, Tt1,
Pt7.	niewystarczająca i nieskoordynowana promocja oferty turystyczno-rekreacyjnej obszaru	Wt1, Wt3, Wt4, Wt5, Wt7, Tt1, Tt4, Tt5,
Pt8.	słabo rozwinięta oferta turystyczna dla seniorów	Wt1, Wt3, Tt1,
Pt9.	niewystarczająca i nieskoordynowana oferta turystyczno-rekreacyjna obszaru	Wt1, Wt3, Wt4, Wt5, Wt7, Tt1, Tt4, Tt5,
Pt10.	niewystarczający stan infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Wt1, Wt2, Wt4, Wt7, Tt1, Tt2, Tt4, Tt5
DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE		
Pd1.	braki infrastrukturalne wpływające na stan środowiska przyrodniczego i kulturowego	Wd9, Wd11, Td1, Td2, Td3,
Pd2.	niski poziom świadomości ekologicznej mieszkańców, w tym dot. przeciwdziałaniu skutkom zmian klimatu	Wd1, Wd2, Wd3, Wd4, Wd5, Wd8, Td4, Td5,
Pd3.	wysoki poziom zanieczyszczeń powietrza z indywidualnych palenisk domowych, tj. tzw. problem „niskiej emisji”	Wd1, Wd3, Wd4, Wd8, Wd11, Wd13, Td1, Td5,
Pd4.	zaniedbania w sferze ochrony przeciwpowodziowej	Wd10, Wd12, Wd14,
Pd5.	zanieczyszczenie wód ściekami	Wd8, Wd9, Td1,
Pd6.	niedostateczny poziom wiedzy mieszkańców o dziedzictwie przyrodniczym i kulturowym obszaru	Wt6, Wd1, Wd2, Wd4, Wd5, Wd6, Wd7, Td6, Td7, Td8,

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów strategicznych i konsultacji społecznych

1.3. Grupy szczególnie istotne z punktu widzenia realizacji LSR

Jako, że podejście LEADER/RLKS w okresie programowania 2014-2020 zostało umiejscowione w Celu tematycznym 9 - **włączenie społeczne i walka z ubóstwem** realizowane działania powinny bezpośrednio być związane z 3. Priorytetem Strategii „Europa 2020”, co oznacza, że mają być realizowane poprzez następujące priorytety: (1) Poprawa szans na włączenie społeczne/integrację społeczną osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i zawodowej; (2) Kompleksowa rewitalizacja oraz (3) Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych. W opisie tego celu tematycznego 9, zawartym w Umowie Partnerstwa stwierdzono, iż „*Kluczowe znaczenie dla powodzenia działań na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem na obszarach wiejskich będzie miało zapewnienie komplementarności działań podejmowanych z różnych źródeł, tj. funduszy polityki spójności, WPR i WPRyb, PPNP a także krajowych środków publicznych.*”

Wdrażanie kolejnej LSR na obszarze Ziemi Bielskiej jest istotne dla ogółu społeczności lokalnej zamieszkującej ten obszar, a także dla osób odwiedzających ten obszar z zewnątrz, tym niemniej można wyodrębnić **grupy osób i podmiotów szczególnie istotnych** z punktu widzenia jej realizacji. W tabeli poniżej umieszczono wykaz ww. grup i ich głównych problemów, a także stosownych obszarów interwencji odnoszących się do przedsięwzięć zaplanowanych w LSR, w których podjęte zostaną stosowne działania wdrożeniowe, angażujące ww. grupy lub dostarczające im potrzebnego wsparcia (na niebieskim tle wskazano **grupy defaworyzowane**, głównie pod kątem dostępu do lokalnego rynku pracy). Więcej danych opisujących sytuację poszczególnych grup defaworyzowanych przedstawiono w części opisowej diagnozy obszaru. Ze względu na szersze podejście do diagnozy obszaru, wykraczające poza ramy wsparcia PROW 2014-2020 w tabeli ukazano również komplementarne przedsięwzięcia, z których być może część zostanie zrealizowana przy wsparciu RPO WSL na lata 2014-2020. Uszczegółowienie planowanych obszarów interwencji, opartych o przedsięwzięcia w LSR zostało przedstawione w tabeli 22 (preferowane typy operacji) w rozdziale V.

Tabela nr 8 Grupy istotne z punktu widzenia realizacji LSR, ich problemy i stosowne obszary interwencji

Grupy istotne w realizacji LSR	Główne problemy	Obszary planowanej interwencji (planowane przedsięwzięcia w LSR)	Fundusz / Program
<p>Osoby w wieku 50+ lub niepełnosprawni</p> <p>(kategoria w kontekście grupy defaworyzowanej: osoby w wieku 50+ lub niepełnosprawne o utrudnionym dostępie do usług społecznych i rynku pracy)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – trudna sytuacja na rynku pracy zarówno osób po 50 roku życia jak i osób niepełnosprawnych (niedostatek dostosowanych miejsc pracy), – kompetencje nieadekwatne do potrzeb rynku pracy, niskie kompetencje cyfrowe, – mniejsza mobilność zawodowa, – niedostatek miejsc wspólnego, aktywnego spędzania czasu wolnego, – problem z integracją z młodymi pokoleniami w zakresie włączania się w przedsięwzięcia społeczne, skutkujący niewielką aktywnością w tym zakresie – słabo rozwinięta infrastruktura pobytowa dla seniorów i osób niepełnosprawnych (wciąż liczne bariery architektoniczne), – niedostatek usług asystenckich, wspierających i opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych, – słabo rozwinięta dedykowana seniorom i osobom niepełnosprawnym oferta turystyczna 	<p>USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI - DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZE / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - OFERTA USŁUG TURYSTYCZNYCH ORAZ CZASU WOLNEGO / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - PRODUKTY I USŁUGI LOKALNE: wsparcie tworzenia i rozwoju firm w obszarach ww. usług, w tym oferujących usługi dla osób starszych, bądź w których starsi mieszkańcy będą mogli „zdyskontować” swoje bogate doświadczenie i znajomość obszaru w prowadzeniu biznesu</p> <p>INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I USŁUG CZASU WOLNEGO: wsparcie operacji, które wygenerują nowe elementy w infrastrukturze, w tym dostosowanej do potrzeb seniorów i osób niepełnosprawnych</p> <p>RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – INTEGRACJA, KOMPETENCJE, KAPITAŁ SPOŁECZNY: wsparcie operacji integrujących, aktywizujących mieszkańców, podnoszących ich kompetencje, integrujących z młodszymi pokoleniami</p> <p>USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI – USŁUGI DLA SENIORÓW I RODZINY, EKONOMIA SPOŁECZNA</p> <p>USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI - INFRASTRUKTURA</p>	<p>EFFROW / PROW</p> <p>EFSS / RPO WSL</p> <p>EFRR / RPO WSL</p>
<p>Młodzi mieszkańcy</p> <p>(kategoria w kontekście grupy defaworyzowanej: Młodzi ludzie do 30 roku życia o utrudnionym dostępie do rynku pracy)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – słaba aktywność młodzieży w zakresie samorozwoju, – niewielka oferta zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania, – niski status materialny ograniczający zaangażowanie w sprawy społeczne, – jakość miejsc pracy nie w pełni odpowiadająca aspiracjom młodych mieszkańców, – niewłaściwe kompetencje skutkujące słabą efektywnością zawodową i społeczną, – niedostatek miejsc i umiejętności do wspólnego, aktywnego spędzania czasu wolnego, – deficyt miejsc opieki nad dziećmi, – traktowanie miejsca zamieszkania jako sypialni 	<p>PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - OFERTA USŁUG TURYSTYCZNYCH ORAZ CZASU WOLNEGO / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - PRODUKTY I USŁUGI LOKALNE: wsparcie tworzenia firm w obszarze ww. usług wykorzystujących potencjał obszaru oraz potencjał, energię, pomysły, i zaangażowanie młodych osób</p> <p>INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I USŁUG CZASU WOLNEGO: wsparcie operacji, które wygenerują nowe elementy w infrastrukturze, w tym odpowiadające potrzebom młodych mieszkańców obszaru</p> <p>RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – INTEGRACJA, KOMPETENCJE, KAPITAŁ SPOŁECZNY: wsparcie inicjatyw budujących kompetencje, zaangażowanie i przywiązanie do obszaru</p> <p>MŁODZIEŻ OGNIWEM WSPÓLNOTY: wsparcie inicjatyw dedykowanych młodym mieszkańcom, budującym więzi międzypokoleniowe oraz związki z obszarem</p> <p>INSTYTUT SPRAWNYCH KADR</p>	<p>EFFROW / PROW</p> <p>EFSS / RPO WSL</p>

Grupy istotne w realizacji LSR	Główne problemy	Obszary planowanej interwencji (planowane przedsięwzięcia w LSR)	Fundusz / Program
<p>Kobiety (kategoria w kontekście grupy defaworyzowanej: kobiety w wieku aktywności zawodowej)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - trudniejszy dostęp do rynku pracy (większy poziom bezrobocia wśród kobiet niż wśród mężczyzn), - przejawy dyskryminacji ze względu na płeć w miejscach pracy (np. mniejsze zarobki), - niewielka elastyczność pracodawców, nieuwzględniająca specyfiki problemów matek wychowujących dzieci - braki w systemie opieki instytucjonalnej nad potomstwem, - problemy z powrotem na rynek pracy po urodzeniu lub przysposobieniu dziecka, - brak wystarczającego wsparcia ze strony mężczyzn w aktywnościach na rzecz społeczności lokalnych - większe ryzyko znalezienia się gronie osób objętych systemem pomocy społecznej (niż w przypadku mężczyzn) 	<p>USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI - DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZE / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - OFERTA USŁUG TURYSTYCZNYCH ORAZ CZASU WOLNEGO / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - PRODUKTY I USŁUGI LOKALNE / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ – INNOWACYJNA GOSPODARKA: wsparcie tworzenia i rozwoju firm w obszarze ww. usług, w których kobiety będą mogły godzić obowiązki wychowywania dzieci z aktywnością zawodową</p> <p>RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – INTEGRACJA, KOMPETENCJE, KAPITAŁ SPOŁECZNY: wsparcie inicjatyw budujących kompetencje, zaufanie, zaangażowanie i przywiązanie do obszaru</p> <p>USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI – USŁUGI DLA SENIORÓW I RODZINY, EKONOMIA SPOŁECZNA</p> <p>INSTYTUT SPRAWNYCH KADR</p>	<p>EFFROW / PROW</p> <p>EFŚ / RPO WSL</p>
<p>Przedsiębiorcy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - deficyt dobrze przygotowanych, kompetentnych kadr, - wysokie koszty prowadzenia działalności, - słaba dostępność instrumentów finansowych i kompetencyjnych dot. wykorzystania potencjału produktów lokalnych skutkująca niewielkim ich udziałem w lokalnej gospodarce / słaba promocja produktów i producentów lokalnych - słaba dostępność doradztwa dla biznesu, - niski poziom współpracy między firmami – brak sieciowania, - niewłaściwie pojmowana konkurencja 	<p>PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - OFERTA USŁUG TURYSTYCZNYCH ORAZ CZASU WOLNEGO/ PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - PRODUKTY I USŁUGI LOKALNE / PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ – INNOWACYJNA GOSPODARKA / USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI - DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZE: wsparcie rozwoju firm w obszarach ww. usług, tworzących miejsca pracy; będące próbą wyprofilowania LSR</p> <p>SIECI WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ: wsparcie tworzenia sieci firm obszaru LSR, świadczących usługi turystyczne lub rekreacyjne, wsparcie kooperacji na rzecz rozwoju turystyki i rekreacji</p> <p>INSTYTUT SPRAWNYCH KADR</p>	<p>EFFROW / PROW</p> <p>EFŚ / RPO WSL</p>
<p>Członkowie organizacji pozarządowych</p>	<ul style="list-style-type: none"> - niski poziom włączenia mieszkańców w działania społeczne, - powielanie się akcji społecznych i mała ilość innowacyjnych akcji, - niski poziom kapitału społecznego, - brak promocji dobrych praktyk skutkujący niskim poziomem innowacji społecznych i małym zainteresowaniem podejmowaniem nowych pomysłów 	<p>OSTAŃCE DZIEDZICTWA LOKALNEGO - DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE: wsparcie inicjatyw służących podtrzymaniu tradycji, zwyczajów i innych form niematerialnego dziedzictwa lokalnego, w szczególności bazującego na kulturze i tożsamości lokalnej</p> <p>RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – INTEGRACJA, KOMPETENCJE, KAPITAŁ SPOŁECZNY: wsparcie inicjatyw budujących kompetencje, zaangażowanie i poczucie tożsamości lokalnej, zaufanie między mieszkańcami, chęć działania w organizacjach pozarządowych</p>	<p>EFFROW / PROW</p>

Grupy istotne w realizacji LSR	Główne problemy	Obszary planowanej interwencji (planowane przedsięwzięcia w LSR)	Fundusz / Program
	<ul style="list-style-type: none"> – niski poziom współpracy wewnątrzsektorowej, a także z przedsiębiorcami i samorządami skutkujący deficytami współpracy – trudności z uzyskaniem tzw. finansowego wkładu własnego – brak dopływu nowych członków, osób ambitnych, zaangażowanych, 	<p>LOKALNY EKO-ROZWÓJ: wsparcie inicjatyw na rzecz rozwoju zrównoważonego</p> <p>USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI – USŁUGI DLA SENIORÓW I RODZINY, EKONOMIA SPOŁECZNA</p>	<p>EFIS / RPO WSL</p>
Osoby przyjezdne, w tym turyści	<ul style="list-style-type: none"> – niezadawalający rozwój systemu ścieżek turystyczno-rekreacyjnych – niska rozpoznawalność produktów lokalnych, – niewystarczające wykorzystanie lokalnego dziedzictwa kulturowego jako produktu turystycznego, – niewystarczająca i nieskoordynowana promocja oferty turystyczno-rekreacyjna, – niewystarczający stan infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. 	<p>INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I USŁUG CZASU WOLNEGO: wsparcie operacji, które wygenerują nowe atrakcje dla osób przyjezdnych; zachęcających do ponownego odwiedzania obszaru</p> <p>OSTAŃCE DZIEDZICTWA LOKALNEGO - DZIEDZICTWO MATERIALNE / NIEMATERIALNE: wsparcie operacji chroniących lokalne zabytki i inne elementy lokalnego dziedzictwa materialnego i niematerialnego</p>	<p>EFFROW / PROW</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie diagnozy obszaru LSR

Grupą bardzo istotną – choć o odmiennym, bo bardziej zinstytucjonalizowanym charakterze - w procesie wdrażania LSR będą niewątpliwie również **samorządy lokalne**. Ich główne problemy wskazywane na etapie diagnozy dotyczyły m.in.: niskiej atrakcyjności przestrzeni publicznych, zanieczyszczonego środowiska obniżającego atrakcyjność zamieszkiwania i postępującą degradacją przyrody, w tym wysokiego poziomu zanieczyszczeń powietrza z indywidualnych palenisk domowych (tzw. problem „niskiej emisji”), a także przekonaniem części społeczności o niewystarczającym wsłuchiwanie się samorządów w problemy mieszkańców, skutkującym niewłaściwie ukierunkowanym rozwojem. Rola samorządów lokalnych będzie polegała nie tylko na realizacji części operacji w LSR, ale także na dalszym wspieraniu trójsektorowego dialogu lokalnego, pomocy LGD w docieraniu do coraz większej liczby mieszkańców, a także udzielaniu niezbędnego wsparcia organizacjom pozarządowym i przedsiębiorcom. Obszary interwencji szczególnie istotne dla samorządów lokalnych (tj. te, w których będą one występować jako bezpośredni wnioskodawcy) przewidziane w LSR w ramach EFFROW/PROW to: LOKALNY EKO-ROZWÓJ: wsparcie inicjatyw na rzecz rozwoju zrównoważonego, w tym informujących o szkodliwości spalania odpadów – problemu niskiej emisji, itp. / INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I USŁUG CZASU WOLNEGO: wsparcie elementów wzbogacających istniejącą infrastrukturę, w tym świadcząca o atrakcyjności przestrzeni publicznych, promujących gminy obszaru / OSTAŃCE DZIEDZICTWA LOKALNEGO - DZIEDZICTWO MATERIALNE / NIEMATERIALNE: wsparcie inicjatyw służących podtrzymaniu tradycji, zwyczajów i innych form niematerialnego dziedzictwa lokalnego, w szczególności bazującego na kulturze i tożsamości lokalnej, ochrona zabytków / a także uzupełniająco w ramach **EFRR/RPO WSL: NOWA JAKOŚĆ PRZESTRZENI – REWITALIZACJA (EFRR/RPO WSL)**.

Ze względu na zwiększenie wymiaru terytorialnego wdrażania programów pomocowych w okresie programowania 2014-2020, LGD Ziemia Bielska w niniejszej LSR planuje uzupełniająco stosować obszary interwencji dostępne dla podejścia LEADER/RLKS w PROW 2014-2020 oraz możliwości zawarte w RPO WSL na lata 2014-2020. Ze względu jednak na przyjęte w województwie śląskim rozwiązanie, zgodnie z którym Lokalne Grupy Działania nie otrzymują konkretnej alokacji na działania wspierane przez RPO WSL (tzw. bezpośrednia formuła RLKS nie ma zastosowania) – tak jak to ma miejsce w przypadku PROW – ale będą jedynie opiniować operacje zgłaszane przez wnioskodawców ze swojego obszaru pod kątem ich zgodności z LSR (mogąc jednocześnie być beneficjentami części z tych działań) w niniejszej LSR zostaną sprecyzowane (szczegółowo opisane i owskaźnikowane) jedynie cele i przedsięwzięcia będące przedmiotem wsparcia PROW. Całościowe myślenie LGD o LSR 2016-2023 - nie tylko w kontekście PROW 2014-2020 - zostało zaprezentowane na Schemacie nr 1.

2. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej), branż z potencjałem rozwojowym (informacja o branżach gospodarki mających kluczowe znaczenie dla rozwoju obszaru).

2.1. Charakterystyka gospodarki/przedsiębiorczości (w tym przedsiębiorczości społecznej)

Tabela nr 9 Charakterystyka podmiotów gospodarczych na obszarze LSR, porównanie lat 2006 i 2013

	Podmioty sektora prywatnego ogółem			Spółki prawa handlowego			Os. fizyczne prowadz. działaln. gosp.			Spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia i org. społeczne		
	2006	2013	*zm.a)	2006	2013	*zm.b)	2006	2013	*zm.c)	2006	2013	*zm.d)
Bestwina	842	1022	+21,4%	20	56	+180,0%	700	866	+23,7%	22	25	+13,6%
Buczkowice	995	1131	+13,7%	39	69	+76,9%	853	985	+15,5%	15	21	+40,0%
Czechowice-Dz. (obszar wiejski)	522	687	+31,6%	19	23	+21,1%	451	600	+33,0%	14	16	+14,3%
Jasienica	1741	2239	+28,6%	84	133	+58,3%	1481	1925	+30,0%	34	54	+58,8%
Jaworze	844	1078	+27,7%	58	89	+53,4%	703	892	+26,9%	11	15	+36,4%
Kozy	1236	1448	+17,2%	42	59	+40,5%	1082	1289	+19,1%	21	23	+9,5%
Porąbka	1009	1252	+24,1%	39	49	+25,6%	862	1067	+23,8%	21	23	+9,5%
Wilamowice	1054	1311	+24,4%	28	54	+92,9%	901	1136	+26,1%	35	37	+5,7%
Wilkowice	1278	1574	+23,2%	62	88	+41,9%	1087	1356	+24,7%	18	28	+55,6%
Obszar LSR	9521	11742	+23,3%	391	620	+58,6%	8120	10116	+24,6%	191	242	+26,7%

*zm.a), zm.b), zm.c), zm.d) – zmiany liczebności podmiotów w stosunku do roku 2006

Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl, stan 2006 i 2013

Na terenie działania LGD w 2013 r. w rejestrze REGON było zarejestrowanych 11 742 podmiotów zaliczanych do sektora prywatnego. **Największą część podmiotów tego sektora stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą** (86,2%). Kolejne 5,3% stanowiły spółki handlowe, w tym z udziałem kapitału zagranicznego. Liczba podmiotów sektora prywatnego w stosunku do okresu bazowego gromadzenia danych do poprzedniej LSR na lata 2009-2015, tj. 2006 r. wzrosła o 23,3%, a przyrost zaobserwowano we wszystkich gminach obszaru LSR, co jest zjawiskiem pozytywnym. Największy wzrost procentowy odnotowały spółki prawa handlowego, których jest więcej aż o 58,6% niż w 2006 r., z kolei liczba osób prowadzących działalność gospodarczą wzrosła o 24,6%. Największą część nowo zarejestrowanych podmiotów zaliczanych do sektora prywatnego stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (938 podmioty, co stanowi 90,45%). Łącznie wg. zgromadzonych statystyk na terenie LGD co roku rejestruje się około tysiąca nowych podmiotów zaliczanych do sektora prywatnego: w 2012 r. – 996 podmiotów, w 2013 r. – 1037 podmiotów. **Saldo liczby podmiotów nowo zarejestrowanych i wyrejestrowanych od kilku lat utrzymuje się dodatnie** (tj. powstaje więcej nowych podmiotów sektora prywatnego niż jest w tym czasie likwidowanych). Teren objęty działaniem **LGD wyróżnia się na tle województwa pod względem wskaźników przedsiębiorczości**. Na rozwój przedsiębiorczości ma wpływ rosnący poziom aspiracji mieszkańców poszukujących ścieżek kariery, dających większą samodzielność, a jednocześnie wyższy poziom ekonomiczny. W 2013 r. na obszarze LSR wskaźnik dotyczący liczby podmiotów sektora prywatnego na 1000 mieszkańców wynosił ok. 99, podczas gdy w skali województwa osiągnął on poziom 97. Podobne różnice zaobserwowano w odniesieniu do wskaźnika dotyczącego liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców – na obszarze LSR w 2013 r. roku wynosił on średnio ok. 85, natomiast w całym województwie – 74. Wśród wszystkich podmiotów sektora prywatnego działających na obszarze LSR w 2013 r. najliczniejsze były podmioty zajmujące się handlem hurtowym i detalicznym oraz naprawą pojazdów (ok. 29% wszystkich podmiotów), a zatem branże stosunkowo mało innowacyjne. Stosunkowo liczne były także firmy zajmujące się budownictwem ok. 15% oraz przetwórstwem przemysłowym (ok. 14%). Podmioty działające na terenie LGD są najczęściej małe. Prawie 96% wszystkich podmiotów stanowią te, które zatrudniają nie więcej niż 9 osób.

Sytuacja lokalnych producentów rolnych – rolnictwo na obszarze LSR cechuje duże rozdrobnienie gospodarstw, zdecydowanie dominują gospodarstwa rolne do 3 ha, a duże powyżej 20 ha stanowią znikomą część. Najlepiej prosperujące gospodarstwa funkcjonują w Jasienicy, Jaworzu, Bestwinie, Wilamowicach i na obszarze sołectw Czechowic-Dziedzic. W rolnictwie przeważa uprawa zbóż, kukurydzy, rzepaku, roślin okopowych jak i hodowla bydła mlecznego, trzody chlewnej i ryb słodkowodnych. Obszar słynie m.in. z produkcji karpia. Pomimo ciężkich warunków dla produkcji rolnej wynikające z faktu, że obszar LGD obejmuje teren górski (część gmin w obszarze ONW), występują erozje i krótki okres wegetacyjny, panują świetne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego i specjalistycznego ze

względem na czyste środowisko przyrodnicze. Trudne warunki gospodarowania są też równoważone wysoką kulturą rolną widoczną w części gospodarstw, a także pojawianiem się gospodarstw rozwijających się, o coraz większym potencjale produkcyjnym. Dodatkową szansą jest promowanie i stosowanie odnawialnych źródeł energii, co wpłynie korzystnie na czystość powietrza, nadwyreżaną do tej pory przez nieekologiczne ogrzewanie budynków. Korzystne położenie geograficzne obszaru LSR sprawia, iż lokalni producenci rolni mają do dyspozycji chłonne rynki zbytu i to nie tylko w sąsiadującym mieście Bielsko-Biała, ale również na terenie Czech i Słowacji. Badani przedsiębiorcy najlepiej ocenili jakość oferowanych przez lokalnych producentów rolnych produktów, natomiast przeciętnie oceniono sytuację dotyczącą wykorzystania krótkich cykli dostaw oraz promocji na lokalnych rynkach. Najślabiej została oceniona działalność w grupach i organizacjach producentów oraz organizacjach międzybranżowych, skutkująca niezadowolającym poziomem sprzedaży lokalnych produktów rolnych. Udzielone odpowiedzi wskazują na deficyt relacji między rolnictwem a przemysłem przetwórstwa, co z kolei obniża możliwości pełnego wykorzystania potencjału obszaru. Ogranicza też możliwości wykreowania konkurencyjnych produktów lokalnych, wykorzystania popytu na wysokiej jakości produkty rolno-spożywcze, zaistnienie w istniejących sieciach kooperacji regionalnej oraz w tworzonych bazach produktów. Szczegółowe wyniki badań zawarto w raporcie dot. przedsiębiorczości, dostępnym na www.ziemiabielska.pl.

Tabela nr 10 Wybrane dane dot. gospodarki i przedsiębiorczości dla obszaru LGD wg. stanu na 2013 r.

	Podmioty nowo zarejstr. a wyrejestr.			Wskaźniki przedsiębiorczości		Podmioty gospodarcze wg. klas wielkości zatrudnienia				Stow., fundacje i org. społ./ 1000 mieszkańców
	nowo zarej.	wyrej.	saldo	*A	*B	0-9	10-49	50-249	250<	
Bestwina	77	65	+12	77	91	998	43	3	1	2,2
Buczkowice	105	97	+8	89	102	1105	50	9	0	1,9
Czechowice-Dz. (obszar wiejski)	66	60	+6	66	76	669	29	4	0	1,8
Jasienica	211	158	+53	84	98	2178	80	15	1	2,4
Jaworze	94	63	+31	128	154	1041	43	9	1	2,1
Kozy	137	101	+36	103	116	1414	42	6	0	1,8
Porąbka	106	85	+21	69	81	1215	48	8	0	1,5
Wilamowice	113	87	+26	68	79	1266	65	5	0	2,2
Wilkowice	128	116	+12	103	120	1531	57	5	1	2,1
Obszar LSR	1037	832	+205	84,9	98,7	11417	457	64	4	2,0

*A – os. fizyczne prowadzące działalność gosp. na 1000 mieszkańców;

*B – podmioty sektora prywatnego na 1000 mieszkańców

Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl, stan na 31.12.2013 r.

Przedsiębiorczość społeczna – podmioty ekonomii społecznej, tj. spółdzielnie, fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne stanowiły w 2013 r. wg. GUS 2,1% wszystkich podmiotów sektora prywatnego. W porównaniu z 2006 r. nastąpił zauważany wzrost ich liczby, tj. o 26,7%. **Badanie podmiotów ekonomii społecznej w subregionie południowym województwa śląskiego**, przeprowadzone wiosną 2015 r. przez Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości na licznej próbie ok. 46% wszystkich zarejestrowanych organizacji wykazało, iż **w powiecie bielskim liczba tych podmiotów jest relatywnie najmniejsza w całym analizowanym subregionie południowym** (wskaźnik liczby organizacji na 1000 mieszkańców kształtował się na poziomie: obszar LSR – 2,0; powiat bielski – 2,2, powiat żywiecki – 3,1; powiat cieszyński – 3,6; miasto Bielsko-Biała – 4,0). **W grupie 134 organizacji z terenu powiatu bielskiego, która brała udział w przedmiotowym badaniu 8% zatrudniało pracowników na umowę o pracę, 8% prowadziło działalność gospodarczą, a 10% deklarowało chęć ekonomizacji swojej działalności.** 82% organizacji deklarowało brak kosztów prowadzonej działalności (lub ich miesięczną wysokość poniżej 1500 zł), co może świadczyć o relatywnie niewielkiej skali działalności. Główne źródła przychodów organizacji obejmują składki członkowskie, źródła samorządowe, darowizny od osób (poza wpływami 1 %) i darowizny od firm i instytucji. Przeprowadzone badanie wykazało jednocześnie, iż ok. 40% podmiotów zarejestrowanych w GUS na całym obszarze subregionu południowego w ogóle nie funkcjonuje (zarówno praktycznie, jak i formalnie – wniosek sformułowano w wyniku braku możliwości jakiegokolwiek kontaktu z ww. podmiotami mimo kilkukrotnych prób).

Mając na uwadze duże znaczenie rozwoju przedsiębiorczości w podejściu LEADER/RLKS w okresie programowania 2014-2020 zdecydowano - w ramach wstępnego etapu procesu opracowywania LSR – o przeprowadzeniu we współpracy z jednym z ośrodków badawczych szczegółowego **badania przedsiębiorczości lokalnej** na obszarze LSR, w którym wzięło udział ponad 130 przedsiębiorców ze wszystkich gmin obszaru (głównie mikro

i małych), a także 10 reprezentantów władz lokalnych gminnych i powiatowych. W LSR zaprezentowano jedynie najważniejsze wnioski z ww. badania, które w pełnym kształcie jest dostępne na stronie www.ziemiabielska.pl.

2.2. Warunki do rozwoju przedsiębiorczości, kluczowe branże i kierunki rozwoju obszaru

Ocena warunków do rozwoju przedsiębiorczości przez przedsiębiorców, kluczowe branże, kierunki rozwoju - największa część badanych przedsiębiorców (57%) za dziedzinę najważniejszą z punktu widzenia rozwoju gospodarczego terenu działalności LGD uznała turystykę (agroturystyka, turystyka weekendowa, aktywny wypoczynek). Na usługi (głównie gastronomiczne i hotelarskie) wskazało 47% badanych, handel uzyskał 41% wskazań, przemysł – 31%, a rolnictwo (zwłaszcza ekologiczne) – 22%. W zakresie czynników mogących mieć wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej, najwyżej oceniono komunikację lokalną w sensie stosunkowo dobrze rozwiniętej sieci drogowej (55% ocen „dobrze” i „bardzo dobrze”), dostępność rynków zbytu (44% pozytywnych ocen), dostępność lokali/powierzchni na prowadzenie działalności (35%) oraz dostęp do wykwalifikowanych pracowników (31%). **Źle lub bardzo źle największa część badanych oceniła: wsparcie w sieciowaniu, zrzeszaniu przedsiębiorców, rolników i rzemieślników** (60% negatywnych ocen), wysokość podatków i opłat lokalnych (60%) oraz **promocję lokalnych przedsiębiorców** (56%). Analiza **trudności napotykanymi przez lokalne firmy** wskazuje, że największy problem dla badanych przedsiębiorców stanowią kwestie finansowe. Prawie 58% ankietowanych stwierdziło, że czynnikiem w największym stopniu utrudniającym im działalność są wysokie koszty prowadzenia firmy. Taka opinia stawia pod znakiem zapytania możliwości rozwoju tych firm, w szczególności ich zdolności do wykorzystywania nowoczesnych technologii, coraz bardziej kosztochłonnych, tworzenia nowych miejsc pracy, kreowania rozwoju jakościowego i przechodzenia do wyższych kategorii wielkościowych. W dalszej kolejności wskazywano na skomplikowane przepisy (47%), wysokie podatki (38%), dużą konkurencję (37%) oraz mały dostęp do potencjalnych źródeł finansowania działalności gospodarczej – 23%. Problemy z kontrahentami były istotne dla 22% przedsiębiorców, brak lub niewystarczająca ilość pracowników o odpowiednich kwalifikacjach dla co piątego (20%). Zły stan gospodarki wskazało 17% badanych.

W kwestii najbardziej obiecujących kierunków rozwoju gospodarczego wypowiedzieli się również członkowie międzygminnego, międzysektorowego zespołu ds. tworzenia LSR, którzy stwierdzili iż są nimi: przemysł oparty o technologie ekologiczne, rozwój rolnictwa ekologicznego, branże innowacyjne, a także niskoemisyjne strefy ekonomiczne.

Wszyscy badani przedsiębiorcy zadeklarowali, że w swojej działalności wykorzystują lokalne zasoby. Nieco ponad połowa (51%) wskazała na korzystanie z lokalnej infrastruktury (budynków, dróg itp.), a 48% – na kwalifikacje mieszkańców. Kolejne czynniki uzyskały dużo mniejszą ilość wskazań – lokalne produkty rolne i surowce wskazało po 16% badanych, lokalne dziedzictwo kulturalne – 14%, a zasoby przyrodnicze dla celów turystycznych – 10%. Podejmowanie jakiegokolwiek współpracy z innymi podmiotami zadeklarowało prawie 80% badanych. Połowa z nich zadeklarowała współpracę z firmami z tej samej branży, a co trzeci wskazał, że współpracuje z firmami z innych branż. Jednak badani ocenili poziom tej współpracy jako niewystarczający. Współpracę z lokalnymi mediami zadeklarowało 11% badanych, z organizacjami pozarządowymi (10%), a z instytucjami otoczenia biznesu (6%). **Czynnikami, które zdaniem badanych utrudniają współpracę pomiędzy lokalnymi firmami są: niewłaściwie pojmowana konkurencja, niski poziom wiedzy, zarówno korzyściach ze współpracy, jak i o potencjalnych kooperantach, jak również niewystarczająca ilość inicjatyw służących rozwojowi współpracy.** Najczęściej pojawiającymi się wśród badanych propozycjami działań ukierunkowanych na rozwój współpracy między lokalnymi przedsiębiorcami było: **podejmowanie działań nakierowanych na integrację firm, wymianę doświadczeń i zwiększenie możliwości pozyskania nowych kooperantów, działania nakierowane na rozwój współpracy w formie zinstytucjonalizowanej** (np. poprzez powołanie inkubatora przedsiębiorczości) oraz **wzmacnianie realnej współpracy** pomiędzy firmami. Większość z ww. sugestii uwzględniono przy formułowaniu celów i przedsięwzięć w LSR.

Charakterystyka otoczenia biznesu w gminach, lokalne strategie wsparcia i perspektywy dalszego rozwoju –

lokalni przedsiębiorcy z obszaru LSR mogą liczyć na wsparcie m.in. Bielskiego Parku Technologicznego Lotnictwa, Przedsiębiorczości i Innowacji Sp. z o.o. w Kaniowie (gmina Bestwina) oraz Stowarzyszenia „Bielskie Centrum Przedsiębiorczości”, jednak na obszarze LSR brakuje typowych inkubatorów przedsiębiorczości oferujących wsparcie niewielkim firmom w pierwszej fazie rozwoju. Również samorządy lokalne starają się uruchamiać instrumenty wsparcia lokalnej przedsiębiorczości w postaci: specjalnych stref ekonomicznych (np. Jasienicka Niskoemisyjna Strefa Ekonomiczna), ulg w podatkach, umieszczania aktualnych informacji dotyczących przedsiębiorczości na stronach internetowych gmin, punkty konsultacyjne, doradztwo wykwalifikowanych pracowników w urzędach w zakresie inwestowania i pozyskiwania wsparcia zewnętrznego. Słabą stroną jest jednak brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych. Nie wszędzie na obszarze LSR funkcjonują też miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Brakuje również odrębnych strategii wspierania przedsiębiorczości w poszczególnych gminach (większość gmin działania na rzecz wspierania przedsiębiorczości ma zapisane w swoich ogólnych strategiach rozwoju).

Prawie 37% badanych zadeklarowało skorzystanie z co najmniej jednej dotacji na rozwój prowadzonej przez siebie działalności. Największa część z nich skorzystała z dotacji unijnej (21%). Z dotacji pochodzących z innych źródeł skorzystało 10% respondentów, a z dofinansowań dostępnych w LGD – 5%. Większość przedsiębiorców (64%) nie korzystało z usług doradczych z zakresu pozyskiwania dotacji. 14% skorzystało z doradztwa świadczonego przez pracowników biura LGD Ziemia Bielska, a z doradztwa instytucji innych niż LGD – 21%. **Ponad 57% badanych planowało dalszy rozwój dotychczasowej działalności poprzez zwiększenie zatrudnienia czy skali działalności.** 55% planowało w ciągu najbliższych 5 lat rozszerzenie zakresu działalności, a 2% miało zamiar przenieść działalność w inne miejsce (do miasta lub innej gminy wiejskiej). Ograniczenie lub likwidację działalności planowało 5% badanych. Stosunkowo duża grupa przedsiębiorców (18%) nie potrafiła sprecyzować swoich planów związanych z prowadzeniem firmy. **Wśród przedsiębiorców planujących rozwój działalności przeważały wskazania dotyczące obszaru turystyki (11% wskazań), produktów lokalnych (8%), rolnictwa ekologicznego (6%) oraz kultury (5%).** Niemal co trzeci badany wskazał odpowiedź „inne branże”. Akcjami promującymi lokalne przedsiębiorstwa i ich wyroby zainteresowanych było 28% z nich. Co czwarty badany (26%) wyrażał zainteresowanie punktem doradczym, 18% szkoleniami, a 10% finansowymi instrumentami zwrotnymi. **Połowa badanych zadeklarowała zamiar korzystania ze środków związanych z podnoszeniem kwalifikacji, 48% było zainteresowanych środkami na rozwój przedsiębiorczości, 32% – na rozwój rynków zbytu, a 20% – realizację działań na rzecz lokalnej społeczności. 19% badanych deklarowało zainteresowanie środkami przeznaczonymi na ochronę środowiska, ekologię i innowacje, 11% – środkami na rozwój produktów lokalnych. Obszar rozwoju infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej wskazało 8% badanych, a kwestie dotyczące zachowania dziedzictwa lokalnego – 6%.**

Przeprowadzane badania i analizy, a także dyskusje w trakcie spotkań konsultacyjnych i warsztatów strategicznych jednoznacznie wykazały **potrzebę dużej koncentracji LSR na kwestiach dot. podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej, w szczególności w branżach usług turystycznych i usług czasu wolnego (w tym rekreacyjnych), w branżach wykorzystujących produkty i usługi lokalne,** a także w **branżach innowacyjnych** (w tym w zakresie ochrony środowiska, OZE, a także zapobiegających efektom zmian klimatu). Przedsiębiorczość tworząca miejsca pracy w ww. branżach będzie mogła liczyć na szczególne wsparcie i znaczącą alokację finansową w budżecie LSR. Należy też zaznaczyć, że prognozowanie zmian rozwoju przedsiębiorczości jest w chwili obecnej obciążone dużym ryzykiem związanym z procesami zachodzącymi w Polsce i w Europie – dotyczy to zjawisk kryzysowych w ekonomii i polityce oraz wahań w realizowanej polityce.

3. Opis rynku pracy (poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia - liczba bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym, charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy).

3.1. Poziom zatrudnienia i stopa bezrobocia

Analiza rynku pracy Ziemi Bielskiej wymaga uwzględnienia powiązań między gminami LGD a miastem Bielsko-Biała. Wewnętrzna oferta miejsc pracy zaspokaja jedynie w części popyt na pracę mieszkańców gmin LGD. Badania wykonane przez Regionalne Centrum Analiz Strategicznych Urzędu Marszałkowskiego wskazują, że rola Bielsko-Białej jest decydująca dla sytuacji na rynku pracy w aspekcie ilościowym. Można też domniemywać – aczkolwiek nie ma tym względnie precyzyjnych badań – że Bielsko-Biała stanowi ośrodek dostarczający miejsc pracy o wyższej jakości, adresowanych do osób posiadających wyższe kwalifikacje. W istotnym zakresie również miasta Aglomeracji Górnośląskiej przyciągają pracowników z obszaru LGD. Bielsko-Biała i kilka miast Aglomeracji Górnośląskiej to ośrodki, które pełnią funkcję rzeczywistych liderów rozwoju regionalnego. Ich struktura gospodarcza staje się coraz bardziej nowoczesna i urozmaicona, także dzięki napływowi inwestorów zewnętrznych. Sąsiedztwo dużych i dobrze rozwijających się ośrodków miejskich stabilizuje sytuację na gminnych rynkach pracy (choć należy także mieć na względzie zachodzące w dalszym ciągu w regionie procesy restrukturyzacji, które mogą negatywnie wpływać na łańcuchy kooperacji oraz sytuację na rynku pracy). Włączenie w tworzone przez firmy z aglomeracji sieci kooperacji stanowi szansę dla firm lokalnych na rozwój skali działalności, a w rezultacie tworzenie nowych miejsc pracy w gminach LGD. Ponadto, może wspierać procesy innowacyjne, zwiększać dostęp do technologii, co z kolei może przekładać się na jakość powstających w firmach LGD miejsc pracy (ilościowy wzrost jest tutaj mniej pewny ze względu na ograniczone zapotrzebowanie na pracę ludzką w sektorach o wysokim poziomie technologizacji). Jednak dla długofalowego rozwoju społeczno-ekonomicznego obszaru ważnym kierunkiem działań powinno być ilościowe i jakościowe wzbogacanie dostępnej oferty pracy, co w konsekwencji przyczyni się do związania mieszkańców ze swoimi gminami, podniesienia komfortu codziennego funkcjonowania, zwiększenia dostępności pracy dla grup o mniejszej mobilności przestrzennej, w tym grup defaworyzowanych, a także ograniczenia ryzyka trwałej emigracji mieszkańców. Branże kształtujące w największym stopniu rynek pracy dla mieszkańców obszaru LSR (tj. również w sąsiednim mieście Bielsko-Biała) to: motoryzacja, przemysł lotniczy, przemysł metalowy, handel, produkcja spożywcza (makarony, lody), małe firmy budowlane, rzemiosło, handel wielkopowierzchniowy, usługi transportowe, turystyka i gastronomia. Poniżej zestawiono najważniejsze charakterystyki lokalnego rynku pracy, w tym bezrobocia. Ze względu na dostępność danych

statystycznych dla Czechowic-Dziedzic jedynie w układzie całej gminy, tj. łącznie z jej dużą, dominującą częścią miejską (na obszarze LSR znajduje się jedynie część wiejska tej gminy) postanowiono nie ujmować tych danych w poniższych zestawieniach, aby nie zawyżać prezentowanych wskaźników.

Tabela nr 11 Dane dot. bezrobocia i zatrudnienia w 2013 r. wraz z odniesieniem do sytuacji z 2010 r.

	Bezrobotni zarejestrowani ogółem 2013				Udział bezrobotnych zarej. w liczbie ludności w wieku produk. wg. płci 2013			Pracujący/1000 mieszkańców	
	Ogółem	M	K	*zm.a)	ogółem	M	K	2013	*zm.b)
Bestwina	355	165	190	+44,9%	5,0%	4,3%	5,6%	120	+30,4%
Buczkowice	476	241	235	+19,0%	6,8%	6,5%	7,1%	128	+8,5%
Czechowice-Dz. (obszar wiejski)	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	108	+25,6%
Jasienica	641	329	312	+13,7%	4,4%	4,3%	4,5%	174	+4,8%
Jaworze	199	109	90	-6,6%	4,5%	4,8%	4,3%	146	-5,2%
Kozy	442	213	229	+17,6%	5,5%	5,1%	5,9%	129	+8,4%
Porąbka	696	347	349	+13,0%	7,1%	6,7%	7,6%	138	+0,7%
Wilamowice	518	244	274	+21,9%	4,9%	4,4%	5,4%	103	-8,0%
Wilkowice	535	259	276	+20,8%	6,4%	5,9%	7,0%	120	+8,1%
Obszar LSR	3862	1907	1955	+17,7%	5,7	5,2	5,9	135	+5,8%
woj. śląskie					7,1%	6,3%	8,0%	257	+0,8%
Polska					8,8%	8,2%	9,5%	226	+1,3%

M – mężczyźni, K – kobiety; *zm.a) zmiana względem ogółem 2010; *zm.b) zmiana względem 2010; kolor czerwony - zjawisko negatywne, kolor niebieski - zjawisko pozytywne

Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl, stan 2010 i 2013

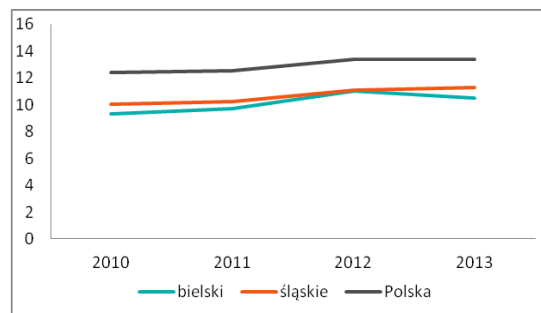
Wykres nr 1 Stopa bezrobocia powiat, region, kraj

Tabela nr 12 Stopa bezrobocia rejestrowanego w % wraz z wykresem nr 1 (po prawej)

	2010	2011	2012	2013
powiat bielski*	9,3	9,7	11	10,5
woj. śląskie	10	10,2	11,1	11,3
Polska	12,4	12,5	13,4	13,4

* dane uwzględniające obszar LSR + Szczyrk

Źródło: Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl

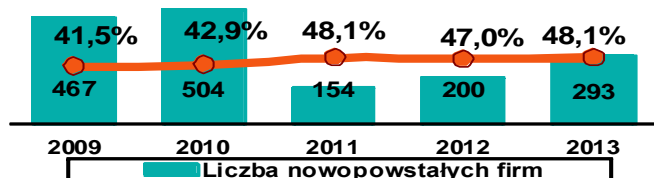

W 2013 r. na lokalnym rynku bez pracy pozostawały 3862 osoby, w tym 1955 kobiet i 1907 mężczyzn. We wszystkich gminach obszaru LSR poza gminą Jaworze liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych wzrosła w stosunku do 2010 r. przy czym **stopa bezrobocia w powiecie bielskim w relacji do stopy w województwie śląskim wciąż pozostaje korzystna** (ogólna sytuacja na rynku pracy w 2010 r. była bardziej korzystna zarówno w regionie jak i w kraju niż w 2013 r.). W zdecydowanej większości gmin obszaru LGD nastąpił niewielki wzrost wskaźników dotyczącego udziału bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Zwiększył się natomiast o ok. 7% wskaźnik osób pracujących na 1000 mieszkańców dla całego obszaru. Około 8% bezrobotnych stanowiły osoby niepełnosprawne. Największą grupę bezrobotnych pod względem posiadanego wykształcenia (ok. 35%) stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. **Bezrobocie na obszarze LSR dotyczy w wyższym stopniu kobiet niż mężczyzn** (51% do 49% bezrobotnych zarejestrowanych).

Uczestnicy badania przedsiębiorczości na obszarze LSR w 2015 r. uzależniali możliwość zwiększenia zatrudnienia głównie od ewentualnego rozszerzenia działalności, zwiększenia zysków, zmniejszenia kosztów prowadzenia działalności, jak również stabilnej sytuacji na rynku. Badani przedsiębiorcy wskazywali, że **najistotniejszymi kwalifikacjami** z punktu widzenia prowadzonej przez nich działalności są: **posiadanie konkretnych umiejętności zawodowych, znajomości branży oraz doświadczenia**. Jako istotny czynnik wskazali także chęć dokształcania się i podnoszenia kwalifikacji, jak również cechy takie jak: sumienność, zaangażowanie, rzetelność, pracowitość, uczciwość oraz chęci do pracy. **Kwalifikacje, jakich** zdaniem badanych w największym stopniu **brakuje u osób starających się o zatrudnienie** to: doświadczenie, wiedza i umiejętności związane z danym zawodem. Uczestnicy warsztatów strategicznych w trakcie opracowywania LSR wskazywali ponadto, iż na obszarze LGD występuje zbyt mała liczba miejsc

pracy, zbyt duża liczba miejsc pracy niskiej jakości, a także rozbieżność kwalifikacji z oczekiwaniami pracodawców. Niekorzystnym zjawiskiem są również tzw. umowy śmieciowe w handlu.

3.2. Charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy

Bezrobocie na obszarze LSR dotyczy w wyższym stopniu kobiet niż mężczyzn (51% do 49% bezrobotnych zarejestrowanych).

Wykres nr 2 Udział firm założonych przez kobiety w ogóle nowopowstałych firm na przestrzeni lat 2009-2013

Wg. badania pt. „Sytuacja bezrobotnych kobiet na lokalnym rynku pracy” przeprowadzonego przez Filię WUP w Bielsku-Białej w październiku 2013 r., które objęło m.in. obszar LSR na 1% bezrobotnych kobiet, aż

16,5% spośród ankietowanych wskazało urlop macierzyński lub wychowawczy jako bezpośrednią przyczynę utraty pracy. Aż 46% ankietowanych kobiet było bez pracy dłużej niż 2 lata. Zdaniem ankietowanych kobiety są często dyskryminowane na lokalnym rynku pracy przez niższe wynagrodzenie oraz pytania o sytuację rodzinną.

Źródło: prezentacja wyników badania „Sytuacja bezrobotnych kobiet na lokalnym rynku pracy”, PUP Katowice

Udział procentowy rozpoczętych działalności gospodarczych przez bezrobotne kobiety w ogólnej liczbie nowopowstałych firm ze wsparciem Powiatowego Urzędu Pracy w Bielsku-Białej od 2009 do 2013 roku zwiększył się z 41,5% do 48,1% (6,6%) i tendencja ma charakter wzrostowy, co powinno sprzyjać aktywnemu udziałowi kobiet w realizacji części gospodarczej LSR. Liczbową charakterystykę głównych grup pozostających poza rynkiem pracy (którą wzięto pod uwagę przy określaniu grup dewaforyzowanych) na obszarze LSR przedstawiono w tabeli nr 13.

Tabela nr 13 Charakterystyka grup pozostających poza rynkiem pracy, stan na 31.12.2013

	*Liczba bezrobotnych	do 25 roku życia	osoby długotrwale bezrobotne	powyżej 50 r. życia	osoby bezrobotne pozostające bez kwalifikacji zawodowych	osoby samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko poniżej 18 r.	kobiety samotnie wychowujące co najmniej 1 dziecko poniżej 18 r.	kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	niepełnosprawni
Bestwina	318	77	168	93	90	22	20	33	8
Buczkowice	434	70	239	116	114	34	30	48	51
Czechowice-Dz. (obszar wiejski)	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
Jasienica	568	100	288	174	144	40	38	48	72
Jaworze	186	21	117	67	42	12	9	16	23
Kozy	394	67	205	111	102	30	28	44	39
Porąbka	644	122	375	191	171	44	41	73	47
Wilamowice	471	103	237	126	128	17	14	44	42
Wilkowice	482	75	253	162	163	39	38	58	54
Obszar LSR	3497	635	1882	1040	954	238	218	364	336

*liczna bezrobotnych będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy razem

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MPiPS pozyskanych od gmin

Najliczniejszą grupą będącą poza rynkiem pracy w 2013 r. stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Jednak w trakcie analizy ww. problemu, w tym po rozmowach z przedstawicielami instytucji pomocy społecznej i wsparcia rynku pracy LGD doszła do wniosku, iż nie dysponuje wystarczającymi instrumentami i możliwościami do skutecznej aktywizacji tej grupy mieszkańców (podobnie jak bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych). Według kategoryzacji Urzędów Pracy osoby te często są kwalifikowane do tzw. trzeciego profilu, a więc do grupy osób, które nie są zainteresowane podjęciem pracy. Zmiana sytuacji tych osób na rynku pracy wymaga nie tylko dostarczenia odpowiedniej oferty pracy, ale przede wszystkim długotrwałego kształtowania postaw i szeroko pojmowanej aktywizacji, także społecznej. W dalszej kolejności poza rynkiem pracy pozostawały osoby powyżej 50 r. życia, osoby

bezrobotne pozostające bez kwalifikacji zawodowych oraz osoby młode do 25 r. życia. Znaczącą liczbę ww. osób stanowiły również kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka oraz samotnie wychowujące dzieci. Te grupy osób można uznać za możliwe, przynajmniej w części do zaktywizowania i zintegrowania z rynkiem pracy, pod warunkiem stworzenia szerszego systemu uwzględniającego dostępność usług społecznych, edukacji, czy transportu publicznego.

4. Przedstawienie działalności sektora społecznego, w tym integracja/rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

4.1. Charakterystyka sektora organizacji pozarządowych na obszarze

Przygotowując się do opracowywania LSR na lata 2016-2023 mając na uwadze specyfikę podejścia LEADER LGD Ziemia Bielska postanowiła bardzo dogłębnie rozpoznać potrzeby i problemy sektorów kluczowych z punktu widzenia realizacji LSR, tj. sektora gospodarczego i społecznego (problemy i potrzeby sektora publicznego, zaangażowanego w LGD są dużo lepiej rozpoznane). Już w trakcie realizacji poprzedniej strategii LGD dokonała dokładnej inwentaryzacji istniejących organizacji pozarządowych i ujęła je w internetowej bazie dostępnej na www.ziemiabielska (w bazie zinwentaryzowano około 220 formalnych i nieformalnych organizacji pozarządowych).

Rozpoznanie sektora obywatelskiego było prowadzone również poprzez coroczne spotkania dla organizacji pozarządowych, w których brało udział każdorazowo ok. 70 organizacji. Na etapie diagnozy problemów i potrzeb pod kątem LSR 2016-2023 oprócz badania przedsiębiorczości przeprowadzono **2 dodatkowe badania sektora pozarządowego** wśród organizacji pozarządowych działających na obszarze LSR (badania były realizowane w trakcie spotkań z organizacjami pozarządowymi w I połowie 2015 r., w pierwszym otrzymano 43 wypełnione ankiety, w drugim 81). Najważniejsze wyniki badań uwzględniono w formułowaniu celów i przedsięwzięć w LSR.

Tabela nr 14 Liczba organizacji pozarządowych oraz liczba członków zespołów artystycznych i kół (klubów)

	spółdzielnie		fundacje		stowarzyszenia i org. społeczne		członkowie zesp. artyst.	członkowie kół i klubów	stow., fundacje i org. społ./ 1 tys. mieszkańców
	2006	2013	2006	2013	2006	2013	2013		2013
Bestwina	6	6	0	0	16	19	420	195	2,2
Buczkowice	1	1	0	1	14	19	195	270	1,9
Czechowice-Dz. (obszar wiejski)	2	2	0	0	12	14	bd	bd	1,8
Jasienica	6	6	0	2	28	44	543	667	2,4
Jaworze	0	1	1	1	10	13	28	10	2,1
Kozy	2	3	1	2	18	18	82	454	1,8
Porąbka	3	3	0	1	18	19	310	505	1,5
Wilamowice	7	6	1	2	27	29	390	50	2,2
Wilkowice	3	3	0	4	15	21	bd	bd	2,1
Obszar LSR	30	31	3	13	158	196	1968	2151	2,0
		(+3,3%)		(+333%)		(+24%)			

Źródło: Źródło: BDL GUS, www.stat.gov.pl, stan 2006 i 2013

Porównanie liczby fundacji i stowarzyszeń funkcjonujących na obszarze LGD w latach 2006 i 2013 pokazuje **znaczący wzrost liczby organizacji** w stosunku do 2006 r., tj. momentu bazowego dla LSR 2009-2015 (fundacje o 333%, stowarzyszenia o 24%, przy czym w liczbach bezwzględnych przyrost liczby stowarzyszeń jest zdecydowanie większy niż liczby fundacji). Aż 94% ankietowanych przedstawicieli organizacji pozarządowych zgodziło się co do tego, iż jest to wynikiem rosnącej świadomości społecznej w zakresie zalet pracy w tego typu organizacjach, tj. przekonania, iż działając w nich można zrobić coś dobrego dla innych. Drugim czynnikiem ww. wzrostu, co do którego ankietowani zgodzili się w zdecydowanej większości (91%) była rosnąca dostępność środków finansowych na działalność tego typu instytucji (głównie środki unijne). Wzrost liczby organizacji zdaniem ankietowanych znajduje odzwierciedlenie przede wszystkim w rosnącej liczbie organizowanych imprez/wydarzeń/przedsięwzięć na obszarze (86% odpowiedzi na tak) oraz pozytywnej zmianie jakościowej ww. przedsięwzięć (83% odpowiedzi). Nieco mniejszy odsetek osób, które udzieliły odpowiedzi zgodziło się ze stwierdzeniem, iż wzrost liczby organizacji skutkuje jednocześnie zwiększeniem liczby członków ich organizacji (odpowiedzi twierdzących ok. 62% przy ok. 30% odpowiedzi przeczących). Oficjalne ww. statystyki nie uwzględniają jednak grup nieformalnych, których aktywność na obszarze LSR jest również znacząca. Bardzo aktywne w swoich działaniach są Koła Gospodyń Wiejskich, które systematycznie uczestniczą w przeglądach potraw regionalnych przez co podtrzymują tradycje kulinarne regionu, uczą młodzież dbałości o zachowanie tożsamości regionalnej i tradycji, a także Ochotnicze Straże Pożarne. W działalność organizacji pozarządowych angażują się jednak głównie starsi mieszkańcy obszaru, co jest jedną ze słabości lokalnego sektora obywatelskiego. Poniżej przedstawiano

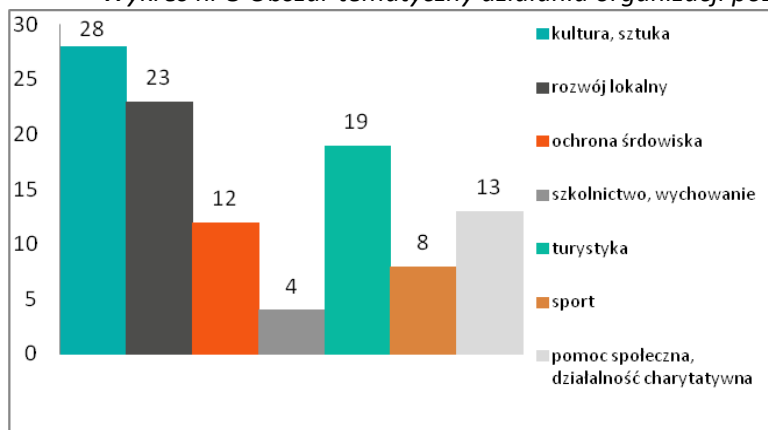
mapę obszaru, prezentującą charakterystykę organizacji pozarządowych na obszarze LSR, prezentowaną w trakcie jednego ze spotkań z organizacjami pozarządowymi obszaru (Wilkowice, 26.05.2015 r.).

4.2. Działalność organizacji pozarządowych: problemy i wyzwania

Większość organizacji pozarządowych prowadzi działania o niewielkim zasięgu terytorialnym, rzadko przekraczającym obszar jednej miejscowości bądź gminy, co przekłada się na dominujący charakter podejmowanej współpracy. Organizacje te współpracują ze sobą w realizacji różnych przedsięwzięć (tj. wiejskich imprez, festynów, zawodów sportowych, rajdów, dożynek). Zdaniem 65% osób, które udzieliły odpowiedzi **współpraca ta ma miejsce raczej w ramach jednej miejscowości lub jednej konkretnej gminy, niż w ramach większej części obszaru LSR** (jedynie 27% osób, które znały lub słyszały o przykładach takiej współpracy, wniosek ten potwierdza również 2 z przeprowadzonych badań). Świadczyć to może o partykularnym podejściu do prowadzonej działalności społecznej, skupianiu się na problemach swojej wspólnoty, niedostrzeganiu możliwości, które otwierać może współpraca z podmiotami w innych obszarach. Stymulowaniu współpracy między organizacjami pozarządowymi obszaru ma m.in. służyć konkurs „**LEADER – razem możemy więcej**” organizowany od 4 lat przez LGD Ziemia Bielska, w ramach którego poszukuje się innowacyjnych pomysłów na inicjatywy aktywizujące i integrujące mieszkańców terenu. Do tej pory przeprowadzono cztery edycje i zorganizowano pięć niezwykle ciekawych i twórczych wydarzeń: **Działanie na polanie, Cud Miód, Nakręcona Ziemia Bielska, Powrót do Przeszłości i Rajd z Fałatem** – i to głównie one na co warto zwrócić uwagę – oprócz przeglądów artystycznych i imprez strażackich - były wymieniane z nazwy przez ankietowanych jako zapamiętane przez nich przykłady współpracy ponadgminnej na obszarze LGD. W obu przeprowadzonych badaniach wśród przedstawicieli organizacji pozarządowych **brakowało przykładów długofalowej, szerszej współpracy, nastawionej na osiągnięcie konkretnego, założonego celu, dominowała współpraca realizowana ad hoc**, co jest przesłanką do szczególnego wspierania przedsięwzięć sieciujących oraz na rzecz współpracy w niniejszej LSR.

Wykres nr 3 Obszar tematyczny działania organizacji pozarządowych na obszarze LSR

Źródło: raport z badań ewaluacyjnych LGD Ziemia Bielska, 2015

Wykres po lewej prezentuje tematyczne obszary działania organizacji pozarządowych na podstawie odpowiedzi 43 organizacji (w tym 30 formalnych i 13 nieformalnych). **Sport, turystyka, pomoc społeczna i działalność charytatywna** to zdecydowanie obszary, w których bardziej aktywne są organizacje pozarządowe. Co interesujące, więcej grup nieformalnych zajmuje się za to **ochroną środowiska**. W przypadku zarówno organizacji zarejestrowanych, jak i grup nieformalnych pierwszoplanowym obszarem działania jest **kultura i sztuka**.

Zdecydowaną poprawę warunków funkcjonowania organizacji pozarządowych na obszarze LSR w 2015 r. w stosunku do sytuacji sprzed 5 lat potwierdziło ok. 40% ankietowanych (ok. 27% nie miało jednoznacznego zdania, podobnie jak ok. 27% badanych nie odczuwało poprawy w ww. zakresie). Do największych aktualnych problemów organizacji pozarządowych zaliczono **trudności z uzyskaniem tzw. finansowego wkładu własnego do projektów** (79% wskazań), **brak dopływu nowych członków**, osób ambitnych, zaangażowanych, z nowymi pomysłami i energią do działania (67%). Zdecydowanych wskazań w zakresie problemów nie poczyniono w stosunku do sugestii: słabych warunków lokalowych, nieumiejętności szerszej współpracy, czy też braku ciekawych pomysłów na działalność, co można odczytywać w kategoriach co najmniej zadowalającego poziomu ww. czynników. Zdaniem ankietowanych - poza przyznawaniem dofinansowania - LGD może wspierać działalność organizacji pozarządowych m.in. poprzez większą informację i promocję działalności LGD, organizowanie spotkań z mieszkańcami, organizację różnych imprez dla mieszkańców a także organizację szkoleń i doradztwa dot. pozyskiwania dotacji. Wyniki ankiety wskazują na szereg deficytów w funkcjonowaniu organizacji pozarządowych, utrudniających wykorzystywanie pojawiających się w otoczeniu szans, takich jak europejskie środki wspierające rozwój społeczny. Równocześnie, podmioty z obszaru wskazują na utrudnienia w dostępie do środków unijnych związane z wysokim poziomem biurokratyzowania procedur i konkurencją o środki.

Do procesów w otoczeniu, które mogą być wykorzystane na rzecz aktywizacji mieszkańców zaliczyć należy poprawę sytuacji ekonomicznej warunkującą możliwości włączenia się mieszkańców w działania społeczne, nowoczesne rozwiązania informatyczne budujące relacje między ludźmi, organizacjami i administracją publiczną, wzrost popularności nowych podejść do zarządzania lokalnego w ujęciu partycypacyjnym, wzrost zainteresowania tradycjami pozwalający na skupienie mieszkańców wokół wspólnych wartości, proces otwierania się społeczeństw w skali europejskiej i globalnej. Oferta sektora pozarządowego musi być jednak na tyle silna, aby radzić sobie z ogólnocywilizacyjnymi zagrożeniami, takimi jak: dominacja wartości ekonomicznych nad społecznymi i kulturowymi, indywidualizm, partykularyzm i roszczeniowość wobec społeczeństwa i władzy, obojętność i ograniczone reagowanie społeczeństwa na niepożądane zachowania reprezentowane przez jednostki lub grupy społeczne, zanikanie realnej samorządności powodowane konfliktami politycznymi, biurokracją, „wyzolowaniem” administracji publicznej ze społeczeństwa i wzrostem biurokracji, przenoszenie kontaktów społecznych w sferę wirtualną. Rozwój działalności organizacji pozarządowych na terenie LGD Ziemia Bielska jest istotny zarówno z punktu widzenia aktywizacji społeczności lokalnej, jak również rozwiązywania problemów społecznych, zachowywania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru, kształtowania kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców.

5. Wskazanie problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skali tych zjawisk

Na potrzeby opracowania LSR przyjęto postrzeganie zjawiska wykluczenia społecznego jako wykluczenie z życia społeczno-gospodarczego, spowodowane ubóstwem oraz jako wykluczenie z dostępu do usług publicznych warunkujących możliwości rozwojowe. Oznacza ono tym samym wymuszoną uwarunkowaniami wewnętrznymi lub zewnętrznymi, np. ubóstwem, bezrobociem, niepełnosprawnością, brakiem dostępu do wysokiej jakości usług publicznych izolację jednostek lub grup społecznych od zbiorowości i instytucji współczesnego państwa.

Tabela nr 15 Problemy społeczne, ich skala na obszarze LSR, główne problemy i przyczyny problemów

Problemy społeczne	Liczba - obszar LSR	Główne problemy lub przyczyny problemów danej grupy osób
ubóstwo	1772	brak środków finansowych; bezrobocie wynikające z braku ofert pracy, niskich kwalifikacji zawodowych, z powodu wieku; długotrwała choroba
sieroctwo	0	niski dochód; brak uprawnień do renty
potrzeba ochrony macierzyństwa	820	brak możliwości podjęcia zatrudnienia z uwagi na konieczność zapewnienia opieki dzieciom; potrzeba ochrony macierzyństwa; niepełna rodzina
bezrobocie	1861	brak ofert pracy; niskie kwalifikacje; kwalifikacje niedostosowane do potrzeb rynku pracy; ubóstwo
niepełnosprawność	1144	brak ofert pracy dla osób niepełnosprawnych; brak renty inwalidzkiej; brak wsparcia ze strony rodziny; bezradność
długotrwała choroba	1137	brak możliwości podjęcia zatrudnienia; wysokie koszty leczenia i dojazdów do placówek służby zdrowia; brak zabezpieczenia społecznego
bezradność opiekuńczo - wychowawcza	1040	niskie dochody; niskie kompetencje wychowawcze; niepełnosprawność rodziców; brak umiejętności racjonalnego gospodarowania środkami finansowymi; bezradność; brak chęci współpracy w kierunku zmiany sytuacji materialno-bytowej
przemoc w rodzinie	95	przemoc fizyczna, psychiczna, ekonomiczna, seksualna; brak poczucia bezpieczeństwa; alkoholizm; narkomania
alkoholizm	195	uzależnienie, trudności w podjęciu i utrzymaniu zatrudnienia; dezintegracja rodziny
narkomania	7	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych przekazanych przez gminne ośrodki pomocy społecznej, nie uwzględniono Czechowic-Dziedzic (ze względu na brak danych dot. części objętej LSR)

Problematykami społecznymi o największej skali na obszarze LSR są problemy bezrobocia i ubóstwa, w drugiej kolejności problemy niepełnosprawności, długotrwałej choroby i bezradności opiekuńczo-wychowawczej. Pozostałe problemy społeczne zostały przedstawione w Tabeli nr 16.

Tabela nr 16 Korzystający z pomocy społecznej, w tym zasiłków na dzieci oraz stan zasobów mieszkaniowych gmin

	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2013			Liczba dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny 2013		Liczba mieszkań gminnych (komunalnych) 2013		
	ogółem	*% ogółu	** % poniżej KD	ogółem	*** % udział	ogółem	socialne	zadłużone
Bestwina	534	4,77	52,06	367	15,8	29	1	14
Buczkowice	472	4,25	65,47	541	23,9	11	0	3
Czechowice-Dz. (obszar wiejski)	bd	bd	bd	bd	bd	22	3	10
Jasienica	829	3,62	59,23	1098	21,1	43	23	23
Jaworze	303	4,34	44,22	220	15,8	24	5	11
Kozy	724	5,78	49,03	552	21,4	34	5	4
Porąbka	810	5,26	72,47	697	21,0	21	3	4
Wilamowice	816	4,90	53,55	698	18,6	18	3	3
Wilkowice	816	6,21	53,55	698	18,6	103	9	24
Obszar LSR	5304	4,46	57,09	4 871		305	52	96
woj. śląskie	259 862	5,65	68,67					

* % ogółu ludności obszaru, zielony - poprawa w stosunku do 2010 r., czerwony – pogorszenie w stosunku do 2010 r.

** poniżej kryterium dochodowego; *** udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku w %

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, www.stat.gov.pl, stan na 2013 z uwzględnieniem stanu z 2010

Liczba osób korzystających z różnych form pomocy społecznej na obszarze LSR w 2013 r. **nieznacznie zwiększyła się** od 2010 r. (z poziomu 4,22% do 4,46%), przy czym ok. 57% z tych osób otrzymywało świadczenia ze względu na złą sytuację finansową, oscylującą poniżej określonych przepisami kryteriów dochodowych (w 2010 r. było ich ok. 40%). **Zwiększył się również udział osób korzystających z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności** obszaru LSR. Jednocześnie **zmałał udział dzieci, na które pobierano zasiłki**. W analizowanym okresie zmniejszono wypłatę dodatków mieszkaniowych (o ok. 13%), przy czym ich liczba dot. mieszkań komunalnych, w tym socjalnych pozostała na

bardzo zbliżonym poziomie. Poziomy wskaźników ogólnego udziału osób korzystających z pomocy społecznej, w tym także osób będących w złej kondycji finansowej na obszarze LSR przybierają wartości niższe od analogicznych dla województwa – tym niemniej **problem ubóstwa na obszarze LSR istnieje**. W 2013 r. na obszarze LSR ubóstwo występowało u 48,3% rodzin korzystających ze wsparcia Ośrodków Pomocy Społecznej (w 2012 roku – u ok. 46% rodzin). Zjawisko to prezentują dane na poniższym wykresie.

Tabela 17 Ubóstwo wśród klientów Ośrodków Pomocy Społecznej w poszczególnych gminach obszaru LSR w 2013 r.

Ośrodek Pomocy Społecznej	Rodziny korzystające z pomocy			Liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy				
	Ogółem	w tym z dysfunkcją ubóstwa		Ogółem	w tym w rodzinach z dysfunkcją ubóstwa		w tym w rodzinach z dysfunkcją bezrobocia	
		liczba	%		liczba	%	liczba	%
Bestwina	195	93	47,7	568	268	47,2	245	43,1
Buczkowice	171	92	53,8	473	225	47,6	287	60,7
Jasienica	357	212	59,4	961	589	61,3	475	49,4
Jaworze	160	66	41,3	393	168	42,7	187	47,6
Kozy	367	125	34,1	860	317	36,9	309	35,9
Porąbka	345	248	71,9	857	624	72,8	533	62,2
Wilamowice	352	123	34,9	957	292	34,1	449	46,9
Wilkowice	338	145	42,9	812	371	45,7	419	51,6
Obszar LSR	2285	1104	48,3	5881	2854	49,1	2904	49,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS zawartych w sprawozdaniach MPiPS-03 za 2013 r.

W celu przeciwdziałania niekorzystnym trendom demograficznym, niektóre samorządy lokalne uruchamiają gminne programy dla rodzin wielodzietnych (np. Czechowice-Dziedzice, Wilamowice). Poprawia się – głównie za sprawą dostępności środków UE - dostęp do infrastruktury społecznej i kulturalnej. LGD Ziemia Bielska w ramach realizacji poprzedniej LSR dofinansowała kilkadziesiąt projektów dotyczących poprawy jakości życia w gminach obszaru LSR, w tym obiektów lub elementów infrastruktury społeczno-kulturalnej, modernizacji świetlic wiejskich, projektów udostępniających małą infrastrukturę sportową, wypoczynkową i rekreacyjną, a także ogólnodostępne place zabaw. Pełna lista projektów znajduje się w bazie dobrych praktyk na stronie www.ziemiabielska.pl. Poprawa sytuacji społecznej zależy też od właściwego uplasowania się w procesach zachodzących w otoczeniu, a coraz silniej wpływających na obszary wiejskie. Należy po raz kolejny zwrócić uwagę na położenie obszaru umożliwiające korzystanie z dostępności usług wyższego rzędu w sąsiednich aglomeracjach. Szanse takie wiążą się z rosnącymi aspiracjami społecznymi w dziedzinie kultury, edukacji, poprawy warunków zdrowotnych.

6. Wykazanie wewnętrznej spójności obszaru LSR (innej niż spójność przestrzenna).

Wewnętrzna spójność obszaru objętego LSR może być wykazana na kilku płaszczyznach, tj.:

Spójność geograficzna: cały obszar stanowi bezpośrednie otoczenie miasta Bielsko-Biała; w Strategii rozwoju województwa śląskiego „Śląskie 2020” gminy LGD – poza Porąbką – zostały zaliczone do obszaru aglomeracji bielskiej, bądź do jej obszaru funkcjonalnego; w ramach tego obszaru występują silne powiązania przestrzenno-funkcjonalne związane z coraz silniej widocznym w otoczeniu aglomeracji procesem suburbanizacji; wspólnota zachodzących procesów zadecydowała o zaliczeniu omawianego obszaru do obszarów strategicznej interwencji wyznaczonych w strategii „Śląskie 2020”; cały teren LGD należy do obszaru przygranicznego (sąsiedztwo granicy Republiki Czeskiej i Republiki Słowackiej); wszystkie gminy obszaru zostały w strategii Śląskie „2020” zaliczone do obszarów objętych współpracą przygraniczną, między innymi ze względu na zaangażowanie w działania realizowane w ramach euroregionu Beskidy;

Spójność położenia transportowego: obszar w całości wpisuje się w sieć głównych korytarzy transportowych zaliczonych do Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T), stanowiącej podstawowy system komunikacyjny Unii Europejskiej i jednocześnie podstawę realizacji polityki transportowej kraju; na kierunku południowym jest to korytarz o znaczeniu europejskim, zaś na kierunku równoleżnikowym o znaczeniu krajowym i regionalnym; w aspekcie wewnętrznego skomunikowania obszar jest zorganizowany wokół węzła jakim jest Bielsko-Biała, które to miasto tworzy oś lokalnego transportu publicznego; bezpośrednie połączenia między poszczególnymi gminami obszaru są oceniane w zróżnicowany sposób, ale powszechna zgoda dotyczy dogodnych możliwości podróżowania między gminami z wykorzystaniem połączeń transportu publicznego *via* Bielsko-Biała;

Spójność przyrodnicza: obszar łączy podobieństwo krajobrazów, w tym ukształtowania terenu, którego cechą charakterystyczną jest obszar górzisty w gminach południowej części LGD (Beskid Śląski, Beskid Mały) i obszar Kotliny Oświęcimskiej na północy; cechą wspólną jest duży udział w powierzchni terenów leśnych (zielone płuca dla

aglomeracji) oraz występowanie podobnej fauny i flory o wysokim stopniu bioróżnorodności; cały obszar podlega silnej antropopresji związanej z atrakcyjnością przyrodniczo-krajobrazową w kontekście realizacji funkcji mieszkaniowych;

Spójność kulturowa: obszar tych samych historycznych wpływów Śląska Cieszyńskiego i Małopolski, o bogatych tradycjach; mieszkańców cechuje duże przywiązanie do tradycji i miejscowych zwyczajów przejawiające się w różnych formach ich kultywowania; bogactwo kultury ludowej, w tym kulinarnej, muzycznej, rzemiosła i rękodzielnictwa, widoczne jest w działalności organizacji pozarządowych, instytucji kultury, aktywnościach mieszkańców zachowujących zwyczaje; równocześnie, osiedlanie się w gminach LGD nowych mieszkańców skutkuje coraz powszechniejszą troską o zachowanie znaczenia tradycyjnych wyróżników obszaru;

Spójność gospodarcza: struktura gospodarcza obszaru nie posiada wyraźnie określonego profilu; w poszczególnych gminach można co prawda zauważyć pewne wybijające się branże, jednak w żadnym przypadku nie są to działalności, które można uznać za jednoznacznie wykrystalizowane specjalizacje; gospodarczo gminy dzielą się na gminy bieguna przemysłowego wokół Czechowic-Dziedzic i turystycznego wokół Szczyrku; analiza zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wskazuje na wiodącą rolę podmiotów mikro i małych plasujących się w różnych sekcjach PKD; rozkład branżowy jest typowy dla małych ośrodków, w których to dużą rolę odgrywają działalności z zakresu handlu hurtowego i detalicznego oraz naprawy pojazdów mechanicznych (sekcja G), przetwórstwa przemysłowego (sekcja C), budownictwa (sekcja F), transportu i gospodarki magazynowej (sekcja H); w każdej gminie dominują podmioty sektora prywatnego, których udział w ogóle zarejestrowanych podmiotów przekracza 97%; wśród działalności gospodarczych dosyć istotną rolę odgrywają te, które oparte są na wykorzystywaniu walorów przyrodniczych, w tym rolnictwo, leśnictwo, turystyka, aczkolwiek dziedziny te wymagają daleko idących przemian; i tak: wszystkie gminy cechuje rozdrobnienie rolnictwa, zaś w większości przypadków gospodarka rolna ma charakter ekstensywny; rozwój funkcji turystycznych, szczególnie aktywności krótkookresowych, weekendowych jest nieprzystający do potencjału gmin; do uwarunkowań rozwoju gospodarczego decydujących o podobieństwie gmin należy przede wszystkim zaliczyć cechy kapitału ludzkiego; ludność obszaru cechuje podobna aktywność przedsiębiorcza i zawodowa; pozytywnie można ocenić historycznie ukształtowane cechy pracowitości, odpowiedzialności, kreatywności, czy gospodarności, zaś negatywnie niski odsetek osób z wykształceniem wyższym; wszystkie gminy LGD uznać można za obszary rozwoju wielofunkcyjnego;

Spójność rynku pracy: rynek pracy w poszczególnych gminach można podzielić na rynek wewnętrzny i rynek aglomeracyjny; w tym pierwszym przypadku rynek pracy opiera się na miejscach pracy stworzonych przez lokalne firmy; jednak dla wszystkich gmin duże znaczenie odgrywa rynek pracy aglomeracyjny; można powiedzieć, że Bielsko-Biała jest dla gmin LGD centralnym ośrodkiem udostępniającym miejsca pracy o wyższej atrakcyjności; także miasta aglomeracji górnośląskiej pełnią – chociaż w nieco mniejszej skali – taką rolę; dostępne analizy wskazują, że we wszystkich gminach odsetek pracowników dojeżdżających do pracy do innych gmin przekracza 40%, a w większości jest to ponad 70%; wskazuje to na wspólny problem atrakcyjności lokalnego rynku pracy, ale także na dogodne warunki do realizacji modelu życia polegającego na zamieszkiwaniu w gminach LGD i pracy w sąsiednich ośrodkach miejskich;

Spójność społeczna: wszystkie gminy LGD są zaliczane do gmin o wysokim lub średnim potencjale demograficznym, między innymi ze względu na relatywnie wysoki przyrost naturalny (*analizy Regionalnego Centrum Analiz Strategicznych UM*); ludność cechuje stosunkowo duża wrażliwość społeczna, aktywność społeczna; cechy wspólne mieszkańców obszaru to także dbałość o rozwój swoich gmin, ich estetykę, rozwój zrównoważony; podstawą spójności społecznej jest wspólnota kulturowa łącząca mieszkańców, dbałość o rodzinę, dobre relacje sąsiedzkie i w miejscu zamieszkania;

Spójność problemów: opisane we wcześniejszych punktach problemy dotyczące atrakcyjności lokalnego rynku pracy, problemy dotyczące niskiej pozycji turystyki i przekształcenia rolnictwa, problemy infrastrukturalne i związane z kapitałem relacyjnym wynikające z napływu nowych mieszkańców, problemy dotyczące ograniczonego dostępu do infrastruktury społecznej odpowiadającej na zmiany demograficzne obszaru, problemy związane z osłabieniem zainteresowania dziedzictwem lokalnym ze strony młodych mieszkańców.

7. W przypadku LSR finansowanych lub współfinansowanych ze środków finansowych pochodzących z Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego charakterystyka rybactwa i rynku rybnego (liczba gospodarstw, kierunki produkcji, informacja na temat osób zatrudnionych w rybactwie).

Nie dotyczy.

8. Krótki opis dziedzictwa kulturowego/zabytków.

LGD Ziemia Bielska działa na terenach, które ze względu na swoją przeszłość, dzielą się na dwie grupy – położone na wschód i na zachód od rzeki Białej. Te pierwsze należą w sensie historyczno-kulturowym do Małopolski. Wchodziły one w skład piastowskiego księstwa oświęcimskiego, wyodrębnionego ok. 1315 r., wykupionego w 1457 r. przez króla polskiego Kazimierza Jagiellończyka i ostatecznie wcielonego do Królestwa Polskiego w 1564 r. jako tzw. Powiat Śląski Województwa Krakowskiego. W wyniku I rozbioru Polski w 1772 r. tereny te zostały zaanektowane przez Austrię i weszły w skład Galicji. W odrodzonej Polsce znalazły się od 1918 r. ponownie w granicach woj. krakowskiego. Miejscowości

w pobliżu Białej przyłączono w 1951 r. do woj. katowickiego. Miejscowości położone na zachód od rzeki Białej są zaś częścią Śląska, a ściślej Śląska Cieszyńskiego. Należały one do piastowskiego księstwa cieszyńskiego powstałego w 1290 r. i zhołdowanego przez Czechów w 1327 r. Odtąd pozostawały aż do 1918 r. poza granicami Polski, przynależąc do Królestwa Czeskiego, które od 1526 r. wchodziło w skład monarchii Habsburgów (Austrii). W wyniku zmian feudalnych właściciele znalazły się one po 1571 r. poza księstwem cieszyńskim, wchodząc w skład tzw. państwa bielskiego, a potem księstwa bielskiego.

Bogactwem tej ziemi jest różnorodność dziedzictwa kulturowego, zróżnicowana przeszłość, tradycja, historia, która rodziła się na płaszczyźnie wpływów Śląska Cieszyńskiego i Małopolski oraz Wilamowickiej enklawy kulturowej. Położone na styku dwóch mocno kulturowo zabarwionych regionów – tj. Śląska Cieszyńskiego i Żywiecczyzny tereny zmieniały przynależność państwową, a także religijną. Dowodem silnych związków ze Śląskiem Cieszyńskim są choćby mieszkańcy Jasienicy, jednej z najstarszych miejscowości województwa śląskiego, którzy w mowie potocznej do dziś posługują się gwarą śląsko-cieszyńską i pieczołowicie przechowują typowy strój cieszyński, noszony jeszcze w niedalekiej przeszłości przez swoich przodków. **Prawdziwym skarbem regionu jest autentyczny folklor, starannie kultywowany przez zespoły ludowe i organizacje kulturalne.** Zachowały się zarówno tradycje górali beskidzkich jak i niezwykle oryginalna kultura Wilamowic o flamandzkim rodowodzie, którą można lepiej poznać np. podczas imprezy Wilamowskie Śmiergusty, polegającej na prezentacji obrzędów ludowych różnych grup folklorystycznych i etnicznych Europy. Historia terenu Wilamowic sięga 1250 r., a pozostałością osadników z Flandrii jest bogaty folklor, piękne, ludowe stroje i **język Wilamowski**, który został wpisany na listę UNESCO jako język zagrożony Biblioteki Kongresu USA, SIL International oraz fundacji Ethnology.

Obszar LSR może poszczycić się wspaniałymi **zabytkami kultury i architektury**, które mimo szczególnej troski mieszkańców wymagają szczególnej ochrony, ponieważ są dowodem bogatej przeszłości historycznej i kulturowej. W zakresie architektury sakralnej na listę zabytków nieruchomych wpisanych jest 14 kościołów (Bestwina, Bronów, Ligota, Zabrzeg, Bielowicko, Grodziec, Jasienica, Rudzica, Jaworze, Czaniec, Stara Wieś), 3 kaplice kubaturowe (Bronów, Porąbka, Mieszna) oraz 4 plebanie (Grodziec, Jasienica, Rudzica, Jaworze). Do zabytków sakralnych zaliczane są również cmentarze, a w nich nasadzenia drzew oraz zabytkowe krzyże i nagrobki. W rejestrze zabytków znajdują się ponadto 3 pałace (w miejscowościach: Bestwina, Jaworze, Kozy – **Pałac Czeczów**), 8 dworów (w Ligocie, Iłownicy, Rudzicy, Czańcu, Kobiernicach, Pisarzowicach, Starej Wsi oraz Kozach), a także 2 zamki – w Grodźcu i zachowany w postaci ruiny zamek Wołek w Kobiernicach oraz jedna willa – tzw. Fałatówka w Bystrej. Na terenie LGD do rejestru zabytków nieruchomych wpisano również 8 parków, które usytuowane są w okolicach wymienionych wyżej zabytków w miejscowościach: Bestwina, Grodziec, Jaworze, Kozy, Czaniec, Pisarzowice, Stara Wieś. Poza tym w rejestrze znajduje się 20 budynków mieszkalnych, których najliczniejsze skupisko znajduje się Międzyrzeczu w gm. Jasienica. Stan części zabytków jest jednak niezadowalający.

Ciekawostką są **zabytki przemysłu i techniki** oraz **zabytki archeologiczne**. Do tych pierwszych należą jeden z nielicznych zachowanych w Polsce młyn wodny wraz z domem, wyposażeniem i fragmentem młynówki w Rybarzowicach (gm. Buczkowice) i turbiny Girarda wraz z najbliższym otoczeniem, budynkiem, urządzeniami pomocniczymi, osprzętem oraz ujęciem wody. W obiekcie tym działa Mała Elektrownia Wodna wykorzystująca jedną z zabytkowych turbin. Zabytki przemysłu i techniki na naszym obszarze są bardzo liczne, reprezentują one różne gałęzie przemysłu zarówno tradycyjnego, wiejskiego jak i powstałego na przełomie XIX i XX w. wraz z rozwojem techniki, jednakże dwa powyższe zostały wpisane na do rejestru zabytków nieruchomych. Jeśli chodzi o zabytki architektury teren całego powiatu bielskiego został przebadany w ramach AZP – Archeologicznego Zdjęcia Polski, polegającego na odszukaniu i rozpoznaniu stanowisk archeologicznych za pomocą badań powierzchniowych oraz analizy dokumentów źródłowych. Znalaziono 319 stanowisk, jednakże liczba ta nie jest zamknięta, gdyż kolejne mogą być lokalizowane przy okazji różnych prac ziemnych. Trzy z tych stanowisk są wpisane do rejestru zabytków nieruchomych, a są nimi: gród rycerski w Bestwinie, krąg kamienny otoczony kamiennym wałem i fosą w Jaworzu oraz ruiny zamku Wołek wraz z obwarowaniami w Kobiernicach (gm. Porąbka).

Drugą rodzaj obiektów wpisanych do rejestru są **zabytki ruchome**: wyposażenia wewnątrz kościołów oraz wolnostojące krzyże i kapliczki. Do pierwszej grupy zaliczono zabytkowe wyposażenia i wystroje wewnątrz kościołów m.in. ołtarze, drogi krzyżowe, paramenty i ambony. Na obszarze LGD do tej grupy zaliczono: nagrobek wojewody krakowskiego Myszkowskiego i jego żony w Bestwinie; wyposażenie kościoła pw. Opatrzności Bożej w Ligocie gm. Czechowice-Dziedzice); płytę nagrobną Henryka Grodzieckiego w Grodźcu (gm. Jasienica); wyposażenie kościoła ewangelicko-augsburskiego w Międzyrzeczu (gm. Jasienica); wyposażenie kościoła pw. św. Marcina w Pisarzowicach (gm. Wilamowice) oraz wyposażenie kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Starej Wsi (gm. Wilamowice). Do drugiej grupy należą głównie wolnostojące kapliczki lub krzyże usytuowane przy drogach, przy kościołach lub na cmentarzach: krzyż cmentarny na tzw. Górnym Cmentarzu w Bestwinie; kapliczka w Dankowicach (gm. Wilamowice); krzyż przydrożny w Iłownicy (gm. Jasienica); rzeźba św. Jana Nepomucena wraz z ogrodzeniem w Ligocie (gm. Czechowice-Dziedzice); figurka przydrożna „Upadek pod krzyżem” w Mazańcowicach (gm. Jasienica); figura Matki

Boskiej Bolesnej w Porąbce; krzyż kamienny Meki Pańskiej w Rybarzowicach (gm. Buczkowice); przydrożny krzyż Meki Pańskiej wraz z ogrodzeniem w Starej Wsi (gm. Wilamowice) oraz krzyż cmentarny przy kościele pw. św. Józefa w Zabrzegu (gm. Czechowice-Dziedzice).

Główną instytucją zajmującą się ochroną i dokumentacją zabytków ruchomych, która przechowuje, zabezpiecza i eksponuje materialne zabytki z byłego województwa bielskiego jest Muzeum Historyczne w Bielsku-Białej. Jednakże na terenie całego obszaru LGD powstało **wiele instytucji para-muzealnych, izb regionalnych i tradycji**. Są nimi m.in.: Willa Julina Fałata w Bystrej, tzw. Fałatówka – oddział Muzeum Historycznego w Bielsku-Białej; Muzeum Regionalne im. ks. Zygmunta Bubaka, Galeria „Na prowincji” w Bestwinie; Muzeum Fauny i Flory w Jaworzu; Izba Historyczna im. Adolfa Zuberera w Pałacu Czeczów w Kozach; Izba Regionalna w Starej Wsi; Izba Regionalna „Chata Międzyrzecze” w Międzyrzeczu Górnym; Izba Regionalna w Porąbce; Skansen w Jaworzu; Galeria na Zdrojowej, Izba Pamięci Krzysztofa Czadra w Jaworzu; Gminne Centrum Zachowania Dziedzictwa Kulturowego, Informacji i Edukacji w Wilamowicach oraz Galeria Autorska Floriana Kohuta „Pod Strachem Polnym” w Rudzicy. Słabą stroną obszaru LSR jest niewystarczająca promocja tego dziedzictwa.

Na terenie LGD Ziemia Bielska wskazane jest rozwijanie działań w zakresie ochrony środowiska. Cenne walory przyrodnicze, ale także dążenie do podnoszenia jakości życia wymagają systemowego podejścia do rozwiązywania problemu niskiej emisji, gospodarowania energią, wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. Kontynuowane powinny być działania w zakresie rozwijania infrastruktury służącej ochronie wód i powietrza. Opisywane działania muszą być wsparte budowaniem świadomości ekologicznej mieszkańców, która obecnie jest zadowalająca tylko w zakresie gospodarki odpadami. Takie rekomendacje spotykają się z szansami w otoczeniu w postaci konkretnych instrumentów wspierających, a nawet wymuszających działania prośrodowiskowe, czy też możliwych do wykorzystania nowych technologii. Przyroda i kultura są w coraz większym stopniu traktowane jako podstawy rozwoju, szczególnie funkcji czasu wolnego, a także wartości wokół których integrują się mieszkańcy. Warto również w tych kategoriach postrzegać dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe Ziemi Bielskiej. Wymienione szanse były wskazywane przez uczestników warsztatów, którzy równolegle mówili także o zagrożeniach w otoczeniu, takich jak: wpływ na środowisko przyrodnicze obszaru skażeń napływających z zewnątrz, wysokie koszty, które pociąga za sobą ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych, konkurencja z wartościami ekonomicznymi utrudniająca realne wdrażanie zasad rozwoju zrównoważonego oraz niewystarczający poziom wiedzy na temat możliwości wykorzystywania dóbr kultury i walorów przyrodniczych dla rozwoju społeczno-ekonomicznego.

9. Krótka charakterystyka obszarów atrakcyjnych przyrodniczo i turystycznie oraz wskazanie potencjału dla rozwoju turystyki, informacje dotyczące liczby gospodarstw agroturystycznych, wskaźnik Schnaidera, produkty lokalne:

Obszar działania LGD obejmuje kilka jednostek geograficznych, wyraźnie zróżnicowanych pod względem budowy geologicznej jak i związanej z nią rzeźby. Południowa część obszaru należy do Beskidów, stanowiących północną część łańcucha górskiego Karpat, środkowa do Pogórza Zachodniobeskidzkiego, zaś północna do Kotliny Oświęcimskiej. Na obszarze LGD Ziemia Bielska wyróżnia się Beskid Śląski (w granicach gmin: Buczkowice Wilkowice, Jasienica, Jaworze) z osiągniętym 1257 m n.p.m. szczytem Skrzyczne znajdującym się poza granicami LGD, Beskid Mały (w granicach gmin: Porąbka, Kozy, Wilkowice) z przekraczającą 900 m n.p.m. Magurką Wilkowską oraz Kotlinę Żywiecką (gmina Wilkowice, Buczkowice). W obrębie Pogórza Zachodniobeskidzkiego wyróżnia się Pogórze Śląskie (w granicach gmin: Porąbka, Kozy, Jaworze, Jasienica). Wysokości tego obszaru wahają się od 400-500 m n.p.m. w pobliżu gór do 300 m n.p.m. przy granicy północnej. W obrębie Kotliny Oświęcimskiej wyróżnia się Podgórze Wilamowickie i Dolinę Górnej Wisły (w granicach gmin: Wilamowice, Bestwina, Czechowice- Dziedzice, Jasienica). Obszar LGD w całości należy do zlewiska Morza Bałtyckiego i odwadniany jest przez Wisłę, stanowiącą północną granicę gminy Czechowice-Dziedzice oraz gminy Bestwina. Drugą najważniejszą rzeką tego obszaru jest przepływająca przez gminę Porąbka - Soła, która uchodzi do Wisły poza omawianym terenem, w pobliżu Oświęcimia. Dodatkowo na tym terenie jest kilkanaście mniejszych cieków wodnych, które tak jak Soła są prawobrzeżnymi dopływami Wisły lub dopływami Soły.

Obszar posiada wyjątkowe walory przyrodnicze zarówno w skali regionu jak i kraju, cechuje się wysokim stopniem naturalności i bioróżnorodności. Na obszarze prawie wszystkich gmin obszaru LGD w większości **dominują lasy i grunty leśne**. Największe obszary leśne występują w gminie Jaworze (50% powierzchni), Wilkowice (50% powierzchni) i Porąbka (47% powierzchni). Znaczną część obszaru stanowią tereny objęte różnymi formami ochrony, tj. parki krajobrazowe Beskidu Małego oraz Beskidu Śląskiego, rezerваты: „Rotuz”, „Morzyk”, „Buczyna na Zasolnicy”, „Szeroka” oraz „Dolina Łańskiego Potoku”, w tym także obszary ochrony Natura 2000. Dzięki "zielonym płucom" Beskidów powietrze wykazuje niewielki stopień zanieczyszczenia. Bezpośrednie sąsiedztwo pasma gór warunkuje korzystny mikroklimat, atrakcyjną pod względem możliwości uprawiania turystyki i rekreacji lokalizację, wymarzone miejsce do organizowania krótkotrwałego wypoczynku dla mieszkańców pracujących w mieście. Lecznice walory wód jodowo-bromowych gminy Jaworze, a także walory mikroklimatu gminy Wilkowice - Bystra zachęcają do korzystania z usług tutejszych placówek sanatoryjnych, które cieszą się dobrą renomą już od końca XIX w.

Gminy należące do LGD stanowią **atrakcyjne turystycznie tereny pod względem górskich krajobrazów, malowniczych pejzaży oraz unikatowych w skali kraju gatunków fauny i flory**. Każdy turysta znajdzie tu coś dla siebie – jest to prawdziwy raj dla narciarzy, turystów pieszych, wędkarzy, grzybiarzy, rowerzystów i kajakarzy. Pomimo wspaniałych wartości przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych oraz istniejącego już zaplecza turystycznego na obszarze LSR znajduje się jedynie 12 obiektów agroturystycznych, a wskaźnik Schneidera (intensywności ruchu turystycznego) jest zadawalający na terenie tylko jednej gminy, tj. Jaworze (wartość ok. 164). To właśnie **braki w infrastrukturze turystycznej i rekreacyjnej oraz brak skoordynowanej oferty usług turystycznych, okołoturystycznych i rekreacyjnych** (zwanych na potrzeby LSR usługami czasu wolnego) **są aktualnie jednymi z najważniejszych problemów** dla uwolnienia i rozwoju potencjału turystycznego obszaru (sprzyjać temu będzie duża liczba turystów zainteresowanych wypoczynkiem i rekreacją oraz moda na aktywne spędzanie wolnego czasu w kontakcie z naturą). Obecnie turystyka nie pełni należytej roli zarówno w strukturze gospodarczej, jak również w rozwoju rynku pracy. Przeprowadzone przez LGD w 2015 r. badanie przedsiębiorczości lokalnej wykazało, iż **dziedziną najważniejszą z punktu widzenia rozwoju gospodarczego terenu działalności LGD jest właśnie szeroko rozumiana turystyka (agroturystyka, turystyka weekendowa, aktywny wypoczynek)** – 57% wskazań uczestników badania. Za prawie tak samo ważną dziedzinę uznano usługi (głównie gastronomiczne i hotelarskie) - 47% badanych. W związku z czym postanowiono, iż podniesienie atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej obszaru, zarówno w sensie wspierania przedsiębiorczości mieszkańców w zakresie tworzenia i rozwijania usług turystycznych i rekreacyjnych (usługi czasu wolnego), a także w sensie budowy części brakujących elementów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej będzie jednym z ważniejszych zadań LSR 2016-2023, umiejscowionych w pierwszym celu głównym dot. przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru.

10. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru, w tym promocji i sprzedaży takich produktów

Do **produktów lokalnych** o charakterze kulinarnym lub rękodzielniczym można zaliczyć: **Woda mineralna Bystrzanka, Karp Polski z Bestwiny, Karp Kaniowski, Ryba w Kapuście, Kołacz Bestwiński, Duszonki, Jajecznicza po Wilamowsku, Makarony Czanieckie, Grochówka Pana Bogacza, Piwo Cesarok, Zupa „Jabczanka”, Zapłatki Czechowickie i Strach Polny**. Niestety tylko część z ww. produktów została adekwatnie do potencjału skomercjalizowana i tylko część z nich jest szerzej rozpoznawalna.

Procesy zachodzące w otoczeniu wspierać mogą rozwój turystyki na obszarze LGD Ziemia Bielska. Należy tutaj zwrócić przede wszystkim uwagę na zmiany klimatyczne utrudniające realizację funkcji turystycznych na obszarach o wysokiej dzisiaj atrakcyjności, spadek poczucia bezpieczeństwa w krajach postrzeganych jako atrakcyjne turystycznie, rozwiązania informatyczne pozwalające na promowanie oferty turystycznej w skali ponadregionalnej. Trzeba też jednak zwrócić uwagę na rosnącą konkurencję – krajową i zagraniczną – a także wymagania dotyczące rozwoju zrównoważonego, w tym koszt stosowania rozwiązań innowacyjnych i proekologicznych niezbędnych dla rozwoju współczesnej turystyki.

Podsumowując dokonana diagnoza wyznacza ramy dla realizacji szerszej LSR, wykorzystującej nie tylko możliwości wsparcia PROW 2014-2020, ale również i inne fundusze. Ze względu jednak na brak bezpośredniej dostępności instrumentu RLKS w województwie śląskim (skutkującej określoną dla LGD alokacją jedynie z EFRROW), ale równoczesną potencjalną dostępność pewnej puli środków na projekty zgodne z lokalnymi strategiami rozwoju obszarów wiejskich cele LSR Ziemia Bielska na lata 2016-2023 zostały określone szerzej, aby wykorzystać wszystkie potencjalne możliwości rozwoju wspieranego przez fundusze pomocowe Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020.

ROZDZIAŁ IV – ANALIZA SWOT

Analiza SWOT LGD Ziemia Bielska została opracowana w oparciu o kilka źródeł informacji, wśród których najistotniejszymi były: a) **wyniki warsztatów** zrealizowanych z przedstawicielami wszystkich gmin i wszystkich sektorów, w trakcie których powstała pierwsza wersja analizy SWOT; b) **wyniki konsultacji społecznych** realizowanych w formie bezpośrednich spotkań, w trakcie których dokonano ostatecznej weryfikacji uwarunkowań, a także przeprowadzono szereg typowań umożliwiających dokonanie hierarchizacji wagi poszczególnych czynników; c) dane statystyczne, w szczególności z Banku Danych Lokalnych GUS; d) gminne opracowania strategiczne, planistyczne i programowe, w szczególności diagnozy i analizy SWOT wykonane w ramach tych dokumentów oraz rozstrzygnięcia ukierunkowujące rozwój gmin oraz e) regionalne opracowania strategiczne i analityczne, w tym strategię rozwoju województwa śląskiego oraz badania foresightowe (wykorzystywane głównie do określenia szans i zagrożeń). Wykonanie analizy SWOT poprzedziły prace zmierzające do zakreślenia głównych obszarów tematycznych, na których powinna koncentrować się LSR. Obszary te zostały wykorzystane do zorganizowania pracy nad analizą SWOT i stworzenia przekrojów porządkujących prace analityczne. Przekroje te przedstawiają się następująco:

- a. **GOSPODARKA** – przekrój został wyróżniony ze względu na powszechną zgodę lokalnych podmiotów co do wagi wyzwań związanych z podnoszeniem jakości lokalnego rynku pracy, koniecznością dywersyfikacji struktury gospodarczej, potrzebą pełniejszego wykorzystania kluczowych potencjałów gmin, do których zaliczono przedsiębiorczość mieszkańców, ich rosnące kwalifikacje, zasoby przyrodnicze i kulturowe; w ramach tego przekroju szczególnej analizie poddano następujące zagadnienia: poziom przedsiębiorczości mieszkańców, warunki dla zakładania i funkcjonowania firm, infrastruktura dla biznesu, warunki dla rozwoju rolnictwa, produkty lokalne o znaczeniu gospodarczym, kwalifikacje mieszkańców, sytuacja na rynku pracy;
- b. **SPOŁECZEŃSTWO** – w ramach prac nad LSR uznano, że szczególnym wyzwaniem jest zachowanie potencjału demograficznego obszaru, dobrych relacji społecznych, wyrównywanie szans rozwojowych, a przede wszystkim wzmacnianie zaangażowania mieszkańców w rozwój społeczności lokalnych; wśród zagadnień analizowanych w ramach tego przekroju zwrócono szczególną uwagę na: stabilność liczby mieszkańców, problemy społeczne, grupy mieszkańców szczególnie narażone na problemy, dostępność infrastruktury i usług społecznych, warunki zamieszkania, rozwój rodziny, poziom aktywności społecznej mieszkańców, rozwój organizacji pozarządowych i ekonomii społecznej;
- c. **TURYSTYKA** – wyodrębniona jako oddzielny przekrój ze względu na jej interdyscyplinarny charakter łączący aspekty gospodarcze, środowiskowe, kulturowe, społeczne; w ramach prac konsultacyjnych bardzo często wskazywano na nikłe w stosunku do możliwości wykorzystanie lokalnych walorów dla rozwoju usług czasu wolnego, atrakcyjnych zarówno dla mieszkańców, jak też dla odwiedzających; główne zagadnienia uwzględnione w analizie objęły: lokalne walory możliwe do wykorzystania dla rozwoju turystyki, podmioty tworzące ofertę turystyczną, infrastrukturę obsługi ruchu turystycznego – bazę noclegową i gastronomiczną, szlaki dla ruchu turystycznego, urządzenia związane z atrakcjami turystycznymi, wydarzenia lokalne o znaczeniu turystycznym, produkty lokalne o znaczeniu turystycznym, wpływ turystyki na stan środowiska przyrodniczego;
- d. **DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE** – partnerzy opracowania LSR podkreślają rangę i wyjątkowość posiadanego dziedzictwa, które stanowi dumę dla mieszkańców obszaru oraz spoiwo relacji międzyludzkich; równocześnie jest to podstawowy walor generujący perspektywy rozwoju ekonomicznego i społecznego obszaru; analiza dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego została skupiona na następujących wątkach: walory przyrodnicze i krajobrazowe, źródła i poziom zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego, infrastruktura ochrony środowiska oraz infrastruktura chroniąca przed klęskami żywiołowymi, działania przygotowujące do zmian klimatu, rozwój odnawialnych źródeł energii, materialne dziedzictwo kulturowe, w tym zabytki i ich stan, niematerialne dziedzictwo kulturowe – tradycje, religia, wydarzenia, język itp., postawy mieszkańców wobec dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, działalność lokalnych instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się pielęgnowaniem dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.

Poniżej zamieszczono szereg tabel zawierających czynniki analizy SWOT podzielone według wskazanych powyżej przekrojów wraz ze wskazaniem odniesienia do diagnozy. **Pogrubioną czcionką zaznaczono czynniki uznane za kluczowe** – to jest takie, które uzyskały najwięcej wskazań w przeprowadzonych głosowaniach lub te, które w największym stopniu wpływają na realizację celów rozwoju.

Tabela nr 18 Analiza SWOT obszaru LSR

GOSPODARKA	Odniesienie do DIAGNOZY
Silne strony obszaru LGD (GOSPODARKA)	
Sg1. Wysoki wskaźnik przedsiębiorczości.	III, 2.1
Sg2. Duża konkurencja między firmami świadczącymi usługi na potrzeby lokalne.	III, 2.2
Sg3. Istnienie planów zagospodarowania przestrzennego ułatwiający podejmowanie inwestycji.	III, 2.2
Sg4. Wzrost dostępności terenów przeznaczonych pod działalność gospodarczą; dobre uzbrojenie terenów.	III, 2.2
Sg5. Strefy aktywności gospodarczej w gminach.	III, 2.2
Sg6. Zainteresowanie samorządów przyciąganiem inwestorów.	III, 2.2
Sg7. Stosunkowo dobrze rozwinięta sieć drogowa.	III, 2.2
Sg8. Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie samodoskonalenia i samokształcenia; aktywność mieszkańców w zakresie podnoszenia kwalifikacji.	III, 2.2
Sg9. Postępująca modernizacja rolnictwa.	III, 2.1.
Sg10. Duży rynek zbytu na produkty rolne - dogodna lokalizacja obszaru względem chłonnych rynków zbytu.	III, 2.1
Słabości obszaru LGD (GOSPODARKA)	
Wg1. Słaba rozpoznawalność produktów lokalnych Ziemi Bielskiej.	III, 1.2, 2.2

GOSPODARKA		Odniesienie do DIAGNOZY
Wg2. Niski poziom innowacyjności w biznesie.		III, 2.1
Wg3. Deficyt rzemieślników.		III, 3.1
Wg4. Mała ilość dużych i silnych firm produkcyjnych.		III, 2.1
Wg5. Brak lokalnych strategii wspierania rozwoju biznesu.		III, 2.2
Wg6. Słaby poziom wsparcia dla przedsiębiorstw w pierwszej fazie rozwoju, w tym brak inkubatorów przedsiębiorczości.		III, 2.2
Wg7. Niski poziom współpracy między firmami lokalnymi; brak trwałych sieci kooperacji i zrzeseń.		III, 2.2
Wg8. Regres szkolnictwa zawodowego.		III, 1.1
Wg9. Słaba współpraca biznesu i nauki.		III, 1.2
Wg10. Emigracja młodych, wykształconych, przedsiębiorczych mieszkańców.		III, 1.1
Wg11. Niepełne dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy; deficyt kadr zawodowych.		III, 1.1, 3.1
Wg12. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych.		III, 2.1
Wg13. Słaba sprzedaż bezpośrednia produktów rolnych.		III, 2.1
Wg14. Niski poziom współpracy gospodarstw rolnych i instytucjonalizacji tej współpracy.		III, 2.1
Wg15. Niewystarczająca ilość zakładów przetwórstwa spożywczego.		III, 2.1.
Szanse w otoczeniu LGD (GOSPODARKA)		
Og1. Nacisk polityczny na wdrażanie rozwiązań proekologicznych.		III, 2.1
Og2. Polityka proinnowacyjna UE i towarzyszące jej instrumenty wsparcia finansowego.		III, 2.2
Og3. Korzystna koniunktura gospodarcza – wzrost PKB w regionie, kraju i krajach UE.		III, 3.1.
Og4. Stabilizująca się sytuacja na rynku pracy w regionie i kraju.		III, 3.1
Og5. Rozwijające się sieci kooperacji: pionowej i poziomej, branżowej i międzysektorowej.		III, 3.1.
Og6. Zainteresowanie zagranicznych inwestorów realizowaniem inwestycji w województwie śląskim.		III, 3.1.
Og7. Wysoki potencjał rynku województwa śląskiego oraz Czech i Słowacji.		III, 2.1
Og8. Rozwój Aglomeracji Bielskiej wpływający na rozwój gmin Ziemi Bielskiej.		III, 1.1, 2.1
Og9. Wzrost aspiracji społeczeństwa w zakresie jakości życia.		III, 2.1.
Og10. Wzrastające wykształcenie sprzyjające aktywności zawodowej i niezależności ekonomicznej.		III, 1.1
Og11. Wzrost szybkości komunikacji w regionie, kraju, na świecie; rozwój infrastruktury transportowej.		III, 6
Og12. Nowe technologie i systemy informatyczne poprawiające wydajność pracy i jakość miejsc pracy.		III, 3.1.
Og13. Lokalne i regionalne banki danych dotyczących rynków dla produktów lokalnych.		III, 2.1.
Og14. Nowe miejsca pracy wynikające ze wzrostu ruchu turystycznego.		III, 8
Zagrożenia w otoczeniu LGD (GOSPODARKA)		
Tg1. Wysokie koszty pracy utrudniające zatrudnianie pracowników przez przedsiębiorstwa.		III, 2.2
Tg2. Wysokie podatki obciążające działalność przedsiębiorstw.		III, 2.2
Tg3. Częste zmiany prawa i niejasność interpretacji przepisów.		III, 2.2
Tg4. Niepewna sytuacja polityczna w Unii Europejskiej oraz na świecie odbijająca się na koniunkturze gospodarczej.		III, 2.2.
Tg5. Nadmierne uprawnienia instytucji kontrolnych i regulacyjnych.		III, 2.2.
Tg6. Duża konkurencja ze strony innych firm i innych obszarów, w tym konkurencja o inwestorów.		III, 2.2
Tg7. Korzystniejsze warunki pracy w dużych miastach.		III, 1.1
Tg8. Likwidacja i restrukturyzacja dużych i średnich przedsiębiorstw w regionie negatywnie wpływająca na rynek pracy i funkcjonowanie sieci kooperacji.		III, 3.1.
Tg9. Starzejące się społeczeństwo w regionie, kraju, UE – ograniczanie kapitału ludzkiego na rynku pracy.		III, 1.1
Tg10. Emigracja zarobkowa wpływająca na strukturę demograficzną i rynek pracy.		III, 1.1
Tg11. Wysokie koszty wdrażania nowych technologii.		III, 2.2.
Tg12. Ograniczenie miejsc pracy w wyniku zastosowania nowych technologii.		III, 2.2.
SPOŁECZEŃSTWO		Odniesienie do DIAGNOZY
Silne strony obszaru LGD (SPOŁECZEŃSTWO)		
Ss1. Relatywnie korzystna sytuacja demograficzna regionu.		III, 1.1, 6

SPOŁECZEŃSTWO		Odniesienie do DIAGNOZY
Ss2. Atrakcyjne – w aspekcie środowiskowym i infrastrukturalnym – warunki zamieszkania przyciągające mieszkańców miast i przyczyniające się do wzmacniania potencjału demograficznego i ekonomicznego obszaru.		III, 1.1
Ss3. Różnorodność kulturowa obszaru.		III, 5
Ss4. Tradycyjny wzorzec funkcjonowania rodziny i wysoka ranga wartości rodzinnych.		III, 6
Ss5. Dobre relacje między ludzkie.		III, 6
Ss6. Duże zaangażowanie starszych mieszkańców w działalność społeczną i rozwój lokalny.		III, 4.1
Ss7. Relatywnie niski – w stosunku do miast – poziom wykluczenia społecznego i patologii.		III, 5
Ss8. Wzrost wrażliwości społecznej.		III, 6
Ss9. Programy gminne dla rodzin wielodzietnych.		III, 5
Ss10. Stopniowy rozwój infrastruktury dla dzieci.		III, 5
Ss11. Rozwijająca się oferta kulturalna i sportowo-rekreacyjna; dobre funkcjonowanie instytucji kultury i oświaty.		III, 7
Ss12. Dostępność do pomocy społecznej organizowanej przez Ośrodki Pomocy Społecznej.		III, 5
Ss13. Prężnie działające OSP i KGW.		III, 4.1
Ss14. Rozwój działalności stowarzyszeń lokalnych; wzrost ilości organizacji pozarządowych.		III, 4.1
Słabości obszaru LGD (SPOŁECZEŃSTWO)		
Ws1. Starzenie się społeczeństwa – stopniowa zmiana modelu rodziny (niska dzietność) i wzrost mobilności mieszkańców oraz migracja zawodowa do miast.		III, 1.1, 1.2
Ws2. Niezadowalający poziom integracji społecznej; brak pełnej asymilacji ludności napływowej.		III, 1.1, 1.2
Ws3. Zanikające więzi międzypokoleniowe; słaby transfer doświadczeń między pokoleniami.		III, 1.2
Ws4. Osłabienie zaufania w relacjach międzyludzkich.		III, 1.2
Ws5. Słabo rozwinięta oferta i infrastruktura dla seniorów i osób niepełnosprawnych.		III, 1.2
Ws6. Niewystarczająca ilość żłobków i przedszkoli.		III, 5
Ws7. Niski udział wolontariatu.		III, 1.2
Ws8. Niewystarczający poziom współpracy między organizacjami pozarządowymi.		III, 1.2, 4.2
Ws9. Słabe zaangażowanie młodych mieszkańców w działania społeczne.		III, 1.2
Ws10. Niski poziom aktywności obywatelskiej.		III, 1.2, 4.2
Ws11. Egoizm dotyczący własnej miejscowości.		III, 4.2.
Szanse w otoczeniu LGD (SPOŁECZEŃSTWO)		
Os1. Brak granic w Europie sprzyjający pokonywaniu różnic kulturowych i językowych.		III, 4.2.
Os2. Poprawa w relacjach instytucji z obywatelem.		III, 4.2
Os3. Wysoka ranga polityki regionalnej w UE i w kraju wsparta dostępnością środków finansowych z UE.		III, 4.2
Os4. Stabilizacja ekonomiczna umożliwiająca zaangażowanie się w aktywności społeczne.		III, 5
Os5. Wzrost mobilności społecznej, migracje stwarzające szansę demograficznego zasilenia obszaru LGD.		III, 1.1
Os6. Wzrost popularności regionalizmu, tradycyjnych wartości i patriotyzmu lokalnego.		III, 4.2
Os7. Moda na zdrowy styl życia, sport, rekreację, zdrowe żywienie.		III, 5
Os8. Wzrost zainteresowania społeczeństwa sytuacją grup zagrożonych dyskryminacją i wykluczeniem.		III, 1.2
Os9. Rozwój technologii i rynku telekomunikacyjnego i informatycznego; wzrost szybkości przepływu informacji.		III, 4.2
Os10. Sprawne załatwianie spraw bez konieczności przemieszczania się, przy wykorzystaniu nowoczesnych technik IT.		III, 4.2
Os11. Rozwój medycyny i technologii medycznych.		III, 5
Os12. Funkcjonowanie w regionie ośrodków akademickich i edukacyjnych umożliwiających dostęp do wykształcenia.		III, 5
Zagrożenia w otoczeniu LGD (SPOŁECZEŃSTWO)		
Ts1. Niestabilność i niejasność prawa.		III, 4.2
Ts2. Proceduralne utrudnienia w wykorzystywaniu środków UE.		III, 4.2
Ts3. Duża konkurencja w ubieganiu się o środki z UE.		III, 4.2
Ts4. Przywiązywanie dużej wagi do kariery zawodowej ograniczające zainteresowanie działalnością		III, 4.2

SPOŁECZEŃSTWO		Odniesienie do DIAGNOZY
społeczną.		
Ts5.	Starzejące się społeczeństwo, emigracja zagraniczna, niski przyrost naturalny.	III, 1.1
Ts6.	Nastawienie na osiągnięcie indywidualnych celów i uzyskiwanie partykularnych korzyści.	III, 4.2
Ts7.	Oslabianie więzi społecznych.	III, 1.2
Ts8.	Społeczne przyzwolenie na negatywne zachowania.	III, 4.2
Ts9.	Transfer wzorców kulturowych sprzyjający zanikaniu tradycji.	III, 4.2
Ts10.	Wzrost postaw roszczeniowych, zamykanie się na potrzeby innych.	III, 4.2
Ts11.	Wzrost mobilności osób o wysokim potencjale intelektualnym i szanse tworzone dla nich w ośrodkach miejskich.	III, 3.1.
Ts12.	Portale społecznościowe zastępujące bezpośrednie kontakty międzyludzkie	III, 4.2
TURYSTYKA		Odniesienie do DIAGNOZY
Silne strony obszaru LGD (TURYSTYKA)		
St1.	Atrakcyjność i urozmaicenie obszaru sprzyjające rozwojowi turystyki – warunki naturalne, uwarunkowania klimatyczne, Beskid Śląski i Beskid Mały, Śląsk Cieszyński, obiekty kulturalne.	III, 8
St2.	Rozwijająca się infrastruktura turystyczna, w tym tematyczne szlaki turystyczne (Zabytków Techniki, Budownictwa Drewnianego).	III, 6
St3.	Dziedzictwo kulturowe obszaru, w tym imprezy kulturalne oraz unikatowe na skalę ogólnopolską dziedzictwo kulturowo-etnograficzne w postaci języka wilamowskiego	III, 7
St4.	Duży potencjał dla rozwoju turystyki weekendowej.	III, 8
St5.	Dobre skomunikowanie z Aglomeracją Górnośląską.	III, 1.1
St6.	Bliskość granicy z Czechami i Słowacją	III, 1.1
Słabości obszaru LGD (TURYSTYKA)		
Wt1.	Słaba promocja oferty turystyczno-rekreacyjnej, (w tym różnorodnych miejsc zakwaterowania).	III, 1.2, 8
Wt2.	Słabo rozwinięta sieć tras rowerowych i towarzyszącej małej infrastruktury (oznakowanie, miejsca postojowe).	III, 1.2, 8
Wt3.	Brak spójnej, zintegrowanej oferty turystyczno-rekreacyjnej; brak sieciowego produktu turystycznego i rekreacyjnego.	III, 1.2, 8
Wt4.	Mała ilość innowacji w dziedzinie turystyki i rekreacji.	III, 8
Wt5.	Brak współpracy między gestorami usług turystycznych i rekreacyjnych.	III, 1.2
Wt6.	Niezadawalający stan zabytków.	III, 7
Wt7.	Brak jednolitego systemu identyfikacji terenów i obiektów turystycznych i rekreacyjnych w terenie.	III, 1.2
Szanse w otoczeniu LGD (TURYSTYKA)		
Ot1.	Włączenie regionu w międzynarodowe systemy transportowe.	III, 1.1
Ot2.	Rozwiązania informatyczne umożliwiające promowanie i sprzedaż oferty turystycznej i rekreacyjnej.	III, 8
Ot3.	Rosnące zainteresowanie turystyką i rekreacją „w kontakcie z naturą”, turystyką i rekreacją weekendową, aquaturystyką, a także specjalistyczną górską turystyką rowerową.	III, 8
Ot4.	Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi oraz turystyką kulturową.	III, 2.2, 7, 8
Ot5.	Wyłaniające się nowe produkty turystyczne.	III, 8
Ot6.	Wzrost zamożności społeczeństwa i wzrost zainteresowania usługami czasu wolnego.	III, 2.2, 8
Ot7.	Spadek poziomu bezpieczeństwa w turystycznych regionach na świecie przyczyniający się do wzrostu zainteresowania turystyką krajową.	III, 8
Ot8.	Duża liczba turystów zainteresowanych wypoczynkiem i rekreacją	III, 8
Ot9.	Moda na aktywne spędzanie wolnego czasu	III, 8
Zagrożenia w otoczeniu LGD (TURYSTYKA)		
Tt1.	Rosnące dostępność finansowa i transportowa wakacji za granicą.	III, 8
Tt2.	Zmiany klimatyczne powodujące zmianę uwarunkowań dla realizacji funkcji turystycznych.	III, 8
Tt3.	Negatywna ocena rozwoju turystyki na obszarach cennych przyrodniczo i możliwość związanych z tym protestów.	III, 8
Tt4.	Rosnące koszty wykreowania konkurencyjnego produktu turystycznego, w tym koszty	III, 8

TURYSTYKA		Odniesienie do DIAGNOZY
zastosowania nowych technologii.		
Tt5. Wzrost konkurencji na rynku turystycznym.		III, 8
DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE		Odniesienie do DIAGNOZY
Silne strony obszaru LGD (DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE)		
Sd1.	Poprawiający się dostęp mieszkańców do informacji na temat dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru.	III, 7
Sd2.	Wzrost wiedzy i świadomości wśród mieszkańców dot. wartości dziedzictwa kulturowego obszaru, w tym szacunek dla tradycji.	III, 4.1
Sd3.	Intensyfikacja działań w zakresie promocji dziedzictwa kulturowego obszaru.	III, 4.1, 7
Sd4.	Rosnąca liczba imprez kulturalnych.	III, 4.1, 7
Sd5.	Aktywność organizacji pozarządowych w zakresie ochrony i przywracania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz kształtowania postaw mieszkańców w tym zakresie.	III, 7
Sd6.	Wzrost liczby akcji ekologicznych, szczególnie realizowanych w szkołach	III, 4.2
Sd7.	Różnorodność form ochrony przyrody – parki krajobrazowe, obszary Natura 2000, rezerваты.	III, 8
Sd8.	Powstawanie nowych inwestycji służących ochronie środowiska – oczyszczalnie ścieków, infrastruktura liniowa.	III, 7
Sd9.	Wzrost zainteresowania mieszkańców stosowaniem technologii z zakresu odnawialnych źródeł energii	III, 2.2
Sd10.	Wzrastający poziom świadomości mieszkańców w zakresie recyklingu oraz selektywnej zbiórki odpadów	III, 7
Słabości obszaru LGD (DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE)		
Wd1.	Grupy mieszkańców o niskiej wiedzy nt. dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru.	III, 1.2
Wd2.	Niski stopień poszanowania wartości przyrodniczych i kulturowych przez młodzież i nowych mieszkańców.	III, 6
Wd3.	Niewiedza mieszkańców w zakresie konsekwencji otwartego spalania odpadów niebezpiecznych.	III, 7
Wd4.	Niedostateczne poszanowanie walorów przyrodniczych przez mieszkańców obszaru.	III, 7
Wd5.	Niewystarczająca promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru.	III, 7
Wd6.	Brak ukształtowanych i wypromowanych produktów lokalnych wykorzystujących specyfikę przyrodniczo-kulturową obszaru i promujących dziedzictwo Ziemi Bielskiej.	III, 8
Wd7.	Niewystarczający poziom wsparcia dla ochrony lokalnych tradycji i dziedzictwa.	III, 6
Wd8.	Niewystarczający poziom egzekwowania przepisów dot. ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu.	III, 1.2
Wd9.	Lokalne deficyty w rozwoju infrastruktury ochrony środowiska.	III, 6
Wd10.	Zaniedbania melioracyjne.	III, 1.2
Wd11.	Brak w gminach planów zaopatrzenia w energię.	III, 7
Wd12.	Brak dostatecznej ochrony przeciwpowodziowej.	III, 1.2
Wd13.	Niskie nakłady na odnawialne źródła energii.	III, 7
Wd14.	Niewystarczająca liczba zbiorników retencyjnych na obszarze LGD.	III, 1.2
Szanse w otoczeniu LGD (DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE)		
Od1.	Dopłaty unijne do działań na rzecz poprawy jakości środowiska.	III, 7
Od2.	Nacisk polityczny na wdrażanie rozwiązań proekologicznych.	III, 7
Od3.	Zmiany infrastrukturalne i technologiczne pozytywnie wpływające na środowisko przyrodnicze – nowoczesna kanalizacja, oczyszczalnie ścieków, poprawa jakości wody, odnawialne źródła energii.	III, 7
Od4.	Stopniowo rosnąca świadomość znaczenia dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego dla jakości życia i funkcjonowania społeczności lokalnych.	III, 7
Od5.	Wzrost zaangażowania społecznego w realizację działań proekologicznych i prokulturowych.	III, 7
Od6.	Rozwój produktów rynkowych opierających się na dziedzictwie przyrodniczo-kulturowym sprzyjający budowaniu świadomości mieszkańców.	III, 7

DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE	Odniesienie do DIAGNOZY
Zagrożenia w otoczeniu LGD (DZIEDZICTWO PRZYRODNICZE I KULTUROWE)	
Td1. Skażenie środowiska w wyniku działalności gospodarczej i rozwoju mieszkalnictwa.	III, 7
Td2. Wysokie koszty rekultywacji i rewitalizacji obiektów i terenów zdegradowanych.	III, 7
Td3. Wysokie koszty i komplikacje prawne towarzyszące odnawianiu zabytków.	III, 7
Td4. Prymat rozwoju gospodarczego spychający zagadnienia ochrony dziedzictwa na drugi plan.	III, 7
Td5. Wysoki poziom presji budownictwa mieszkaniowego na tereny o wysokiej wartości przyrodniczej.	III, 1.1.
Td6. Postrzeganie form ochrony przyrody jako zagrożenia dla rozwoju lokalnego	III, 7
Td7. Prawne ograniczenia w gospodarowaniu na obszarach cennych przyrodniczo oraz niska świadomość możliwości wykorzystywania tych obszarów w celach gospodarczych i rekreacyjnych.	III, 7
Td8. Brak wiedzy i działań na rzecz zachowania niematerialnego dziedzictwa kulturowego	III, 7

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów strategicznych.

ROZDZIAŁ V – CELE I WSKAŹNIKI

1. Specyfikacja i opis celów ogólnych, przypisanych im celów szczegółowych i przedsięwzięć oraz uzasadnienie ich sformułowania w oparciu o konsultacje społeczne i powiązanie z analizą SWOT i diagnozą obszaru.

Cele ogólne i szczegółowe LSR zostały opracowane w kilkumiesięcznym procesie planowania strategicznego po wykonaniu diagnozy obszaru, przeprowadzeniu analizy SWOT, w oparciu o wyniki prac warsztatowych, konsultacji społecznych z mieszkańcami gmin, a także z uwzględnieniem wykonanych badań: przedsiębiorczości oraz sektora społecznego na obszarze LSR. W trakcie warsztatów strategicznych przed przystąpieniem do wypracowania celów LSR wypracowano **wizję rozwoju Ziemi Bielskiej** (opisaną niżej). Metodologia opracowania celów ogólnych i szczegółowych opierała się przede wszystkim na analizie problemów z diagnozy. Problemy podzielono na strategiczne i taktyczno-operacyjne. Pierwsze z nich dotyczyły realizacji wizji rozwoju obszaru. Jako problem strategiczny uznano największe różnice, które występują między przyszłością pożądaną a spodziewaną. Były to więc problemy, które mają decydować o przyszłości mieszkańców, ich związkach z obszarem, możliwościach rozwoju. Cele szczegółowe z kolei dotyczyły konkretnych problemów zidentyfikowanych w ramach ilościowej i jakościowej diagnozy obszaru. Są to więc problemy, których występowanie wpływa na możliwości osiągnięcia kluczowych zapisów zawartych w wizji. Taki sposób podejścia umożliwił koncentrację LSR na najdotkliwszych problemach i umożliwił określenie celów o największej istotności dla społeczności lokalnej.

Zgodnie z nią Ziemia Bielska to obszar integracji podmiotów reprezentujących sektor społeczny, biznesowy i samorządowy, których współpraca prowadzi do: a) **rozwoju, w którym łączone są tradycje i innowacje**; obszar jest przyjazny dla swoich mieszkańców i gościnny dla odwiedzających, spokojny i bezpieczny, a równocześnie znany z pozytywnych walorów przyrodniczych, kulturowych, historycznych, estetyki przestrzeni oraz pięknego krajobrazu stanowiącego wyróżnik na tle obszarów zurbanizowanych w regionie; b) **stworzenia warunków dla wzmocnienia mikro i małych przedsiębiorstw**; rozwijająca się przedsiębiorczość przyczynia się do zagospodarowania walorów obszaru oraz wykorzystywania aktywności i kwalifikacji mieszkańców, utrwalania związków mieszkańców z obszarem dzięki zabezpieczeniu ich bytu ekonomicznego, wzbogacania i stabilizowania lokalnej struktury gospodarczej, tworzenia nowych atrakcyjnych miejsc pracy, podnoszenia jakości życia poprzez zwiększanie dostępności do różnego rodzaju usług; c) **wykreowania turystycznej marki Ziemi Bielskiej**, w szczególności stworzenia szerokiej, atrakcyjnej, dostosowywanej do zmieniającego się popytu oferty turystyczno-rekreacyjnej, opierającej się na dobrym wyposażeniu infrastrukturalnym, aktywności i kreatywności osób i instytucji pielęgnujących dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe, rozwoju przedsiębiorstw i gospodarstw agroturystycznych odpowiadających na oczekiwania osób odwiedzających obszar w poszukiwaniu usług czasu wolnego; d) **doskonalenia kapitału ludzkiego**; mieszkańcy gmin Ziemi Bielskiej posiadają dogodny dostęp do usług publicznych, szczególnie edukacyjnych, kulturalnych, społecznych; placówki edukacyjne w kooperacji z biznesem, organizacjami pozarządowymi, instytucjami kultury przygotowują mieszkańców – szczególnie z grup defaworyzowanych – do odnajdywania pozycji na rynku pracy, podejmowania własnej działalności gospodarczej, funkcjonowania we współczesnym świecie oraz kształtują postawy obywatelskie; dostęp do publicznych lub komercyjnych usług opiekuńczych ułatwia dostęp do rynku pracy osób opiekujących się dziećmi lub osobami zależnymi; e) **wzmocnienia więzi społecznych**; więzi te tworzone są przez wspólnotę wartości i celów pozwalających na integrację społeczności lokalnych, konsolidację aktywności mieszkańców wokół ważnych wartości i wyzwań; warunki występujące w Ziemi Bielskiej zachęcają mieszkańców do podejmowania wspólnych przedsięwzięć o charakterze ekonomicznym i pozaekonomicznym; świadomość własnej roli we wspólnocie lokalnej prowadzi do zwiększania

odpowiedzialności mieszkańców za siebie, swoich sąsiadów i swoje miejsce zamieszkania; f) **równoważenia rozwoju w wymiarze społecznym, kulturalnym i przyrodniczym**; dziedzictwo lokalne jest wartością integrującą mieszkańców, a równocześnie wspiera rozwój społeczny i ekonomiczny; podstawą rozwoju zrównoważonego jest świadomość i wiedza oraz pełne wyposażenie infrastrukturalne; walory przyrodnicze i kulturowe są umiejętnie wykorzystywane do realizacji funkcji społecznych i ekonomicznych, a dzięki temu są tym bardziej doceniane i szanowane; podejmowane są działania uprzedzające konsekwencje zmian klimatycznych wpisujące się w solidaryzm podobnych działań w skali europejskiej i globalnej.

Osiągnięcie tak szerokiej i wielowątkowej wizji rozwoju obszaru LSR wymagać będzie dużej koncentracji wysiłków wielu podmiotów lokalnych, realizacji wielu działań, a także wykorzystania możliwie największego spektrum wsparcia zewnętrznego o charakterze pomocowym, dostępnego dla obszaru LSR. W związku z powyższym dokonując diagnozy obszaru i analizy SWOT, a następnie formułując cele LSR nie koncentrowano się w szczególności na żadnym konkretnym źródle finansowania. Dokonana diagnoza wyznaczyła ramy dla realizacji szerszej LSR, wykorzystującej nie tylko możliwości wsparcia PROW 2014-2020, ale również i innych funduszy. Ze względu jednak na brak bezpośredniej dostępności instrumentu RLKS w województwie śląskim (skutkującej jednofundusową alokacją z EFRROW), ale i równoczesną potencjalną dostępnością środków na projekty zgodne z lokalnymi strategiami rozwoju obszarów wiejskich w ramach RPO WSL 2014-2020 cele LSR Ziemia Bielska na lata 2016-2023 zostały określone szerzej, aby zmaksymalizować możliwości rozwojowe. Poniżej pokazano układ celów wraz z układem przedsięwzięć, który zawiera nie tylko te bezpośrednio finansowane z PROW, ale również te uzupełniające, które być może zostaną zrealizowane na obszarze LSR przez podmioty uprawnione do wsparcia (ze względu na brak alokacji dla LGD przedsięwzięcia te nie zostały szczegółowo opisane, ani owskaźnikowane, LSR ma charakter jednofundusowy, a prezentacja uzupełniających do PROW przedsięwzięć ma charakter jedynie obrazowy).

Tabela nr 19 Główne przesłanki wypracowania celów ogólnych:

Aspiracje wynikające z wizji	Luka strategiczna: różnica między aspiracjami a stanem obecnym
C1: Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru Ziemi Bielskiej	
stworzenie warunków dla wzmocnienia mikro i małych przedsiębiorstw, doskonalenie kapitału ludzkiego,	utrudnienia na lokalnym rynku pracy dla grup defaworyzowanych, szczególnie osób kończących naukę oraz osób starszych; słabe tempo rozwoju firm oraz trudności w przejściu firm do wyższej kategorii wielkościowej (z mikro do małych, z małych do średnich); niższa atrakcyjność biznesowa obszaru wynikająca z deficytów kadrowych, luk infrastrukturalnych, słabo rozwiniętego otoczenia biznesu; trudności w wygraniu rywalizacji o inwestorów z obszarami aglomeracyjnymi w regionie i związana z tym konieczność rozwijania lokalnej przedsiębiorczości
C2. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jako waloru tworzącego jakość życia i wyróżniającego Ziemię Bielską	
równoważenie rozwoju w wymiarze społecznym, kulturalnym i przyrodniczym, wykreowanie turystycznej marki Ziemi Bielskiej,	niski poziom świadomości ekologicznej oraz wiedzy na temat możliwości zachowań proekologicznych w gospodarstwie domowym i przedsiębiorstwach: brak kompetencji mieszkańców w zakresie wykorzystywania dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego dla celów społecznych i ekonomicznych; napływ nowych mieszkańców słabo utożsamiających się z dziedzictwem lokalnym; deficyty infrastrukturalne utrudniające realizację zasad rozwoju zrównoważonego
C3. Wzrost poziomu spójności społecznej obszaru Ziemi Bielskiej	
wzmocnienie więzi społecznych, rozwój, w którym łączone są tradycje i innowacje	polaryzacja społeczna i wykluczenie części mieszkańców z procesów rozwoju społecznego i ekonomicznego, w szczególności osób starszych oraz osób o niskich dochodach; starzenie się społeczeństwa; spadający poziom kapitału relacyjnego, zwłaszcza między różnymi grupami – ze względu na wiek, pochodzenie, status ekonomiczny; spadający poziom zaangażowania kolejnych pokoleń w działania społeczno-kulturalne; niedostateczny poziom integracji mieszkańców gmin LGD; skupienie uwagi na wartościach ekonomicznych kosztem społecznych; deficyty infrastruktury umożliwiającej aktywizację społeczną; ograniczony dostęp do usług społecznych

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 20 Główne przesłanki wyznaczenia celów szczegółowych w powiązaniu z analizą SWOT i diagnozą (oznaczenia celów tożsame ze schematem 1) / związek celów z diagnozą

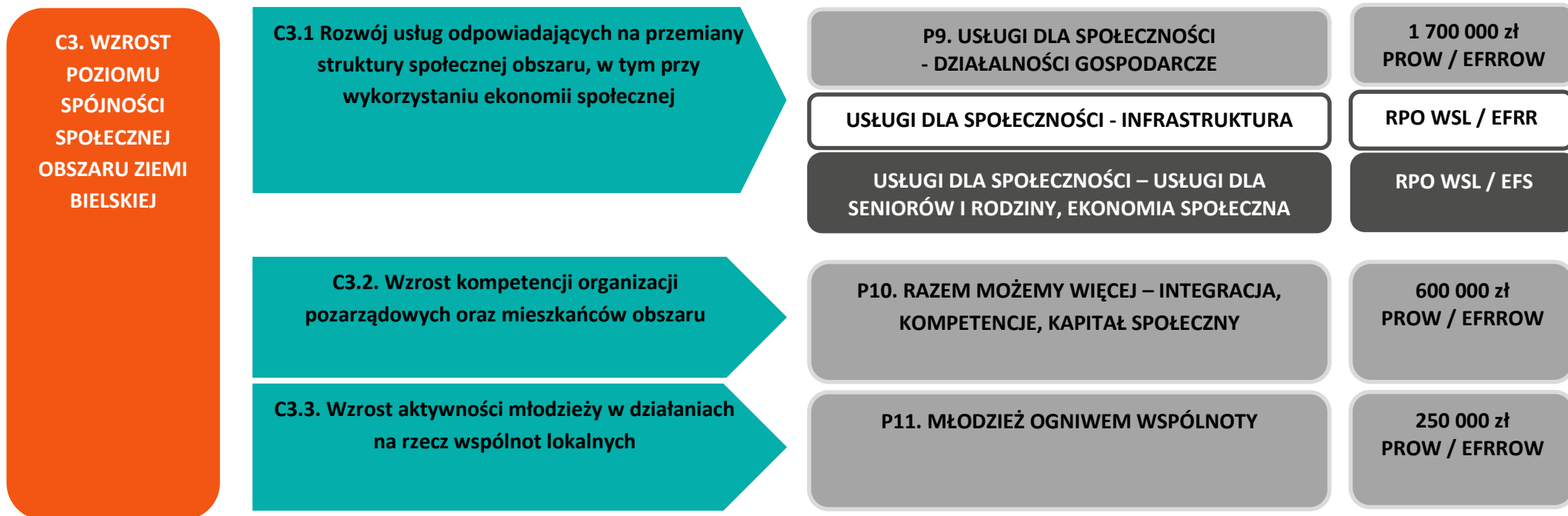
Problemy wyznaczające cele szczegółowe	Odpowiadające części diagnozy i słabości
C1.1.: tradycyjna struktura gospodarki i rynku pracy; relatywnie niski udział sektora usług w strukturze gospodarczej, brak istotnego wykorzystywania rosnącego rynku turystycznego w regionie; niski poziom kooperacji podmiotów tworzących usługi czasu wolnego; zanik usług związanych z tradycyjnymi zawodami rzemieślniczymi	III: 1.2., 2.1., 2.2., 8, Wg2, Wg3, Wg4, Wt5,
C1.2.: stosunkowo niski poziom wykorzystywania cennych potencjałów lokalnych przez firmy; brak silnych produktów lokalnych z ukształtowaną marką; słaby poziom wykorzystywania produkcji rolnej do wytwarzania produktów lokalnych, w tym sprzedaży bezpośredniej,	III: 1.2., 2.2., 7, Wg1, Wd5, Wd6,
C1.3.: niski poziom innowacyjności firm lokalnych; brak gałęzi gospodarki opartych na innowacjach; niewykorzystywane możliwości rozwoju działalności gospodarczych związanych ze zrównoważonym gospodarowaniem zasobami przyrodniczymi obszaru,	III: 1.2., 2.1., 2.2., Wg2,
C1.4.: słabe powiązania międzysektorowe utrudniające rynkowe wykorzystywanie wartości i aktywności kulturalnych; słabe zaangażowanie firm lokalnych w działania integrujące biznes; brak wykorzystywania przygranicznego położenia dla podejmowania współpracy gospodarczej z firmami z krajów sąsiednich; ograniczony poziom rozwoju infrastruktury turystycznej stymulującej powstawanie firm w branżach usług czasu wolnego.	III: 1.2., 2.1., 2.2., Wg7, Wg9, Wt1, Wt2, Wt3, Wt4, Wt5,
C2.1.: traktowanie przez mieszkańców zagadnień środowiskowych w sposób drugorzędny w stosunku do kwestii ekonomicznych; sytuacja ekonomiczna części mieszkańców utrudniająca ich włączenie w działania na rzecz ochrony środowiska; braki w lokalnej infrastrukturze wpływające na poziom antropopresji na środowisko,	III: 1.2., 6, Wd1, Wd2, Wd3, Wd4, Wd8, Wd9,
C2.2.: niezadowalający poziom wiedzy mieszkańców o dziedzictwie lokalnym; nierespektowanie przez część mieszkańców wartości przyrodniczych – wpływ na poziom niskiej emisji, nielegalne wysypiska śmieci, brak dbałości o przestrzeń prywatną i publiczną; niski poziom wiedzy o możliwościach komercyjnego wykorzystywania walorów – zarówno w aspekcie rynkowym, jak i prawnym; niewielka liczba firm opierających swoją działalność na wykorzystywaniu walorów przyrodniczo-kulturowych obszaru; rozwój budownictwa mieszkaniowego wpływający na dewastację krajobrazu,	III: 1.2., Wd1, Wd2, Wd3, Wd4, Wd13,
C2.3.: ograniczona liczba mieszkańców angażujących się w działania na rzecz zachowania dziedzictwa lokalnego; mała ilość spektakularnych wydarzeń promujących dziedzictwo obszaru i wykorzystujących rosnące zainteresowanie ekologią.	III: 1.2., Wd1, Wd2, Wd3, Wd4,
C3.1.: postępujące procesy demograficzne związane ze zmianą struktury wiekowej mieszkańców – wzrost odsetka osób starszych; wzrost zapotrzebowania na usługi opiekuńcze; utrudnienia w dostępie do rynku pracy rodziców ze względu na deficyt w dostępności do usług opieki nad dziećmi; niewielkie doświadczenia związane z ekonomią społeczną; w nieodległej perspektywie rosnące obciążenie budżetów lokalnych wydatkami na cele społeczne dla osób starszych	III: 1.2., 1.3., 3, Ws1, Ws5, Ws6,
C3.2.: niski poziom współpracy organizacji pozarządowych; niski poziom innowacyjności organizacji pozarządowych; słaba współpraca międzysektorowa utrudniająca rozwiązywanie problemów społecznych; ograniczone kompetencje mieszkańców utrudniające pełniejsze zaangażowanie w rozwój wspólnoty lokalnej,	III: 1.2., 4.2., Ws8,
C3.3.: niski poziom aktywności społecznej młodzieży; brak rozwoju ekonomii społecznej ograniczający łączenie karier zawodowych z działalnością na rzecz społeczności; słabnące związki młodych mieszkańców ze swoimi gminami oraz emigracja do ośrodków miejskich; skupienie młodych ludzi na wartościach ekonomicznych ograniczające zaangażowanie w sprawy społeczne.	III: 1.2., 4.2., Ws9, Ws3,

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów

Schemat nr 1 Układ celów LSR

Źródło: opracowanie własne

2. Wykazanie zgodności celów LSR z celami programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR.

Zdecydowana większość sformułowanych celów LSR koresponduje bezpośrednio z celami przekrojowymi polityki rozwoju obszarów wiejskich, wspieranej ze środków EFRROW w okresie programowania 2014-2020. **Cel przekrojowy innowacyjność** jest realizowany poprzez 2 cele LSR, tj.: C1.3. Wzrost poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki ukierunkowany w szczególności na ochronę środowiska oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu oraz C1.4. Wzrost dostępności infrastruktury i poziomu partnerstwa służących rozwijaniu usług turystycznych, usług czasu wolnego, produktów lokalnych i innowacji. **Cel przekrojowy środowisko** odpowiednio przez: C1.3. Wzrost poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki ukierunkowany w szczególności na ochronę środowiska oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu; C2.1. Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie rozwoju zrównoważonego; C2.2. Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno-ekonomiczne wykorzystanie walorów krajobrazowych i architektonicznych obszaru; C2.3. Wysoki poziom aktywności społeczności lokalnych na rzecz zachowania i promocji lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego; natomiast **cel przekrojowy pn. łagodzenie zmian klimatu** odpowiednio przez: C1.3. Wzrost poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki ukierunkowany w szczególności na ochronę środowiska oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu; C2.1. Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie rozwoju zrównoważonego.

Cele LSR są również spójne z celami PROW 2014-2020 o czym świadczy poniższa tabela.

Tabela 21 Spójność celów LSR z celami przekrojowymi PROW 2014-2020

Cele LSR	operacje przypisane do celów szczegółowych w PROW potencjalnie realizowane w ramach LSR LGD		
	cel szczegółowy 6B – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich	cel szczegółowy 6A – ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy	cel szczegółowy 6C - zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości
C1.1.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 2, 3, 4,	wspieranie przedsiębiorczości, podnoszenie wiedzy osób planujących podjęcie działalności gosp., aktywizacja zawodowa grup defaworyzowanych,	udostępnianie zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych
C1.2.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 2, 3, 4, 6, 7,	j.w.	
C1.3.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 2, 3, 4, 5,		wykorzystanie technologii informacyjnych,
C1.4.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 6, 9,		udostępnianie zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych, wykorzystania technologii informac.
C2.1.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 5, 8,		
C2.2.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 5, 6, 8,		udostępnianie zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych
C2.3.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 5, 8,		j.w.
C3.1.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 10,		wykorzystania technologii informacyjnych
C3.2.	numery operacji wskazane do celu 6B na s. 592 PROW: 1,		j.w.
C3.3.	j.w.		

Źródło: opracowanie własne

3. Przedstawienie celów z podziałem na źródła finansowania.

W związku z tym, iż LSR ma charakter jednofunduszowy wszystkie cele LSR będą finansowane w sposób bezpośredni ze środków Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Źródła finansowania pokazano na Schemacie nr 1. Potencjalne wsparcie ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 będzie miało charakter jedynie uzupełniający i pośredni, a nie determinujący osiągnięcie celów LSR. Ze względu na brak alokacji dla LGD na projekty realizujące cele LSR z RPO WSL nie jest możliwe przypisanie konkretnych kwot do celów LSR.

4. Przedstawienie przedsięwzięć realizowanych w ramach RLKS a także wskazanie sposobu ich realizacji wraz z uzasadnieniem.

Przedsięwzięcia w LSR zostały również wypracowane w formule warsztatowej przez międzygminny, międzysektorowy zespół ds. LSR. Przy ich konstruowaniu brano pod uwagę bezpośrednio przyczynianie się do osiągnięcia poszczególnych celów LSR z możliwie szerokim wykorzystaniem silnych stron obszaru, ewentualnie szans, co zapewniło możliwie pełny związek z diagnozą obszaru i analizą SWOT. Przedsięwzięcia były formułowane jako pakiety komplementarnych operacji rozwiązujących dany problem, na bazie którego sformułowano dany cel w LSR. W tabeli poniżej opisano poszczególne przedsięwzięcia wraz z formami ich realizacji (tj. konkursowe dla podmiotów innych niż LGD, projekty grantowe, operacje własne i projekty współpracy), a także preferowanymi typami operacji (które będą premiowane przy ocenie wniosków o dofinansowanie operacji).

Tabela nr 22 Układ celów ogólnych, szczegółowych i przedsięwzięć wraz z preferowanymi typami operacji

Cele szczegółowe	Przedsięwzięcia	*F	Opisy przedsięwzięć/Preferowane typy operacji
C1. Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemi Bielskiej.			
C1.1. Podniesienie udziału działalności gospodarczych związanych z kształtowaniem oferty usług turystycznych oraz usług czasu wolnego w strukturze gospodarczej i rynku pracy obszaru.	P1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - OFERTA USŁUG TURYSTYCZNYCH ORAZ USŁUG CZASU WOLNEGO	K	podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczych świadczących usługi turystyczne lub rekreacyjne lub inne związane z ofertą czasu wolnego (w tym wypożyczalnie sprzętu turystycznego i rekreacyjnego, biura aktywnej turystyki i rekreacji, geocaching, mała gastronomia, działalności typu wellness, SPA, wykorzystanie wód mineralnych i leczniczych, w tym termalnych w lecznictwie i profilaktyce schorzeń, organizacja programów prozdrowotnych, itp.) wraz z niezbędnym podnoszeniem kompetencji
C1.2. Komerccjalizacja potencjału przyrodniczo-kulturowego obszaru przejawiająca się w powstawaniu i rozwoju firm wykorzystujących produkty lokalne	P2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ – PRODUKTY I USŁUGI LOKALNE	K	podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczych w zakresie wykorzystania produktów lokalnych (w tym produkty spożywcze, kulinarne, drobne rzemiosło, rękodzieło, działalność artystyczna, itp.) bądź świadczenia usług (wykorzystujących produkty lokalne) wraz z niezbędnym podnoszeniem kompetencji
		A	podejmowanie działań popularyzujących działalność gospodarczą opartą o produkty lub usługi lokalne wśród społeczności lokalnej
C1.3. Wzrost poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki ukierunkowany w szczególności na ochronę środowiska oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu	P3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - INNOWACYJNA GOSPODARKA	K	podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczych w szczególności w obszarach: OZE, ochrony środowiska, w tym przeciwdziałania efektom zmian klimatu, nowatorskich usług wsparcia biznesu (np. doradztwo gospodarcze) oraz innych działalności innowacyjnych wraz z niezbędnym podnoszeniem kompetencji
C1.4. Wzrost dostępności infrastruktury i poziomu partnerstwa służących rozwijaniu usług turystycznych, usług czasu wolnego, produktów lokalnych i innowacji	P4. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA i USŁUG CZASU WOLNEGO	K	budowa lub przebudowa niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej (w tym miejsca postojowe, wiaty, parki, place zabaw, skwery, wieże i tarasy widokowe, siłownie zewnętrzne, inne obiekty małej architektury, info-kioski, mała infrastruktura sportowa, schroniska, pola namiotowe, przystanie, autocampingi, lapidaria, parki nauki, ścieżki rowerowe, trasy do zjazdów rowerowych w terenach górskich, korty tenisowe/badminton/squash itp.) / budowa lub przebudowa niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej o charakterze uzdrowiskowym i prozdrowotnym (w tym pijalnie wód)
		W	opracowywanie koncepcji i dokumentacji ścieżek/ szlaków/tras
		G	budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej
	P5. SIECI WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ	K	współpraca lokalnych firm w zakresie usług turystycznych
		O	wypracowanie założeń i standardów marki lokalnej Ziemi Bielskiej / forum dla przedsiębiorców z obszaru mające na celu promocję przedsiębiorczości, lokalnych
C2. Zachowanie wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jako waloru tworzącego jakość życia i wyróżniającego Ziemię Bielską			
C2.1. Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie	P6. LOKALNY EKO-ROZWÓJ	K	organizacja akcji i wydarzeń dla mieszkańców dotyczących rozwoju zrównoważonego (np. dot. szkodliwości spalania odpadów - problemu tzw. niskiej emisji, zanieczyszczeń środowiska, ekologicznych upraw, itp.) / organizacja innych form podnoszenia kompetencji mieszkańców w zakresie rozwoju zrównoważonego /

rozwoju zrównoważonego			organizacja wyjazdów studyjnych obejmujących doświadczenia zrównoważonego rozwoju
		G	organizacja akcji, wydarzeń, przedsięwzięć dot. rozwoju zrównoważonego
		W	projekt wymiany doświadczeń między LGD w zakresie rozwoju zrównoważonego
C2.2. Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno-ekonomiczne wykorzystanie walorów krajobrazowych i architektonicznych obszaru	P7. OSTAŃCE DZIEDZICTWA LOKALNEGO – DZIEDZICTWO MATERIALNE	K	budowa lub przebudowa niekomercyjnej infrastruktury służącej zachowaniu dziedzictwa lokalnego (np. muzea, izby pamięci i tradycji, itp.) / budowa lub przebudowa niekomercyjnej infrastruktury społeczno-kulturalnej / renowacja obiektów zabytkowych, sakralnych, pomników i miejsc pamięci / zakup eksponatów z zakresu dziedzictwa lokalnego / prace konserwatorskie lub restauratorskie w substancjach zabytkowych
C2.3. Wysoki poziom aktywności społeczności lokalnych na rzecz zachowania i promocji lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego	P8. OSTAŃCE DZIEDZICTWA LOKALNEGO – DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	K	promocja dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru poprzez organizację innowacyjnych imprez, wydarzeń, akcji, z wyłączeniem kolejnych edycji imprez cyklicznych / kultywowanie lokalnych tradycji, obrzędów, zwyczajów, gier, języka lokalnego, gwary oraz tradycyjnych zawodów i rzemiosła / tworzenie aplikacji multimedialnych dot. dziedzictwa lokalnego (np. gier) / opracowywanie publikacji dot. dziedzictwa lokalnego
		O	organizowanie wymiany kulturowej, wymiany doświadczeń, wzajemna inspiracja do działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego / organizowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa niematerialnego związanego z produktami lokalnymi i tradycjami łowieckimi
		G	podejmowanie działania i przedsięwzięć promujących obszar Ziemi Bielskiej
C3. Wzrost poziomu spójności społecznej obszaru Ziemi Bielskiej			
C3.1. Rozwój usług odpowiadających na przemiany struktury społecznej obszaru, w tym przy wykorzystaniu ekonomii społecznej	P9. USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI – DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZE	K	podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczych dot. usług społecznych, w tym prozdrowotnych oraz innych usług odpowiadających na przemiany struktury społecznej obszaru wraz z niezbędnym podnoszeniem kompetencji
		G	wspieranie realizacji usług dla społeczności lokalnych przez organizacje pozarządowe
C3.2. Wzrost kompetencji organizacji pozarządowych oraz mieszkańców obszaru	P10. RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – INTEGRACJA, KOMPETENCJE, KAPITAŁ SPOŁECZNY	K	wzmacnianie kapitału społecznego poprzez organizację przez NGO's innowacyjnych imprez aktywizujących mieszkańców w układzie międzygminnym, promujących obszar, dziedzictwo lokalne, itp. tj. z wyłączeniem organizacji kolejnych edycji imprez cyklicznych / organizowanie konferencji, seminariów, warsztatów dot. podnoszenia kompetencji NGO's i mieszkańców, w szczególności kompetencji cyfrowych
		G	organizowanie konkursów dla NGO's na najlepsze projekty z zakresu wzmacniania kapitału społecznego
		O	organizacja wydarzeń wzmacniających kapitał społeczny (np. spotkania dla NGO's)
C3.3. Wzrost aktywności młodzieży w działaniach na rzecz wspólnot lokalnych	P11. MŁODZIEŻ OGNIWEM WSPÓLNOTY	A	organizacja spotkań aktywizujących mieszkańców obszaru oraz włączających w proces wdrażania LSR
		G	organizowanie wydarzeń aktywizujących młodzież w działania międzypokoleniowe
		A	organizowanie innowacyjnych wydarzeń, przedsięwzięć angażujących młodzież w działania społeczne, ochronę dziedzictwa lokalnego, promowanie obszaru, produktów, świadczenie usług dla mieszkańców, wolontariat, imprezy międzypokoleniowe, z wyłączeniem kolejnych edycji imprez cyklicznych

*F – forma wsparcia: K – konkursowe, G – projekty grantowe, O – operacje własne, W – projekty współpracy, A - aktywizacja

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników warsztatów strategicznych

5. Specyfikacja wskaźników przypisanych do przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych wraz z uzasadnieniem wyboru konkretnego wskaźnika w kontekście ich adekwatności do celów i przedsięwzięć.

Wskaźniki dla przedsięwzięć, celów szczegółowych i celów ogólnych zostały dobrane przy uwzględnieniu: obligatoryjności wskaźników, które powinny być wykorzystane do monitorowania LSR; adekwatności wskaźników do zawartości przedsięwzięć i celów; komplementarności wskaźników formułowanych na różnych poziomach strategii (od szczegółowych wskaźników produktów, poprzez wynikające z produktów rezultaty, aż po oddziaływanie); dostępności wskaźników w źródłach statystyki publicznej, zasobach LGD lub możliwości relatywnie łatwego pozyskania wskaźnika ze źródeł pierwotnych. I tak, np. w ramach C1. *Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemi Bielskiej* określono między innymi następujące wskaźniki:

Przedsięwzięcie / cel	Wskaźnik	Uzasadnienie
Przedsięwzięcie: PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - OFERTA USŁUG TURYSTYCZNYCH ORAZ USŁUG CZASU WOLNEGO →	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (związanych z turystyką lub ofertą czasu wolnego)	bezpośrednie odniesienie do treści przedsięwzięcia wyrażające skalę zainteresowania beneficjentów oraz liczbę poprawnie przygotowanych operacji, które mogły uzyskać wsparcie
	↓	
Cel szczegółowy: Podniesienie udziału działalności gospodarczych związanych z kształtowaniem oferty usług turystycznych oraz usług czasu wolnego w strukturze gospodarczej i rynku pracy →	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia z LSR	wyrażenie konkretnych rezultatów dla rynku pracy będących wynikiem wspierania firm w branży usług czasu wolnego
	↓	
Cel ogólny: Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemi Bielskiej →	podniesienie udziału działalności gospodarczych związanych z kształtowaniem oferty usług turystycznych oraz usług czasu wolnego w strukturze gospodarczej i rynku pracy obszaru	wyrażenie znaczenia jakie branża turystyczna odgrywa w strukturze gospodarczej obszaru

Na analogicznej zasadzie postępowano z pozostałymi celami.

6. Źródła pozyskania danych do pomiaru.

Źródłami danych do pomiaru osiągania wskaźników oddziaływania będą powszechnie dostępne dane Głównego Urzędu Statystycznego oraz Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach. Pomiar osiągania wskaźników rezultatu i produktu dokonywany będzie natomiast w oparciu o dane statystyczne LGD, informacje przekazywane dot. zrealizowanych i rozliczonych operacji przekazywanych przez Samorząd Województwa Śląskiego oraz sprawozdawczość projektową beneficjentów. Szczegółowe źródła pozyskiwania informacji zostały przedstawione w tabeli nr 23.

7. Sposób i częstotliwość dokonywania pomiaru, uaktualniania danych

Pomiar wskaźników dokonywany będzie przez Biuro LGD raz w roku – zgodnie z przyjętymi zasadami monitoringu (rozdział XI), a także dodatkowo dla wskaźników produktu w ustalonych momentach pomiaru za okresy lat: 2016-2018, 2019-2021 oraz 2022-2023. Planowane poziomy osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu przedstawiono w *Planie działania* (rozdział VII).

8. Stan początkowy wskaźnika oraz wyjaśnienie sposobu jego ustalenia.

Stany początkowe wskaźników oddziaływania dla obszaru LSR ustalono w oparciu o dane Banku Danych Lokalnych GUS i Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach wg. stanu na dzień 31.12.2013 r. Z kolei stany początkowe wskaźników rezultatu i produktu (ustalone w oparciu o Plan działania) ustalono na moment rozpoczęcia strategii, tj. 2016 r. kiedy prawdopodobnie nie będą jeszcze zrealizowane żadne operacje z LSR. Stąd wartości początkowe ww. wskaźników ustalono na poziomie 0. Szczegółowe informacje zostały przedstawione w tabeli nr 23.

9. Stan docelowy wskaźnika oraz wyjaśnienie dotyczące sposobu jego ustalenia.

Stany docelowe wskaźników oddziaływania dla obszaru LSR ustalono w oparciu o dotychczasowe doświadczenia LGD z realizacji LSR 2009-2015, zakładany progres wartości z uwzględnieniem obserwowanych kilkuletnich trendów dla konkretnych wskaźników. Z kolei stany docelowe wskaźników rezultatu i produktu ustalono w oparciu o przeznaczone alokacje na konkretne przedsięwzięcia LSR, przewidywane poziomy dofinansowania operacji, limity i inne założenia budżetowe. Szczegółowe informacje zostały przedstawione w tabeli nr23.

Tabela 23 Cele LSR, wskaźniki, źródła danych, sposoby pomiaru

1.0	CEL OGÓLNY 1	Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemi Bielskiej				
1.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Podniesienie udziału działalności gospodarczych związanych z kształtowaniem oferty usług turystycznych oraz usług czasu wolnego w strukturze gospodarczej i rynku pracy obszaru.				
1.2		Komerccjalizacja potencjału przyrodniczo-kulturowego obszaru przejawiająca się w powstawaniu i rozwoju firm wykorzystujących produkty lokalne.				
1.3		Wzrost poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki ukierunkowany w szczególności na ochronę środowiska oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu				
1.4		Wzrost dostępności infrastruktury i poziomu partnerstwa służących rozwijaniu usług turystycznych, usług czasu wolnego, produktów lokalnych i innowacji				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 31.12.2013	Plan 2023 rok	Źródło danych/Sposób pomiaru
W1.0	liczba osób uczestniczących w wydarzeniach turystycznych i sportowo-rekreacyjnych		osoby	5320	5500	GUS/BDL - kultura i sztuka
	wpływy do budżetu gminy z tytułu podatków PIT i CIT		mln zł	115	130	GUS/BDL - Finanse publiczne
		Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego	Jednostka miary	Stan początkowy 2016	Plan 2023 rok	Źródło danych/Sposób pomiaru
W1.1	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia z LSR		etat	0	16	ankiety monitorujące beneficjentów; dane LGD
	liczba nowych firm, którym udzielono wsparcia z LSR		szt.	0	12	
W1.2	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia z LSR		etat	0	12	ankiety monitorujące beneficjentów; dane LGD
	liczba nowych firm, którym udzielono wsparcia z LSR		szt.	0	8	
W1.3	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia w branżach ochrony środowiska, OZE, zmian klimatu.		etat	0	7	ankiety monitorujące beneficjentów; dane LGD
	liczba nowych firm w branżach ochrony środowiska, OZE, zmian klimatu, którym udzielono wsparcia		szt.	0	7	
	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach ukierunkowanych na innowacje, którym udzielono wsparcia		etat	0	5	
	liczba nowych firm ukierunkowanych na innowacje, którym udzielono wsparcia z LSR		szt.	0	5	
W1.4	wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wspartej z LSR		osoby	0	200	ankiety monitorujące, dane LGD
	liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych (grupy defaworyzowane określone w LSR, młodzież, turyści, przedsiębiorcy)		szt.	0	1	dane LGD, sprawozdanie z projektu współpracy
	Liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR		szt.	0	50	ankiety monitorujące, dane LGD

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu						
			nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ Sposób pomiaru		
					początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok			
1.1.1	P1	osoby fizyczne; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy	konkursowe	WP1 - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (związanych z turystyką lub ofertą czasu wolnego)	szt.	0	16	ankiety monitorujące; dane LGD	
		przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy	konkursowe	WP2 - Liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa (związanych z turystyką lub ofertą czasu wolnego)	szt.	0	12	ankiety monitorujące; dane LGD	
1.2.1	P2	osoby fizyczne; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy	konkursowe	WP3 - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (wykorzystujących produkty lokalne)	szt.	0	12	ankiety monitorujące; dane LGD	
		przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy	konkursowe	WP4 - Liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa (wykorzystujących produkty lokalne)	szt.	0	8	ankiety monitorujące; dane LGD	
1.3.1	P3	osoby fizyczne; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy	konkursowe	WP5 - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (związane z OZE, ochroną środowiska, klimatem)	szt.	0	7	ankiety monitorujące; dane LGD	
			konkursowe	WP6 - Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	0	7		
			WP7 - Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje						
		przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy	konkursowe	WP8 - Liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa (związane z OZE, ochroną środowiska, klimatem)	szt.	0	5	ankiety monitorujące; dane LGD	
			konkursowe	WP9 - Liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	0	5		
			WP10 - Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje						
1.4.1	P4	przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy; NGO; JST;	konkursowe grantowe	WP11 - liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	0	25	ankiety monitorujące; dane LGD	
			współpracy	WP12 - liczba przygotowanych opracowań koncepcyjnych w zakresie dokumentacji ścieżek/szlaków/tras		szt.	0		1
				WP13 - liczba zrealizowanych projektów współpracy		szt.	0		1
				WP14 - liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy		LGD	0		3

1.4.2	P5	przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy; NGO; JST;	konkursowe	WP15 - liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji	szt.	0	2	ankiety monitorujące; dane LGD
			własne	WP16 - liczba operacji w zakresie wspierania sieci współpracy przedsiębiorców	szt.	0	1	
			własne	WP17 - liczba operacji w zakresie wzmocnienia potencjału produktów i usług lokalnych oraz kreowania marki lokalnej	szt.	0	1	
SUMA		osoby fizyczne, przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane, turyści, mieszkańcy, NGO, JST	projekty konkursowe własne grantowe, współpracy					
2.0	CEL OGÓLNY 2	Zachowanie wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jako waloru tworzącego jakość życia i wyróżniającego Ziemię Bielską						
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie rozwoju zrównoważonego						
2.2		Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno-ekonomiczne wykorzystanie walorów krajobrazowych i architektonicznych obszaru						
2.3		Wysoki poziom aktywności społeczności lokalnych na rzecz zachowania i promocji lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego						
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>			<i>Jednostka miary</i>	<i>Stan początkowy 31.12.2013</i>	<i>Plan 2023 rok</i>	<i>Źródło danych/Sposób pomiaru</i>
W2.0	liczba imprez kulturalnych organizowanych na obszarze LGD Ziemia Bielska			szt.	502	700	GUS/ BDL - Kultura i sztuka	
	liczba uczestników imprez kulturalnych na obszarze LGD Ziemia Bielska			osoby	76404	100000	GUS/ BDL - Kultura i sztuka	
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego</i>			<i>Jednostka miary</i>	<i>Stan początkowy 2016 rok</i>	<i>Plan 2023 rok</i>	<i>Źródło danych/Sposób pomiaru</i>
W2.1	liczba uczestników inicjatyw dot. rozwoju zrównoważonego wspartych z LSR			osoby	0	40	ankiety; dane LGD	
	liczba uczestników wyjazdów studyjnych dot. rozwoju zrównoważonego wspartych z LSR			osoby	0	60	ankiety; dane LGD	
	liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych (grupy defaworyzowane określone w LSR, młodzież, przedsiębiorcy, inne)			szt.	0	1	dane LGD, sprawozdanie z projektu współpracy	
W2.2	liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty (wsparte z LSR)			osoby	0	200	ankiety; dane LGD	
	liczba podmiotów działających w sferze kultury, które zostały doposażone w ramach LSR			szt.	0	6	ankiety; dane LGD	
W2.3	liczba nowych wydarzeń zorganizowanych przez podmioty działające w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach LSR			szt.	0	10	ankiety monitorujące; dane LGD	

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźnik produktu					
			Nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ Sposób pomiaru	
					początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok		
2.1.1	P6	przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; mieszkańcy; NGO;	grantowe	WP18 - liczba inicjatyw dotyczących rozwoju zrównoważonego	szt.	0	10	ankiety monitorujące; dane LGD
			współpracy	WP19 - liczba zrealizowanych międzynarodowych projektów współpracy	szt.	0	1	
			współpracy	WP 20 - liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	szt.	0	2	
			konkursowe	WP21 - liczba wyjazdów studyjnych obejmujących dobre praktyki rozwoju zrównoważonego wspartych z LSR	szt.	0	2	
2.2.1	P7	grupy defaworyzowane; mieszkańcy; NGO; turyści	konkursowe	WP22 - liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR	szt.	0	4	ankiety monitorujące; dane LGD
			konkursowe	WP23 - liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	szt.	0	6	
			konkursowe	WP24 - liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	9	
2.3.1	P8	grupy defaworyzowane; mieszkańcy; NGO; turyści	konkursowe	WP25 - liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	14	ankiety monitorujące; dane LGD
			własne	WP26 - liczba operacji promujących dziedzictwo niematerialne	szt.	0	2	
			grantowe	WP27 - liczba operacji dot. promocji obszaru LSR	szt.	0	10	
SUMA		przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; mieszkańcy; NGO; turyści	projekty konkursowe własne grantowe współpracy					
3.0	CEL OGÓLNY 3	Wzrost poziomu spójności społecznej obszaru Ziemi Bielskiej						
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Rozwój usług odpowiadających na przemiany struktury społecznej obszaru, w tym przy wykorzystaniu ekonomii społecznej						
3.2		Wzrost kompetencji organizacji pozarządowych oraz mieszkańców obszaru						
3.3		Wzrost aktywności młodzieży w działaniach na rzecz wspólnot lokalnych						

		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 31.12.2013	Plan 2023 rok	Źródło danych/Sposób pomiaru	
W3.0	liczba osób bezrobotnych na obszarze			osoby	5506	4500	WUP/Rynek pracy - liczba bezrobotnych w układzie gmin	
	liczba członków kół (klubów) działających w domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na obszarze LGD			osoby	2151	2300	GUS/BDL - kultura i sztuka	
		Wskaźniki rezultatu dla celu szczegółowego		Jednostka miary	Stan początkowy 2016	Plan 2023 rok	Źródło danych/Sposób pomiaru	
W3.1	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia z LSR			etat	0	10	ankiety; dane LGD	
	liczba nowych firm, którym udzielono wsparcia operacji z LSR			szt.	0	6		
W3.2	liczba organizacji pozarządowych korzystających z różnych form podnoszenia kompetencji w ramach LSR			szt.	0	3	ankiety; dane LGD	
W3.3	liczba podmiotów ubiegających się o wsparcie dla operacji dot. aktywizacji młodzieży			szt.	0	8	ankiety; dane LGD	
	liczba dzieci i młodzieży angażujących się w działania na rzecz wspólnot lokalnych			szt.	0	100	ankiety; dane LGD	
Przedsięwzięcia		Grupy docelowe		Wskaźnik produktu				
		Sposób realizacji		nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/Sposób pomiaru
						początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok	
3.1.1	P9	osoby fizyczne; przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; mieszkańcy	konkursowe	WP28 - liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (w branżach usług społecznych)	szt.	0	10	ankiety monitorujące; dane LGD
			konkursowe	WP29 - liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (w branżach usług społecznych)	szt.	0	6	
			grantowe	WP30 - liczba operacji polegających na wsparciu organizacji pozarządowych świadczących usługi dla społeczności	szt.	0	20	
3.2.1	P10	osoby fizyczne; grupy defaworyzowane; turyści; mieszkańcy; NGO	konkursowe	WP31 - liczba inicjatyw podnoszących kompetencje mieszkańców	szt.	0	5	ankiety monitorujące; dane LGD
			grantowe	WP32 - liczba wspartych operacji z zakresu wzmacniania kapitału społecznego	szt.	0	20	
			własne	WP33 - liczba operacji własnych polegających na organizacji spotkań dla grup społecznych obszaru LSR	szt.	0	3	

3.3.1	P11	mieszkańcy; grupy defaworyzowane; mieszkańcy	konkursowe grantowe	WP34 - liczba operacji dot. aktywizacji młodzieży wspartych z LSR	szt.	0	13	ankiety monitorujące; dane LGD
SUMA		osoby fizyczne; przedsiębiorcy; grupy defaworyzowane; mieszkańcy; NGO; turyści	projekty konkursowe własne, grantowe					

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 24 Wskaźniki dla kosztów bieżących i aktywizacji

Zakres wsparcia		Koszty bieżące			
Wskaźniki rezultatu dla kosztów bieżących		Jednostka miary	Stan początkowy 2016	Plan 2023 rok	Źródło danych/Sposób pomiaru
Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD		osoby	0	42	dane LGD/ankiety
Wskaźnik produktu					
nazwa	Jednostka miary	wartość		Kwota	Źródło danych/ Sposób pomiaru
		początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok		
Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	osobodni	0	28	14 000,00 zł	dane LGD/ankiety/umowa o pracę
Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	osobodni	0	60	30 000,00 zł	
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa	osoby	0	100	2 000,00 zł	
Pozostała wartość kosztów bieżących				2 334 000,00 zł	-
Zakres wsparcia		Aktywizacja			
Wskaźniki rezultatu dla kosztów aktywizacji		Jednostka miary	Stan początkowy 2016	Plan 2023 rok	Źródło danych/Sposób pomiaru
Liczba osób uczestnicząca w spotkaniach informacyjno - konsultacyjnych		osoby	0	200	dane LGD/ankiety
Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzanych przez LGD		osoby	0	160	dane LGD/ankiety

Wskaźnik produktu					
nazwa	Jednostka miary	wartość		Kwota	Źródło danych/ Sposób pomiaru
		początkowa 2016 rok	końcowa 2023 rok		
Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	0	18	9 000,00 zł	dane LGD/ankiety
Pozostała wartość kosztów aktywizacji				261 000,00 zł	-

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 25 Powiązania celów, przedsięwzięć i wskaźników, zidentyfikowanych problemów i czynników zewnętrznych mających wpływ na ich osiągnięcie

Zidentyfikowane problemy /wyzwania*	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągn. wskaźników**
Pg2, Pg3, Pg4, Pg5, Pt3, Pt6, Pt7, Pt8, Pt9	C1. Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemi Bielskiej	C1.1. Podniesienie udziału działalności gospodarczych związanych z kształtowaniem oferty usług turystycznych oraz usług czasu wolnego w strukturze gospodarczej i rynku pracy obszaru	P1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - OFERTA USŁUG TURYSTYCZNYCH ORAZ CZASU WOLNEGO	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (zw.z turystyką lub ofertą czasu wolnego) / liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa (zw.z turystyką lub ofertą czasu wolnego)	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia z LSR / liczba nowych firm, którym udzielono wsparcia z LSR	wpływy do budżetu gminy z tytułu podatków PIT i CIT	zmiany polityki podatkowej na szczeblu kraju wpływające na dochody samorządów / kryzysowe zjawiska w gospodarce / Og3, Og7, Og14, Ot1-Ot9, Tg1, Tg2, Tg6, Tt1-Tt5,
Pg2, Pg3, Pg4, Pg5, Pg8, Pt2, Pt6,		C1.2. Komerccjalizacja potencjału przyrodniczo-kulturowego obszaru przejawiająca się w powstawaniu	P2. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - PRODUKTY I USŁUGI LOKALNE	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (wykorzystujących produkty lokalne) / liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa (wykorzystujących produkty lokalne)	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia z LSR / liczba nowych firm, którym udzielono wsparcia z LSR / liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych / liczba osób	wpływy do budżetu gminy z tytułu podatków PIT i CIT	zmiany polityki podatkowej na szczeblu kraju wpływające na dochody samorządów / kryzysowe zjawiska w gospodarce / poziom zamożności

Zidentyfikowane problemy /wyzwania*	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięć. wskaźników**
		i rozwoju firm wykorzystujących produkty lokalne			zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD		mieszkańców regionu tworzących popyt na produkty lokalne / zmiany prawa wpływające na koszty funkcjonowania przedsiębiorstw / Og3, Og5, Og7, Og9, Og13, Os6, Ot6, Od2, Od6, Tg1, Tg2,
Pg1, Pg2, Pg3, Pg4, Pg5, Pg7,		C1.3. Wzrost poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki ukierunkowany w szczególności na ochronę środowiska oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu	P3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ – INNOWACYJNA GOSPODARKA	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa (zw. z OZE, ochroną środowiska, klimatem) / liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa / liczba operacji ukierunkowanych na innowacje / liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa (zw. z OZE, ochroną środowiska, klimatem) / liczba operacji polegających na rozwinięciu istniejącego przedsiębiorstwa / liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia w branżach ochrony środowiska, OZE, zmian klimatu / liczba nowych firm w branżach ochrony środowiska, OZE, zmian klimatu, którym udzielono wsparcia / liczba utworzonych miejsc pracy w firmach ukierunkowanych na innowacje, którym udzielono wsparcia / liczba nowych firm ukierunkowanych na innowacje, którym udzielono wsparcia z LSR	wpływy do budżetu gminy z tytułu podatków PIT i CIT	zmiany polityki podatkowej na szczeblu kraju wpływające na dochody samorządów / kryzysowe zjawiska w gospodarce / zmiany prawa wpływające na koszty funkcjonowania przedsiębiorstw / Og1, Og2, Og3, Og7, Og12, Os12, Od1, Od2, Od3, Od5, Tg1, Tg2, Tg4, Tg11, Tg12, Td1, Td7
Pg4, Pg6, Pg7, Pg9, Pt1, Pt3, Pt4, Pt6,		C1.4. Wzrost dostępności infrastruktury i poziomu	P4. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA	liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej / liczba	wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wspartej z LSR	liczba osób uczestniczących w wydarzeniach turystycznych	poziom zamożności mieszkańców regionu tworzących popyt na produkty lokalne

Zidentyfikowane problemy /wyzwania*	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięć wskaźników**
Pt7, Pt8, Pt9, Pt10,		partnerstwa służących rozwijaniu usług turystycznych, usług czasu wolnego, produktów lokalnych i innowacji	I USŁUG CZASU WOLNEGO	przygotowanych opracowań koncepcyjnych w zakresie dokumentacji ścieżek/ szlaków/tras / liczba zrealizowanych projektów współpracy / liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	/ liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych (grupy defaworyzowane określone w LSR, młodzież, turyści, przedsiębiorcy)	i portowo-rekreacyjnych	i usługi czasu wolnego / Og3, Og6, Og14, Ot2, Ot3, Ot5-Ot9, Os7, Od3, Od4, Td1, Ts2, Tt1-Tt5
			P5. SIECI WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ	liczba sieci w zakresie usług turystycznych, które otrzymały wsparcie / liczba operacji w zakresie wspierania sieci współpracy przedsiębiorców / liczba operacji w zakresie wzmacniania potencjału produktów i usług lokalnych oraz kreowania marki lokalnej	liczba osób, które skorzystały z więcej niż jednej usługi turystycznej objętej siecią, która otrzymała wsparcie w ramach realizacji LSR / liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych (grupy defaworyzowane określone w LSR, młodzież, turyści, inne),	liczba osób uczestniczących w wydarzeniach turystycznych i sportowo-rekreacyjnych / wpływy do budżetu gminy z tytułu podatków PIT i CIT	zmiany polityki podatkowej na szczeblu kraju wpływające na dochody samorządów / zmiany prawne wpływające na rozwój samorządu gospodarczego / Og5, Og12, Tg6, Tg8, Ot2-Ot9, Tt3, Tt5,
Pd1, Pd2, Pd3, Pd5,		C2.1. Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie rozwoju zrównoważonego	P6. LOKALNY EKO-ROZWÓJ	liczba inicjatyw dotyczących rozwój zrównoważonego / liczba zrealizowanych międzynarodowych projektów współpracy / liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy / liczba wyjazdów studyjnych obejmujących dobre praktyki rozwoju zrównoważonego wspartych z LSR	liczba uczestników inicjatyw dot. rozwoju zrównoważonego wspartych z LSR / liczba uczestników wyjazdów studyjnych dot. rozwoju zrównoważonego wspartych z LSR / liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych (grupy defaworyzowane określone w LSR, młodzież, przedsiębiorcy, inne)	liczba imprez kulturalnych organizowanych na obszarze LGD Ziemia Bielska / liczba uczestników imprez kulturalnych na obszarze LGD Ziemia Bielska	finansowe i prawne uwarunkowania (na poziomie kraju i regionu) wspierające wdrażanie rozwiązań proekologicznych / Og1, Og9, Os7, Os12, Ot3, Od1-Od6, Tt2, Td1, Td4, Td6, Td7, Ts8

Zidentyfikowane problemy /wyzwania*	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięć wskaźników**
Pg8, Ps9, Ps10, Pt2, Pt5, Pt6, Pt7, Pd1, Pd2, Pd4, Pd6,	C2. Zachowanie wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jako waloru tworzącego jakość życia i wyróżniającego Ziemię Bielską	C2.2. Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno-ekonomiczne wykorzystanie walorów krajobrazowych i architektonicznych obszaru	P7. OSTAŃCE DZIEDZICTWA LOKALNEGO - DZIEDZICTWO MATERIALNE	liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji LSR /liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	liczba osób odwiedzających zabytki i obiekty (wsparte z LSR) / liczba podmiotów działających w sferze kultury, które zostały wyposażone w ramach LSR	liczba imprez kulturalnych organizowanych na obszarze LGD Ziemia Bielska / liczba uczestników imprez kulturalnych na obszarze LGD Ziemia Bielska	poziom antropopresji na obszary wiejskie związany z tempem suburbanizacji / Os6, , Ot4, Od4-Od6, Td3, Td4, Ts9
Ps1, Ps2, Pt7, Pd2, Pd6,		C2.3. Wysoki poziom aktywności społeczności lokalnych na rzecz zachowania i promocji lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego	P8. OSTAŃCE DZIEDZICTWA LOKALNEGO - DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR / liczba operacji promujących dziedzictwo niematerialne / liczba operacji dot. promocji obszaru LSR	liczba nowych wydarzeń zorganizowanych przez podmioty działające w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach LSR	liczba imprez kulturalnych organizowanych na obszarze LGD ZB /liczba uczestników imprez kulturalnych na obszarze LGD ZB	poziom i zasady finansowania kultury / Og9, Os4, Os6, Ts4, Ts7, Ts9, Od4-Od6, Td8
Ps5, Ps8, Ps11, Pt8,		C3.1. Rozwój usług odpowiadających na przemiany struktury społecznej obszaru, w tym przy wykorzystaniu ekonomii społecznej.	P9. USŁUGI DLA SPOŁECZNOŚCI - DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZE	liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsięwzięcia (w branżach usług społecznych) / liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa (w branżach usług społ.) / liczba operacji polegających na wsparciu organizacji pozarządowych świadczących dla społeczności	liczba utworzonych miejsc pracy w firmach, którym udzielono wsparcia z LSR / liczba nowych firm, którym udzielono wsparcia operacji z LSR	liczba osób bezrobotnych na obszarze	poziom dochodów osób starszych kreujących zapotrzebowanie na usługi społeczne / tempo zmian demograficznych / Og9, Og12, Tg1, Tg2, Os7, Os8, Os11, Ot6, Ot8

Zidentyfikowane problemy /wyzwania*	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięć wskaźników**
Ps1, Ps2, Ps3, Ps4, Ps7, Ps10,	C3. Wzrost poziomu spójności społecznej obszaru Ziemi Bielskiej	C3.2. Wzrost kompetencji organizacji pozarządowych oraz mieszkańców obszaru	P10. RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – INTEGRACJA, KOMPETENCJE, KAPITAŁ SPOŁECZNY	liczba inicjatyw podnoszących kompetencje mieszkańców liczba wspartych operacji z zakresu wzmacniania kapitału społecznego / liczba operacji własnych polegających na organizacji spotkań dla grup społecznych obszaru LSR	liczba organizacji pozarządowych korzystających z różnych form podnoszenia kompetencji w ramach LSR	liczba członków kół (klubów) działających w domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na obszarze LGD	zmiany w kapitale relacyjnym wynikające z trendów cywilizacyjnych / Og9, Os4, Os6, OS8, Od4, Ts4-Ts12
Ps1, Ps2, Ps4, Ps6, Ps12,		C3.3. Wzrost aktywności młodzieży w działaniach na rzecz wspólnot lokalnych	P11. MŁODZIEŻ OGNIWEM WSPÓLNOTY	liczba operacji dot. aktywizacji młodzieży wspartych z LSR	liczba podmiotów ubiegających się o wsparcie dla operacji dot. aktywizacji młodzieży / liczba dzieci i młodzieży angażujących się w działania na rzecz wspólnot lokalnych	liczba członków kół (klubów) działających w domach i ośrodkach kultury, klubach i świetlicach na obszarze LGD	poziom emigracji młodych mieszkańców wynikający z atrakcyjności miast i aglomeracji / Og4, Tg7, Tg10, Os4, Ts4-Ts12,

*odniesienie do problemów obszaru, tabela nr 7), **odniesienie do analizy SWOT, tabela nr 18

Źródło: opracowanie własne

Jak wskazano w tabelach powyżej (nr 22, 23, 25) w LSR 2016-2023 LGD Ziemia Bielska w ramach przedsięwzięć P4. i P6. zaplanowała realizację **2 projektów współpracy**, w tym jednego międzynarodowego. Pierwszy projekt będzie realizował cel ogólny C1. Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemi Bielskiej oraz cel szczegółowy C 1.4 Wzrost dostępności infrastruktury i poziomu partnerstwa służących rozwijaniu usług turystycznych, usług czasu wolnego, produktów lokalnych i innowacji. Z kolei drugi projekt współpracy – międzynarodowy – będzie realizował cel ogólny C2. Zachowanie wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jako waloru tworzącego jakość życia i wyróżniającego Ziemię Bielską oraz C2.1. Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie rozwoju zrównoważonego. Wskaźniki projektów współpracy zostały określone w tabeli powyżej.

ROZDZIAŁ VI – SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

1. Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno-instytucjonalnych wraz ze związtą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

Procedury zostały przygotowane przez Biuro LGD w oparciu o dostępne wytyczne, a także z uwzględnieniem najlepszych praktyk w zakresie procedur z okresu realizacji LSR 2009-2015. Kluczowym celem procedur jest zapewnienie rzetelnego, sprawnego i przejrzystego przebiegu całego procesu aplikowania o dofinansowanie od momentu złożenia wniosków w biurze LGD poprzez ocenę i wybór operacji, aż do momentu przekazania ich Samorządowi Województwa lub zawarcia umów z grantobiorcami – w przypadku projektów grantowych. Główne założenia procedur mają zapobiegać konfliktom interesów, a także zapewniać prawidłowe funkcjonowanie instytucji tzw. „protestu”. Wszystkie procedury zostały skonsultowane z członkami Zarządu i Rady, następnie poddane konsultacjom społecznym, a finalnie przyjęte przez Walne Zebranie Członków w dniu 21.12.2015.

LGD Ziemia Bielska przyjęła następujące procedury dotyczące czynności związanych z przeprowadzaniem naboru, oceny i wyboru wniosków o dofinansowanie operacji składanych przez podmioty inne niż LGD oraz realizacją projektów grantowych i operacji własnych LGD:

- a) **procedura przeprowadzania naboru i wyboru wniosków składanych przez podmioty inne niż LGD** (tj. wybieranych przez Radę, a następnie przedkładanych Samorządowi Województwa Śląskiego);
- b) **procedura wyboru i oceny grantów oraz rozliczania, monitoringu i kontroli grantobiorców;**
- c) **procedura w zakresie realizacji operacji własnych LGD**
- d) **procedura ustalania i zmiany kryteriów wyboru operacji.**

Dodatkowo LGD przyjęła procedurę opiniowania pod kątem zgodności z celami LSR ewentualnych wniosków o dofinansowanie operacji w ramach RPO WSL 2014-2020.

Procedury obowiązujące w LGD są obligatoryjnie podawane do publicznej wiadomości, poprzez opublikowanie ich na stronie internetowej www.ziemiabielska.pl (obowiązek publikacji dotyczy również zmian ww. procedur). Jawność procedur pozwala nie tylko na zachowanie transparentności w działaniu, ale również na lepsze zrozumienie przez potencjalnych wnioskodawców całego procesu ubiegania się o przyznanie pomocy ze środków LSR. Nowym rozwiązaniem wprowadzonym w niniejszej LSR będzie **prowadzenie przez Biuro LGD wstępnej oceny wniosków przed przystąpieniem do oceny zgodności z LSR** (m.in. terminowość złożenia, zgodność z zakresem tematycznym i formą wsparcia, a także spełnienie dodatkowych warunków wskazanych w ogłoszeniu) oraz – wykonywane również przez Biuro LGD - badanie zgodności z PROW 2014-2020 (karta weryfikacyjna) w ramach oceny zgodności z LSR (z celami ogólnymi i szczegółowymi), przy czym wyboru operacji spośród zgodnych z LSR będzie dokonywała Rada. Nad poprawnością przebiegu procesu wyboru operacji czuwać będzie **komisja ds. prawidłowego przebiegu procesu oceny i wyboru operacji**. Szczegółowe opisy przyjętych rozwiązań, w tym dotyczących organizacji całego procesu oceny, zapewniania parytetów w głosowaniach zachowania bezstronności, dostępnej intensywności pomocy i maksymalnych kwot wsparcia, a także możliwościach złożenia protestu znajdują się w odrębnych dokumentach dot. poszczególnych procedur oraz Regulaminie Rady.

2. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru operacji oraz grantobiorców zostały opracowane przez zespół roboczy złożony m.in. z pracowników Biura i Rady LGD z założeniem: obiektywizmu, niedyskryminacji, przejrzystości i powiązania z diagnozą obszaru. Przed ich przedłożeniem do ostatecznego zatwierdzenia przez Walne Zebranie Członków w dniu 21.12.2015 r. zostały szczegółowo omówione na kilku spotkaniach konsultacyjnych (np. w dniu 3 i 14.12.2015 w Bielsku-Białej), a także z członkami Zarządu oraz pozostałymi członkami LGD (uwzględniono uwagi dot. kryteriów).

Podstawowym celem lokalnych kryteriów wyboru jest zwiększenie prawdopodobieństwa wyboru operacji, które w największym zakresie bezpośrednio przyczyniają się do osiągnięcia określonych w LSR celów poprzez osiągnięcie konkretnych wskaźników produktu i rezultatu. Kryteria przygotowywano z założeniem możliwej ich mierzalności i czytelnej metodologii lub w przypadku kryteriów jakościowych - szczegółowego opisu podejścia do ich oceny, niebudzącego wątpliwości co do sposobu przyznawania punktów. LGD postanowiła opracować szeroki zestaw kryteriów obligatoryjnych, odnoszących się co do zasady do wszystkich operacji poddawanych ocenie w trybie konkursowym, w tym projektów grantowych (również operacji własnych, przy czym przy ich ocenie nie będą miały zastosowania kryteria nr 8 i 10), a także kryteria dodatkowe specyficzne uruchamiane wyłącznie w przypadku wniosków dot. działalności gospodarczych (preferujących tworzenie większej liczby miejsc pracy) oraz wniosków z zakresu wzmocnienia kapitału społecznego (dodatkowo oceniających stopień partycypacji społecznej). W zestawie kryteriów obligatoryjnych

znalazły się m.in. (**bezpośrednie osiągnięcie wskaźników produktu i rezultatu LSR; stopień innowacyjności operacji; wysokość wkładu własnego wnioskodawcy; stopień wpływu operacji na zintegrowanie w ramach LSR; zgodność z preferowanymi/ rekomendowanymi typami operacji wskazanymi w LSR; stopień komplementarności planowanej operacji do operacji już zrealizowanych bądź wybranych do realizacji przez LGD; stopień spójności i adekwatności opisu operacji z zakresem zaplanowanych zadań oraz budżetem; wpływ na rozwiązywanie problemów obszaru objętego LSR wskazanych w diagnozie; wsparcie grup defaworyzowanych**). Kryteria są adekwatne do diagnozy **obszaru**, tj. mają za zadanie minimalizować problemy i słabe strony obszaru, np. kryterium 3 – wspiera operacje innowacyjne (przeciwdziałające np. Ps3.), kryterium 9 - wspiera operacje odnoszące się do konkretnych problemów wskazanych w diagnozie (tabela 7), kryterium 10 – wspiera grupy defaworyzowane (przeciwdziałające np. Pg3,Ps6.,Ps12.) kryterium 12 – wspiera kluczowe branże działalności gospodarczej (Pg5.,Pg8.), kryterium 14 – promuje partycypację społeczną (Ps1.,Ps4.,Ps12.). W ramach danego naboru wniosków muszą być stosowane te same kryteria w całym procesie wyboru operacji.

LGD ustaliła również, iż bezwzględny warunkiem wyboru danej operacji jest osiągnięcie przez nią **minimum 40% maksymalnej liczby punktów** (tzw. minimum globalne) osiągalnych w danym naborze dla danego rodzaju operacji. Dla 2 kryteriów obligatoryjnych zostały ponadto ustanowione tzw. minima częściowe, których nieosiągnięcie będzie skutkowało niewybraniem operacji do dofinansowania. W celu zapewnienia maksymalnej przejrzystości procesu wyboru operacji **LGD zobowiązała się m.in. do publikowania protokołów z posiedzeń organu decyzyjnego – Rady, zawierających jasną informację o wyłączeniach** z procesu decyzyjnego ze wskazaniem których wniosków te wyłączenia dotyczą. Na ww. potrzeby LGD prowadziła będzie **Rejestr Grup Interesu** - na bieżąco aktualizowany, a także zakres ewentualnych działań dyscyplinujących członków Rady. W sytuacji pojawienia się konieczności ustanowienia nowych lub dokonania zmian bądź modyfikacji kryteriów wyboru, w szczególności w przypadku stwierdzenia (podczas monitoringu/ewaluacji własnej) złego lub innego od zamierzonego funkcjonowania tych kryteriów w procesie dokonywania oceny i wyboru operacji, grożącego w skrajnych przypadkach np. niezrealizowaniem zakładanych celów LSR Rada może wystąpić o ustanowienie nowych bądź dokonanie zmian w kryteriach, w trybie opisanym w procedurze ustalania lub zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji (zmiany podlegać będą konsultacjom społecznym). Przy czym zmiany nie mogą polegać jednak na całkowitym usunięciu kryteriów weryfikujących: bezpośrednio osiągnięcie celów LSR, w tym wskaźników produktu i rezultatu, stopnia innowacyjności oraz poziomu wnoszonego wkładu własnego, a także kryteriów bezpośrednio powiązanych z diagnozą obszaru (np. wpływ na rozwiązanie problemów obszaru wskazanych w diagnozie).

3. Wskazanie w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny.

Doceniając znaczenie podejścia innowacyjnego jako jednej z 7 kluczowych cech warunkujących funkcjonowanie podejścia LEADER LGD Ziemia Bielska zdecydowała się na zastosowanie kryterium pn. „Stopień innowacyjności operacji” jako jednego z najważniejszych, podstawowych i obligatoryjnych kryteriów stosowanych do oceny wszystkich rodzajów i zakresów i form operacji w okresie programowania 2014-2020 (kryterium to choć w nieco innej formie było również stosowane w poprzedniej LSR). Przyjęto następującą definicję innowacyjności: przez innowacyjność rozumie się *wdrożenie nowego na obszarze LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów gospodarczych, technologicznych, przyrodniczych, historycznych, kulturowych, społecznych*. Warto podkreślić jest skala terytorialna badania innowacyjności – ograniczona stricte do obszaru LSR.

Poszukiwanie innowacyjności jako pożądanego cechy operacji w podejściu LEADER/RLKS będzie miało charakter przekrojowy i będzie dotyczyło wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć, tym nie mniej w celu jej szczególnego wyakcentowania przyjęto do realizacji przedsięwzięcie P3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ PRZYSZŁOŚCIĄ - INNOWACYJNA GOSPODARKA, w ramach którego przewiduje się podejmowanie lub rozwijanie działalności gospodarczych w szczególności w obszarach: ochrony środowiska, odnawialnych źródeł energii, przeciwdziałania zmianom klimatu lub ich efektem, nowatorskich usług wsparcia biznesu oraz innych działalności innowacyjnych. Innowacjami w turystyce i rekreacji oraz usługach czasu wolnego (P1.) będą w dużej części np. operacje wpisujące się w założenia i standardy mającej powstać w najbliższych latach turystycznej marki lokalnej, z kolei w ramach przedsięwzięcia P2. za innowacyjne uznawane będą np. pomysły na biznes związany z wprowadzaniem na rynek zupełnie nowych, szerzej nie znanych, nierozpowszechnionych lub nieskomercjalizowanych dotąd produktów lokalnych związanych z obszarem LSR. Innowacja zachowuje swój nowatorski charakter również wtedy, gdy jest już stosowana na obszarze LSR, ale krócej niż 1 rok.

Waga kryterium „Stopień innowacyjności operacji” – 6 pkt - jest relatywnie wysoka w stosunku do pozostałych kryteriów (jedynie bezpośrednio osiągnięcie wskaźników może generować więcej punktów w ocenie w jednym kryterium), a sposób przyznawania punktów przedstawia się następująco: 3 pkt – operacja wdraża nowy lub znacząco udoskonalony

produkt lub usługę lub proces lub organizację; 3 pkt – operacja wdraża nowy lub znacząco udoskonalony sposób wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów gospodarczych, technologicznych, przyrodniczych lub historycznych lub kulturowych lub społecznych; 0 pkt – brak zdefiniowanych cech innowacyjności lub nierzetelne ich wykazanie (maksymalnie 6 pkt w kryterium). W przypadku ewentualnych trudności z weryfikacją innowacyjności (nie zawsze każdy członek Rady może mieć wiedzę dot. poziomu innowacji z danego zakresu) Rada LGD wypracowała praktykę prowadzenia dyskusji poprzedzającej ocenę operacji w ww. zakresie.

4. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.

Istotnym elementem realizacji LSR będzie wdrażanie projektów grantowych i operacji własnych. W projekcie grantowym LGD udziela grantów grantobiorcom na realizację zadań służących osiągnięciu celu tego projektu przez grantobiorców. W projektach grantowych cały proces naboru wniosków, ich oceny i wyboru, w tym również zawieranie umów z grantobiorcami oraz wypłata środków będzie realizowany na poziomie LGD. Tabele poniżej prezentują opisy, wartości i przewidywany harmonogram realizacji projektów grantowych.

Tabela nr 26 Wykaz projektów grantowych LGD zaplanowanych do realizacji w latach 2016-2021

Lp.	Tytuł i cel projektu grantowego (PG)	Szacunkowa wartość PG	Lata realizacji	Cel LSR
1.	Budowanie potencjału NGO's. Celem projektu jest budowanie potencjału instytucjonalnego NGO, w tym również przez doposażenie w niezbędny sprzęt	300 000 zł	2019-2021	3.1
2.	Aktywni mieszkańcy Ziemi Bielskiej. Celem projektu jest wsparcie inicjatyw sportowo-społeczno-kulturalnych typu biegi na orientację, marsze nordic walking, biegi; warsztaty - język regionalny, fotografia, przyroda, historia, sport, muzyka	300 000 zł	2019-2021	3.2
3.	MAła TUrekreacja. Celem projektu jest poprawa stanu małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na obszarze LSR	300 000 zł	2019-2021	1.4
4.	Aktywni Międzypokoleniowi. Celem projektu jest wsparcie inicjatyw międzypokoleniowych	100 000 zł	2016-2018	3.3
5.	Promowana Ziemia Bielska. Celem projektu jest wsparcie inicjatyw i przedsięwzięć dot. promocji obszaru	200 000 zł	2019-2021	2.3
6.	EKO-ROZWÓJ Ziemi Bielskiej. Celem projektu jest wsparcie inicjatyw i przedsięwzięć z zakresu rozwoju zrównoważonego.	100 000 zł	2016-2018	2.1
ŁĄCZNA SZACUNKOWA WARTOŚĆ PROJEKTÓW GRANTOWYCH		1 300 000 zł		

Wskaźniki produktu dla projektów grantowych zostały opisane w Tabeli 23.

Tabela nr 27 Wykaz operacji własnych LGD zaplanowanych do realizacji w latach 2016-2021

Lp.	Tytuł i zakres operacji własnej (OW)	wkład LSR / wkład własny / budżet łączny (OW)	lata realizacji	cel LSR
1.	Marka lokalna – koncepcja, wizualizacja i badanie rynku. Koncepcja, system identyfikacji wizualnej, znakowanie. Badanie dotyczące marketingu i wprowadzania na rynek produktów lokalnych oraz działania promocje	50 000 zł / 2 500 zł / 52 500 zł	2016-2018	C1.4
2.	Wyjazd studyjny: Wilamowice – KULTURA, JĘZYK – Kaszuby. Wymiana kulturowa, wymiana doświadczeń, wzajemna inspiracja do działań na rzecz zachowania dziedzictwa. Wyjazd połączony z naukowym podejściem do języka wilamowskiego i kaszubskiego	50 000 zł / 2 500 zł / 52 500 zł	2019-2021	C2.3
3.	PROSpołeczna Ziemia Bielska – jako wydarzenia specyficzne dla LGD Ziemia Bielska. Spotkania z NGO ogólne i branżowe (KGW, turystyka, dziedzictwo), z rękodzielnikami, z tworzącymi markę lokalną	50 000 zł / 2 500 zł / 52 500 zł	2016-2018	C3.2
4.	Festiwal Kuchni Myśliwskiej - zachowanie dziedzictwa niematerialnego - wydarzenie - produkt lokalny, wystawa, konkurs kulinarny, turniej, psy łowieckie, skoty, broń historyczna, sygnaliści, koła łowieckie.	50 000 zł / 2 500 zł / 52 500 zł	2016-2018	C2.3

5.	Forum przedsiębiorców Ziemi Bielskiej - forum dla przedsiębiorców z obszaru mające na celu promocję przedsiębiorczości, lokalnych produktów i usług oraz ułatwiającego nawiązywanie kontaktu i zawiązywanie sieci współpracy - targi, konferencja.	50 000 zł / 2 500 zł / 52 500 zł	2019- 2021	1.4
ŁĄCZNA SZACUNKOWA WARTOŚĆ OPERACJI WŁASNYCH		250 000 zł		

5. Wysokość wsparcia przyznawanego na rozpoczęcie działalności gospodarczej

Wysokość wsparcia na rozpoczęcie działalności gospodarczej w kwocie **50 000 zł** ustalono po analizie danych historycznych dot. dofinansowania podobnych operacji na obszarze LSR w okresie programowania 2007-2013, zgodnie z którymi średnia kwota dotacji na rozpoczęcie działalności udzielanych w ramach kilku niżej wskazanych źródeł dofinansowania oscylowała niewiele powyżej kwoty 22 tys. zł.

Tabela nr 28 Dane historyczne dot. wysokości wsparcia na uruchomienie działalności gospodarczej

Wsparcie dotacyjne na uruchomienie działalności gospodarczej	Liczba dotacji	Łączna kwota dotacji
Wojewódzki Urząd Pracy, 6.2 Kierunek przedsiębiorczość 2007-2013	1230	26 949 694 zł
Bielskie Centrum Przedsiębiorczości 2007-2013	88	3 040 000 zł
Powiatowy Urząd Pracy Bielsko-Biała 2010-2014	401	8 012 000 zł
LGD Ziemia Bielska, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw 2007-2013	1	99 911 zł
SUMA	1720	38 101 605 zł
	ŚREDNIA	22 152 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUP, BCP, PUP Bielsko-Biała, dane LGD

6. Podstawowe zasady ustalania wysokości wsparcia na realizację operacji w ramach LSR

LGD ustaliła następujące maksymalne intensywności pomocy dla poszczególnych kategorii beneficjentów:

- przedsiębiorcy – do 65%** kosztów kwalifikowalnych,
- organizacje pozarządowe, osoby fizyczne** (inne niż zakładające działalność gospodarczą) – **do 95%** kosztów kwalifikowalnych.
- jednostki sektora finansów publicznych** będą otrzymywały wsparcie w stałej wysokości **63,63%** kosztów kwalifikowalnych.

LGD ustaliła ponadto intensywność pomocy dla **projektów własnych i grantowych** na poziomie **do 95%** kosztów kwalifikowalnych.

ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale V. Prezentuje on sposób realizacji założeń LSR, poprzez wskazanie wysokości osiągniętych wskaźników produktu w poszczególnych przedziałach czasowych. Zaplanowano, iż w pierwszym okresie wdrażanie LSR zrealizowany zostanie budżet na poziomie 39%, w kolejnym okresie następne 40%, a w ostatnim pozostałe 21%. Plan działania zawiera szczegółowy harmonogram osiągnięcia poszczególnych wskaźników produktu dla określonych w LSR przedsięwzięć. Zostaną zrealizowane 2 projekty współpracy, w tym jeden międzynarodowy, a ich rozliczenie nastąpi najpóźniej w roku 2019. LGD planuje również dodatkowe projekty współpracy, których realizacja nastąpi po roku 2018.

Na przedsięwzięcia związane z podejmowaniem lub rozwijaniem działalności gospodarczych przewidziano 50% ogólnego budżetu, przy czym 40% zaplanowanej kwoty na nowe działalności gospodarcze, a 60% na rozwój istniejących już podmiotów gospodarczych. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, LGD zaplanowało realizację 6 projektów grantowych na łączną kwotę 1,3 mln zł. A także 5 operacji własnych stanowiących wkład koncepcyjny LGD w realizację celów LSR. Zadania te zostaną zrealizowane do roku 2021. Plan działania sporządzono wyłącznie dla podziałów 19.2 *Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność* oraz 19.3 *Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania w ramach PROW 2014-2020*, bez uwzględnienia wskaźników dot. poddziałania 19.4 *Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji*, dla którego sporządzono odrębną matrycę wskaźników – tabela nr 24. Szczegółowy Plan działania dot. poddziałania 19.2 i 19.3 zawarto w załączniku nr 3 do LSR.

ROZDZIAŁ VIII BUDŻET LSR

1. Ogólna charakterystyka budżetu w tym wskazanie funduszy EFSI stanowiących źródło finansowania LSR w latach 2014-2020.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Ziemia Bielska będzie w całości finansowana ze środków PROW 2014-2020. Kwota na realizację LSR ustalana jest od liczby mieszkańców. Ludność zamieszkująca obszar LGD, z wyłączeniem miast powyżej 20 tys. mieszkańców, to 118970 osób, a co za tym idzie maksymalna kwota na realizację LSR to 13 mln zł. Analogicznie wyliczono kwotę wsparcia na koszty bieżące i aktywizację – 2,65 mln zł. Relatywnie niewielka kwota przeznaczona na aktywizację wynika ze zwiększonych kompetencji LGD i Rady w zakresie obsługi wniosków na dofinansowanie. Na projekty współpracy maksymalna kwota to 2% wartości przewidzianej na realizację LSR, czyli 260 tys. zł. LGD zaplanowała całą kwotę na realizację dwóch projektów współpracy, w tym jednego międzynarodowego.

2. Krótki opis powiązania budżetu z celami LSR.

Szczegółowa realizacja budżetu na przestrzeni lat realizacji LSR przedstawiona została w tabeli planu działania, która stanowi załącznik nr 3. Ogólny podział kosztów pomiędzy cele kształtuje się następująco:

C1. Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemi Bielskiej, została przeznaczona największa pula środków finansowych, bo aż **8,3 mln zł**;

C2. Zachowanie wartości dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jako waloru tworzącego jakość życia i wyróżniającego Ziemię Bielską – **2,15 mln zł**;

C3. Wzrost poziomu spójności społecznej obszaru Ziemi Bielskiej – **2,55 mln zł**.

Tabela 29 Wysokość wsparcia EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe			
	PROW	RPO		Razem EFSI
		EFS	EFRR	
Realizacja LSR	13 000 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	13 000 000,00 zł
Współpraca	260 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	260 000,00 zł
Koszty bieżące	2 380 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	2 380 000,00 zł
Aktywizacja	270 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	270 000,00 zł
Razem	15 910 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	15 910 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

Budżet szczegółowy w oparciu o poszczególne przedsięwzięcia jest przedstawiony w planie działania w załączniku nr 3

Tabela nr 30 Plan finansowy w zakresie poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFROW	Budżet państwa	Wkład będący wkładem krajowych środków publicznych	Razem
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	6 617 520,00 zł	3 782 480,00 zł	0,00 zł	10 400 000,00 zł
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 654 380,00 zł	0,00 zł	945 620,00 zł	2 600 000,00 zł
Razem	8 271 900,00 zł	3 782 480,00 zł	945 620,00 zł	13 000 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI

Zaprojektowany przez LGD Plan komunikacji to narzędzie służące jak najszerzszemu włączeniu społeczności lokalnej w realizację LSR. Bowiern tylko przy jej udziale można mówić o prawidłowym, transparentnym i efektywnym wdrażaniu strategii i podejścia LEADER ze wszystkimi jego cechami. Proces budowy planu zawierał szereg metod partycypacyjnych angażujących społeczność, powstawał w formie „dialogu” i taką dwustronną komunikację zakłada w trakcie realizacji, co pozwoli na bieżące korygowanie działań, identyfikowanie zagrożeń i skuteczne im przeciwdziałanie na możliwie wczesnym etapie.

Plan komunikacji zawiera wytyczone cele, cel ogólny jakim jest: **Wzrost różnych form i poziomu włączenia/ zaangażowania mieszkańców obszaru w realizację LSR.**, a także trzy cele szczegółowe:

- A. Podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie potencjalnych korzyści wynikających z aktywnego włączenia się w przygotowanie i realizację operacji wspieranych ze środków LSR poprzez działania informacyjne, promocyjne i aktywizacyjne prowadzone przez LGD
- B. Zapewnienie szerokiego, łatwego dostępu do rzetelnych, przejrzystych informacji o LSR Ziemi Bielskiej na lata 2016-2023 dla ogółu interesariuszy z wykorzystaniem różnych środków przekazu
- C. Zapewnienie adekwatnego wsparcia potencjalnych wnioskodawców w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz w procesie realizacji i rozliczania operacji, poprzez profesjonalną informację i doradztwo ze strony LGD

Aby je osiągnąć Plan przewiduje szereg działań komunikacyjnych skierowanych do grup docelowych, które są tożsame z grupami istotnymi z punktu widzenia realizacji LSR wskazanymi w dokumencie: przedsiębiorców, członków organizacji pozarządowych, osób przyjezdnych (w tym turystów) oraz zasługujących na szczególną uwagę grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy: osób w wieku 50+ lub niepełnosprawnych, młodych mieszkańców do 30 r. życia i kobiet w wieku aktywności zawodowej, a także samorządów lokalnych. Działania te mają przynieść konkretne efekty, a ich monitorowanie polegać będzie na weryfikacji zaplanowanych wskaźników np. ilości przeprowadzonych szkoleń dla potencjalnych beneficjentów, ilość wydarzeń ze stoiskiem LGD, ilości spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami itd. Szczegółowe informacje zawiera Plan komunikacji stanowiący załącznik nr 5 do niniejszej LSR.

ROZDZIAŁ X ZINTEGROWANIE

1. Opis zgodności i komplementarności z innymi dokumentami planistycznymi/strategiami poprzez porównanie celów i założeń tych dokumentów z celami LSR i wykazanie ich spójności

Dokument, jakim jest LSR, musi nie tylko odpowiadać na rzeczywiste wyzwania lokalnej społeczności, ale również odnieść się do innych znaczących dokumentów na różnych szczeblach. Cele określone w LSR LGD Ziemia Bielska są więc komplementarne i bezpośrednio wpisują się w cele i kierunki działań innych dokumentów planistycznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, takich jak: strategie rozwoju gmin członkowskich LGD; Strategia Rozwoju Powiatu Bielskiego do 2020 r.; Strategia Rozwoju Euroregionu Beskidy; Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”; Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 -2020; Strategia Rozwoju Kraju 2020; Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014- 2020 oraz Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Wszystkie gminy członkowskie LGD w swych strategiach rozwoju obrały do zrealizowania kilka najważniejszych celów, zawierających się w czterech głównych obszarach:

Tabela nr 31 Porównanie spójności celów LSR ze strategiami rozwoju gmin członkowskich LGD

Cele strategiczne gmin obszaru LGD (strategie gmin)	Cele ogólne/szczegółowe zawarte w LSR Ziemia Bielska
<p>Rozwój przedsiębiorczości, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wspieranie przedsiębiorczości mieszkańców gminy, - działania na rzecz promocji lokalnych produktów i usług. - pomoc w kreowaniu oferty turystycznej (Buczkowice, Bestwina, Czechowice-Dziedzice, Jaworze, Kozy, Porąbka, Wilamowice, Wilkowice) 	<p>C1. Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjały obszaru Ziemia Bielskiej.</p> <p>C1.1. Podniesienie udziału działalności gospodarczych związanych z kształtowaniem oferty usług turystycznych oraz usług czasu wolnego w strukturze gospodarczej i rynku pracy obszaru.</p> <p>C1.2. Komerccjalizacja potencjału przyrodniczo-kulturowego obszaru przejawiająca się w powstawaniu i rozwoju firm wykorzystujących produkty lokalne</p>
<p>Rozwój infrastruktury technicznej, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwój i poprawa stanu infrastruktury technicznej (m.in. drogowej) i rekreacyjno-wypoczynkowej. (Bestwina, Jasienica, Jaworze, Kozy, Porąbka, Wilamowice, Wilkowice) 	<p>C1.4. Wzrost dostępności infrastruktury i poziomu partnerstwa służących rozwijaniu usług turystycznych, usług czasu wolnego, produktów lokalnych i innowacji</p> <p>C2.2. Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno-ekonomiczne wykorzystanie walorów krajobrazowych i architektonicznych obszaru</p>
<p>Rozwój infrastruktury ochrony środowiska, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kształtowanie świadomości ekologicznej - termomodernizacja budynków i implementacja niskoemisyjnej technologii (Kozy, Porąbka, Wilamowice) 	<p>C2.1. Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie rozwoju zrównoważonego</p> <p>C2.2. Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno-ekonomiczne wykorzystanie walorów krajobrazowych i architektonicznych obszaru</p>
<p>Zaspokajanie potrzeb społecznych, w tym polepszanie dostępu do dóbr kultury,</p>	<p>C2.2. Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno-ekonomiczne wykorzystanie walorów</p>

Cele strategiczne gmin obszaru LGD (strategie gmin)	Cele ogólne/szczegółowe zawarte w LSR Ziemia Bielska
<p>kultywowanie lokalnych tradycji, aktywizacja grup defaworyzowanych, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - budowa infrastruktury zapewniającej dostęp do dóbr kultury i zacieśniającej więzi społeczne - promocja lokalnych tradycji <p><i>(Buczkowice, Bestwina, Czechowice-Dziedzice, Jasienica, Jaworze, Porąbka, Wilamowice, Wilkowice)</i></p>	<p>krajobrazowych i architektonicznych obszaru</p> <p>C2.3. Wysoki poziom aktywności społeczności lokalnych na rzecz zachowania i promocji lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego</p> <p>C3. Wzrost poziomu spójności społecznej obszaru Ziemi Bielskiej</p> <p>C3.1. Rozwój usług odpowiadających na przemiany struktury społecznej obszaru, w tym przy wykorzystaniu ekonomii społecznej</p> <p>C3.2. Wzrost kompetencji organizacji pozarządowych oraz mieszkańców obszaru</p> <p>C3.3. Wzrost aktywności młodzieży w działaniach na rzecz wspólnot lokalnych</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie strategii rozwoju gmin

Założenia celów ze strategii rozwoju gmin z celami zawartymi w wypracowanej LSR wskazują na: priorytetowe potraktowanie rozwoju przedsiębiorczości lokalnej, wykorzystującej wszystkie aspekty położenia gmin; potrzebę utworzenia lokalnej bazy i zaplecza turystycznego; nacisk na implementację innowacyjnych technologii w przedsiębiorstwach, w tym rozwiązań pro-klimatycznych; uruchomienie procesów aktywizujących społeczność lokalną.

Tabela nr 32 Porównanie spójności celów LSR z pozostałymi dokumentami planistycznymi

C1. LSR: Wzrastający poziom przedsiębiorczości lokalnej wykorzystującej walory i potencjał obszaru Ziemi Bielskiej	
Strategia Rozwoju Powiatu Bielskiego do 2020	Cel I: Rozwój turystyki i przedsiębiorczości w powiecie
Strategia Rozwoju Euroregionu Beskidy	Cel strategiczny: Rozwój gospodarczy aktywizowany szczególnie przez budowanie transgranicznych powiązań kooperacyjnych
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność
Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 -2020	Oś Priorytetowa I Nowoczesna Gospodarka Oś Priorytetowa III Konkurencyjność MŚP Oś Priorytetowa IV Efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko
C2. LSR: Zachowanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego jako waloru tworzącego jakość życia i wyróżniającego Ziemię Bielską	
Strategia Rozwoju Powiatu Bielskiego do 2020 roku	Cel II: Poprawa jakości środowiska naturalnego
Strategia Rozwoju Euroregionu Beskidy	Cel strategiczny: Dbanie o bogactwo zasobów przyrody i ochrona środowiska
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni
Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 -2020	Oś Priorytetowa V Ochrona środowiska i efektywne korzystanie z zasobów Oś priorytetowa X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna
C3. LSR: Wzrost poziomu spójności społecznej obszaru Ziemi Bielskiej	
Strategia Rozwoju Powiatu Bielskiego do 2020 roku	Cel III: Rozwój potencjału ludzkiego powiatu
Strategia Rozwoju Euroregionu Beskidy	Cel strategiczny: Optymalny rozwój potencjału ludzkiego i podniesienie jakości życia mieszkańców Euroregionu
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”	Cel strategiczny: Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 -2020	Oś Priorytetowa VII Regionalny rynek pracy Oś Priorytetowa VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy Oś Priorytetowa IX Włączenie społeczne
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Cel I.3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego Cel III.1. Integracja społeczna
Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014- 2020	Oś I osoby młode na rynku pracy Oś II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego Na Lata 2006-2020	Cel strategiczny 2: Tworzenie warunków do pełnego uczestnictwa osób starszych w życiu społecznym oraz zawodowym Cel strategiczny 3: Wzmacnianie uczestnictwa osób niepełnosprawnych w życiu społecznym oraz zawodowym. Cel strategiczny 4: Poprawa warunków i jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i społecznie wykluczonych.

Źródło: opracowanie własne

Zintegrowanie celów LSR z celami unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich oraz PROW 2014-2020 - w tym również w kontekście realizacji celów RLKS - przedstawiono w pkt. 2 rozdziału V LSR.

2. Opis sposobu integrowania różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej w celu kompleksowej realizacji przedsięwzięć

Zintegrowane podejście do tworzenia LSR jest jednym z warunków realizacji podejścia LEADER w kontekście jego kluczowych cech, warunkujących osiągnięcie wartości dodanej realizowanych działań. LGD Ziemia Bielska od wielu lat realizuje działania zintegrowane, adresowane do wszystkich sektorów wchodzących w skład LGD. Podejście **zintegrowane do procesu tworzenia LSR** przejawiało się m.in:

- utworzeniem międzygminnego, międzysektorowego zespołu ds. LSR (integracja sektorów i partnerów), złożonego z osób reprezentujących różne obszary życia społeczno-gospodarczego (w tym mieszkańców, przedstawicieli władz lokalnych, przedsiębiorców i organizacji pozarządowych reprezentujących wszystkie 9 gmin obszaru), który w formie warsztatowej wypracowywał główny zakres strategiczny LSR (diagnoza, analiza SWOT, cele, przedsięwzięcia). Zapewniało to bieżące integrowanie potencjałów, problemów i potrzeb różnych grup interesariuszy (zarówno instytucjonalnych jak i nieformalnych) i sprawiało, iż efekty prac stanowiły bardziej „pozytywną” wypadkową powyższych elementów niż – co było jednym z elementów ryzyka - rodzaj kompromisu dyktowanego np. ograniczoną ilością środków finansowych na wdrażanie,
- zintegrowanym podejściem analitycznym w zakresie dokonywania diagnozy obszaru (integrowanie zasobów), polegającym na wzajemnej ocenie sytuacji dot. konkretnych sektorów przez inne sektory współtworzące LGD (np. w badaniu dot. przedsiębiorców analizowano ocenę warunków prowadzenia działalności gospodarczej przez nich samych, a także dokonywano oceny tych warunków z perspektywy sektora publicznego), szerokim podejściem ewaluacyjnym realizowanym z myślą o LSR 2016-2023, opisującym różnorodne zasoby lokalne (m.in. potencjał NGO’s, portrety gmin, produkty lokalne) i problemy w różnych obszarach dot. jakości życia mieszkańców, czy funkcjonowania sektora społecznego, itp.
- integrowaniem kluczowych z punktu widzenia realizacji celów LSR branż działalności gospodarczych przy tworzeniu przedsięwzięć LSR oraz integrowaniem planowanych form wsparcia ze strony LGD, czego konsekwencje dla wdrażania LSR zostały opisane niżej.

Planowane podejście zintegrowane w realizacji LSR na lata 2016-2023 przejawiać się będzie z kolei:

- integracją sektorów, zarówno w ujęciu wewnątrzsektorowym (np. operacje adresowane do sektora organizacji pozarządowych P10. RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ – INTEGRACJA, KOMPETENCJE, KAPITAŁ SPOŁECZNY czy przedsiębiorców w P5.) i międzysektorowym (np. w ramach P4. INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNA I USŁUG CZASU WOLNEGO, przewidującego wsparcie operacji realizowanych zarówno przez samorządy, jak i organizacje pozarządowe czy też na analogicznej zasadzie w ramach przedsięwzięcia P7. Dotyczącego materialnego dziedzictwa lokalnego)
- integrowaniem kluczowych z punktu widzenia realizacji celów LSR branż działalności gospodarczych (zidentyfikowanych na etapie diagnozy). LSR zawiera 4 przedsięwzięcia przewidujące wsparcie działalności gospodarczych w branżach usług turystycznych i rekreacyjnych (w ramach usług czasu wolnego), produktów lokalnych, branżach innowacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu, odnawialnych źródeł energii, a także usług na rzecz społeczności lokalnych (w tym prozdrowotnych), odpowiednio

z odniesieniem do tabeli nr 22 - przedsięwzięcia nr P1., P2., P3., P9. Dodatkowo w ramach celu ogólnego C1. przewidziano dodatkowe przedsięwzięcie P5. SIECI WSPÓŁPRACY GOSPODARCZEJ, służące integracji i współpracy przedsiębiorców.

- integrowaniem planowanych form wsparcia ze strony LGD na zasadzie realizacji działań aktywizacyjnych, a także operacji własnych komplementarnych do operacji realizowanych w części konkursowej LSR, adresowanej do podmiotów innych niż LGD (np. operacje własne: marka lokalna LGD, forum przedsiębiorców, Festiwal Kuchni Myśliwskiej; działania aktywizacyjne: podejmowanie działań popularyzujących działalność gospodarczą wykorzystującą produkty lokalne w ramach P2., organizowanie innowacyjnych wydarzeń, angażujących młodzież w działania społeczne, ochronę dziedzictwa lokalnego, promowanie obszaru, produktów lokalnych, wolontariat, imprezy międzypokoleniowe w ramach P11.)

- ocenianiem stopnia zintegrowania operacji w lokalnych kryteriach wyboru operacji poprzez przyznawanie punktów za integrowanie celów LSR lub/i integrowanie różnych rodzajów zasobów lokalnych (gospodarczych, historycznych, kulturowych, przyrodniczych, turystyczno-rekreacyjnych) czy też integrowaniem partnerów instytucjonalnych. Zintegrowany charakter operacji zwiększa zatem szansę przyznania dofinansowania

Oferowane wsparcie ze strony LGD ma zatem charakter kompleksowy i zintegrowany, zawiera zarówno elementy dotacyjne dla indywidualnych podmiotów gospodarczych i organizacji pozarządowych, jak również budujące współpracę i dobry klimat dla rozwoju działalności gospodarczych, również w układach branżowych, a przede wszystkim także wzmacniania kapitału społecznego na całym obszarze LSR co jest jednym z głównych celów podejścia LEADER i RLKS.

ROZDZIAŁ XI MONITORING I EWALUACJA

Ogólna charakterystyka zasad i procedur dokonywania ewaluacji oraz monitorowania wskazująca główne elementy podlegające badaniom oraz podmioty dokonujące ewaluacji i monitorowania

Plan monitoringu i ewaluacji wypracowany został przy udziale społeczności lokalnej w toku prowadzonych konsultacji społecznych. Zgodnie z oczekiwaniami społeczności został powiązany z planem komunikacyjnym, co zapewni szeroki dostęp do informacji na temat postępów we wdrażaniu strategii. Ważne będzie także pozyskiwanie informacji zwrotnych od mieszkańców obszaru, co zostanie osiągnięte dzięki realizowanym badaniom. Uspołecznienie procesów monitoringu i ewaluacji poprzez udział mieszkańców pozwoli także na pełniejszą realizację założeń Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Przyjęte zasady pozwolą na kompleksową ocenę zarówno funkcjonowania LGD jak i wdrażania LSR. Przybiorą dwie formy:

- Ewaluacji prowadzonej dwukrotnie** (mid-term i ex-post) przez niezależnych ekspertów zewnętrznych, w oparciu o przyjęte kryteria ewaluacyjne, gdzie badane elementy to m.in. działalność LGD, funkcjonowanie biura i organów LGD, realizacja celów, wskaźników i budżetu LSR; Procedury oceny projektów i kryteria wyboru; plan komunikacyjny i wizerunek LGD
- Monitoringu prowadzonego systematycznie** (na bieżąco) przez podmioty wewnętrzne tj. biuro i organy Stowarzyszenia. Główna sprawozdawczość z jego zakresu przeprowadzana będzie corocznie na Walnym Zebraniu Członków tzw. sprawozdawczym za okres miniony. Monitorowane elementy funkcjonowania i wdrażania to m.in. zarząd i rada LGD, biuro, wizerunek i zainteresowanie LGD, działania skierowane do grup defaworyzowanych, doradztwo, Plan Komunikacji oraz realizacja budżetu, wskaźników, harmonogramu i planu działania.

Przyjęto również sposób wykorzystania wyników badania dla poszczególnych jego elementów. Szczegółowe informacje na temat procedur monitoringu i ewaluacji znajdują się w załączniku nr 2 do LSR.

ROZDZIAŁ XII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

1. Informacja o przeprowadzeniu analizy LSR pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i o wynikach tej analizy.

LGD Ziemia Bielska przeprowadziła analizę LSR na lata 2016-2023 pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w formie wniosku skierowanego do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach. We wniosku opisano charakter dokumentu LSR, jego główne założenia, cele ogólne, a także relację w stosunku do Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego ŚLĄSKIE 2020+, Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 oraz Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. W odpowiedzi na zapytanie Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska pismem z dnia 7.12.2015 r. sygn. akt

W00Ś.410.557.2015.AB stwierdził brak konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu niniejszej LSR.

2. **W przypadku LSR wymagającej przeprowadzenia ww. oceny, pisemne podsumowanie zawierające informacje, o których mowa w art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.).**

Nie dotyczy.

WYKAZ WYKORZYSTANEJ LITERATURY

Publikacje, raporty, opracowania:

1. Raport z badania „Przedsiębiorczość na obszarze działania LGD Ziemia Bielska”, SONDA Sp. z o.o., 2015
2. Raport z badań ewaluacyjnych LGD Ziemia Bielska, Fundacja SOCJOMETR, 2015
3. Raport z badań sondażowych „Sytuacja bezrobotnych kobiet na lokalnym rynku pracy w obszarze działania Filii WUP w Bielsku – Białej”, Wojewódzki Urząd Pracy, Obserwatorium Rynku Pracy, 2014
4. Raport z badania pn. „Badanie podmiotów ekonomii społecznej w subregionie południowym województwa śląskiego” w ramach projektu "OWES subregionu południowego", Stowarzyszenie Bielskie Centrum Przedsiębiorczości, Bielsko-Biała 2015
5. Ranking zawodów nadwyżkowych i deficytowych w powiecie bielskim w 2013 r., Powiatowy Urząd Pracy w Bielsku-Białej, 2013
6. Niewęglowska G., Kagan A., Zieliński M., Sobierajewska J. 2014. Wyznaczenie na terenach wiejskich województwa śląskiego obszarów o ekstensywnej gospodarce rolnej charakterystycznej dla obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, High Nature Value Farmland, IERiGŻ – PIB, Warszawa
7. Ekspertyza „Delimitacja przestrzenna obszarów wiejskich w województwie śląskim”, Stowarzyszenie Instytut Śląski Opole, K. Heffner, P. Gibas, 2014
8. Zeszyt Analiz RCAS 1/2012 „Analiza powiązań funkcjonalnych na obszarze województwa śląskiego”, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego

Dokumenty strategiczne:

9. Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 - Umowa Partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014
10. Strategia Rozwoju Kraju 2020, Warszawa 2012
11. Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014- 2020, Ministerstwo Rozwoju, 2014
12. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa, 2014
13. Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „ŚLĄSKIE 2020+”, Sejmik Województwa Śląskiego, Katowice, 2013
14. Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 -2020, Katowice, 2014
15. Strategia Polityki Społecznej Województwa Śląskiego Na Lata 2006-2020, Katowice, 2015
16. projekt Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich Województwa Śląskiego do roku 2030, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, 2015
17. Strategia Rozwoju Powiatu Bielskiego do 2020 roku, Bielsko – Biała, 2013
18. Strategia Rozwoju Euroregionu Beskidy
19. **Lokalna Strategia Rozwoju na lata 2008-2015, Stowarzyszenie LGD Ziemia Bielska, Bielsko-Biała 2008 (ze zmianami z grudnia 2014)**
20. Strategia Rozwoju Gminy Bestwina obowiązująca w latach 2014 – 2020, Bestwina 2015
21. Strategia Rozwoju Gminy Buczkowice do roku 2015, Buczkowice 2002
22. Strategia rozwoju Gminy Czechowice-Dziedzice 2020+, Czechowice – Dziedzice 2015
23. Strategia Rozwoju Gminy Kozy na lata 2013-2020, Kozy, 2013
24. Strategia Rozwoju Gminy Jasienica na Lata 2008-2015, Jasienica, 2008
25. Strategia Rozwoju Gminy Jaworze z roku 2000, Jaworze 2000
26. Strategia Rozwoju Gminy Wilkowice do roku 2020, Wilkowice 2006
27. Strategia rozwoju Gminy Wilamowice do 2015, Wilamowice 1999
28. Strategia Rozwoju Gminy Porąbka na lata 2008-2020, Porąbka 2008

ZAŁĄCZNIKI DO LSR

Załącznik nr 1 - Procedura aktualizacji LSR

Dokument strategiczny jakim jest niniejsza LSR obejmuje kilkuletni okres działania. Powstały w oparciu o wiele przepisów, badań, przeprowadzoną diagnozę itp. wytycza cele na lata 2016-2023. Taka perspektywa czasu, jak również dynamizm otoczenia, zmieniające się czynniki zewnętrzne i wewnętrzne nie pozostaną zapewne bez wpływu na realizację LSR. Biorąc pod uwagę powyższe elementy przewidziano możliwość aktualizacji LSR, aby zapewnić osiągnięcie jej celów, a celem procedury jest określenie zasad, według których aktualizacja będzie dokonywana. Proces ten jest niewątpliwie powiązany z dokonywaniem monitoringu i ewaluacji LSR, bowiem to te procedury pokazują czy postęp czasowy i rzeczowy jest właściwy. Jeśli zauważone zostaną jakiegokolwiek nieprawidłowości lub nastąpi zmiana dokumentów wyższego rzędu (np. rozporządzeń, wytycznych wg których LSR została przygotowana) lub wystąpią uzasadnione obawy o przyszłość zrealizowanie podjętych założeń to należy przeprowadzić procedurę aktualizacji.

O zmianę LSR może wnioskować: Zarząd, Rada, Kierownik biura oraz członkowie LGD (w liczbie minimum 5). Wniosek dot. aktualizacji LSR powinien zawierać obszary, których zmiana miałaby dotyczyć, uzasadnienie i proponowany nowy kształt dokumentu. Następnie po przeanalizowaniu zostaje on **poddany konsultacjom z lokalną społecznością poprzez umieszczenie na stronie www**. Przed przyjęciem zmian prezentowane są wyniki konsultacji. Uchwałę o aktualizacji LSR podejmuje zgodnie ze statutem §17 pkt. 5 ust. 11 Walne Zebranie Członków, za wyjątkiem sytuacji, w których zmiana zgodnie z zapisami statutu §22 pkt. 2 ust. 3 dotyczy obszarów możliwych do aktualizacji przez Radę LGD.

Załącznik nr 2 - Procedury dokonywania ewaluacji i monitoringu

EWALUACJA I MONITORING FUNKCJONOWANIA LGD I WDRAŻANIA/REALIZACJI LSR

	Badane elementy funkcjonowania LGD i wdrażania LSR	Sposób pomiaru/pozyskiwania danych	Wykonawca	Czas i okres pomiaru	Wyniki badania oraz sposób ich wykorzystania
EWALUACJA	Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura; animacja lokalna, promocja i doradztwo; Realizacja celów, wskaźników i budżetu LSR; Procedury oceny projektów i kryteria wyboru; Organy LGD; Plan Komunikacji; Wizerunek LGD	- Analiza danych zastanych: Lokalna Strategia Rozwoju (analiza szczegółowych rozwiązań przyjętych w dokumencie strategicznym); dokumentacja wytworzona w czasie konsultacji na etapie powstawania LSR; ogólnodostępne dane statystyczne; raporty, publikacje, dokumenty strategiczne dotyczące obszaru objętego LSR - Wywiady eksperckie - Badanie ankietowe na reprezentatywnej próbie mieszkańców obszaru LGD - Badanie ankietowe wnioskodawców - Warsztaty ewaluacyjne	Niezależni eksperci	1.Ewaluacja mid-term	- Kompleksowa ocena dokumentu strategicznego. - Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. - Identyfikacja ewentualnych istotnych zmian w społeczności lokalnej rodzących potrzebę zmian zapisów LSR. - Sformułowanie rekomendacji dotyczących funkcjonowania LGD oraz dalszych działań związanych z wdrażaniem LSR oraz rekomendacji odnośnie ewentualnych zmian zapisów LSR.
				2.Ewaluacja ex-post	- Kompleksowa ocena dokumentu strategicznego. - Ocena wszystkich aspektów funkcjonowania LGD oraz odejmowanych działań - Opisanie i ocena zmian w społeczności lokalnej osiągniętych dzięki wdrażaniu LSR. - Sformułowanie rekomendacji dotyczących przyszłego sposobu funkcjonowania LGD.

MONITORING	Zarząd LGD	Ocena pod kątem wypełniania obowiązków statutowych oraz sprawnego zarządzania LGD	Komisja Rewizyjna i Walne Zebranie Członków	Do 30.06. każdego roku za rok ubiegły	Absolutorium i/lub uwagi oraz rekomendacje dotyczące zakresu zmian
	Rada LGD	Ocena pod kątem wypełniania obowiązków statutowych, frekwencja na posiedzeniach, przestrzeganie regulaminu; spełnianie wymogów co do sektorowości/grup interesu			Pozytywna opinia i/lub rekomendacje dotyczące zakresu zmian
	Funkcjonowanie biura i pracownicy	Analiza pod kątem wypełniania obowiązków z umów o pracę, zaangażowania, rzetelności i efektywności, szczególnie doradztwa, animacji lokalnej i współpracy	Zarząd/ Kierownik	Na bieżąco. Zawsze przed udzieleniem nagrody	Opinia kierownika na temat podległego personelu oraz opinia zarządu zawierające ewentualne zalecenia/rekomendacje.
	Wizerunek i zainteresowanie LGD	Dane własne, licznik wejść na www i fb, ilość uczestników szkoleń, doradztwa itd.	Biuro LGD/ Zarząd LGD	Na bieżąco	Pozytywna ocena lub określenie i wdrożenie kierunków zmian
	Działania skierowane do grup defaworyzowanych	Dane własne, monitorowanie operacyjne, dokumenty wynikające ze sprawozdawczości, ankiety monitorujące	Biuro LGD/ Organy LGD	Na bieżąco	Pozytywna ocena w oparciu o terminowość, wykonywanie założeń i osiągnięcie zamierzonych efektów lub określenie i wdrożenie zmian we wskazanych obszarach.
	Plan Komunikacji			Szczegółowe omówienie corocznie na WZCz tzw. sprawozdawczym za okres miniony	
	Harmonogram naborów, plan działania				
	Wskaźniki produktu i rezultatu				
	Realizacja budżetu				
Zmiany w LSR	Dane własne, monitorowanie operacyjne, analiza pod kątem wykonalności założeń w stosunku do czasu	Biuro/ Organy LGD	Na bieżąco	Ocena już wprowadzonych zmian oraz rekomendacje co do utrzymania kształtu LSR lub proponowanych zmian wraz z uzasadnieniem. Dotyczy każdego organu LGD w ramach uprawnień i obowiązków statutowych.	
Doradztwo LGD	Dane własne, badanie ankietowe beneficjentów	Biuro/Zarząd	Na bieżąco	Ocena efektywności świadczonego doradztwa w oparciu o ilość udzielonych porad i poziom zadowolenia klientów (szczegółowo opisane w regulaminie biura)	

KRYTERIA EWALUACYJNE STOSOWANE W LGD ZIEMIA BIELSKA	
Kryterium ewaluacyjne	Pytania badawcze/ zakres badania
Trafność LSR - związek pomiędzy przyjętymi rozwiązaniami (w zakresie celów, przedsięwzięć, sposobu funkcjonowania LGD) a realnymi potrzebami społeczności lokalnej	Ewaluacja mid term (bieżąca): Czy w społeczności nie zaszły jakieś istotne zmiany, które mają wpływ na obniżenie poziomu trafności LSR? Ewaluacja ex post: Czy wdrożono rekomendacje sformułowane na podstawie ewaluacji bieżącej? Czy w odpowiedni sposób reagowano na zmiany w społeczności lokalnej, które obniżały poziom trafności LSR?
Skuteczność - ocena stopnia, w jakim osiągnięto zaplanowane cele i przedsięwzięcia	Jaki jest poziom realizacji wskaźników produktu i rezultatu? W jakim stopniu zrealizowano założenia planu komunikacyjnego? W jaki sposób prowadzony jest monitoring wdrażania LSR? Ocena stopnia realizacji harmonogramu i budżetu wdrażania LSR.
Efektywność - stosunek uzyskanych efektów do poniesionych nakładów finansowych	Ocena osiągniętych efektów wdrażania LSR? Określenie efektywności i stopnia prawdopodobieństwa, że obserwowane rezultaty mogłyby pojawić się pomimo braku interwencji.
Spójność – stopień kompleksowości, wszechstronności przedsięwzięć realizowanych w ramach wdrażania LSR	Ocena stopnia integracji branż działalności gospodarczej na rzecz rozwiązania zdiagnozowanych problemów. Określenie w jakim stopniu realizowane przedsięwzięcia oraz sposób funkcjonowania LGD przyczyniają się integracji społeczności lokalnej. Ocena stopnia w jakim realizowane przedsięwzięcia pozwalają na włączenie społeczności lokalnej w zarządzanie zasobami obszaru.
Użyteczność - planowane i nieplanowane efekty realizacji LSR, stopień zaspokojenia potrzeb beneficjentów.	Jaka jest wartość dodana wynikająca z realizacji przedsięwzięć w ramach wdrażania LSR? Jakie niezaplanowane efekty udało się osiągnąć dzięki wdrażaniu LSR?

Załącznik nr 3 - Plan działania

C1	Lata		2016-2018				2019-2021				2022-2023				Razem 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres programu
	Nazwa wskaźnika	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN						
C1.1 Podniesienie udziału działalności gospodarczych związanych z kształtowaniem oferty usług turystycznych oraz usług czasu wolnego w strukturze gospodarczej i rynku pracy obszaru.																		
P1	WP1	4 szt.	25,00%	200 000,00 zł	6 szt.	62,50%	300 000,00 zł	6 szt.	100,00%	300 000,00 zł	16 szt.	800 000,00 zł	PROW	R				
	WP2	3 szt.	25,00%	300 000,00 zł	5 szt.	66,67%	500 000,00 zł	4 szt.	100,00%	400 000,00 zł	12 szt.	1 200 000,00 zł	PROW	R				
Razem cel szczegółowy C1.1				500 000,00 zł					800 000,00 zł					700 000,00 zł	2 000 000,00 zł			
C1.2 Komerccjalizacja potencjału przyrodniczo-kulturowego obszaru przejawiająca się w powstaniu i rozwoju firm wykorzystujących produkty lokalne.																		
P2	WP3	3 szt.	25,00%	150 000,00 zł	3 szt.	50,00%	150 000,00 zł	6 szt.	100,00%	300 000,00 zł	12 szt.	600 000,00 zł	PROW	R				
	WP4	2 szt.	25,00%	200 000,00 zł	2 szt.	50,00%	200 000,00 zł	4 szt.	100,00%	400 000,00 zł	8 szt.	800 000,00 zł	PROW	R				
Razem cel szczegółowy C1.2				350 000,00 zł					350 000,00 zł					700 000,00 zł	1 400 000,00 zł			

C1.3 Wzrost poziomu innowacyjności lokalnej gospodarki ukierunkowany w szczególności na ochronę środowiska oraz wdrażanie rozwiązań odpowiadających na zmiany klimatu.

P3	WP5	1	szt.	14,29%	50 000,00 zł	4	szt.	71,43%	200 000,00 zł	2	szt.	100,00%	100 000,00 zł	7	szt.	350 000,00 zł	PROW	R	
	WP6	2	szt.	28,57%	100 000,00 zł	3	szt.	71,43%	150 000,00 zł	2	szt.	100,00%	100 000,00 zł	7	szt.	350 000,00 zł	PROW	R	
	WP7		3	szt.	20,00%	100 000,00 zł	3	szt.	80,00%	300 000,00 zł	1	szt.	100,00%	100 000,00 zł	5	szt.	500 000,00 zł	PROW	R
	WP8	1	szt.	20,00%	100 000,00 zł	2	szt.	60,00%	200 000,00 zł	2	szt.	100,00%	200 000,00 zł	5	szt.	500 000,00 zł	PROW	R	
	WP9	1	szt.	20,00%	100 000,00 zł	2	szt.	60,00%	200 000,00 zł	2	szt.	100,00%	200 000,00 zł	5	szt.	500 000,00 zł	PROW	R	
WP10	2		szt.	60,00%	200 000,00 zł	2	szt.	60,00%	200 000,00 zł	2	szt.	100,00%	200 000,00 zł	5	szt.	500 000,00 zł	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C1.3					350 000,00 zł				850 000,00 zł				500 000,00 zł				1 700 000,00 zł		

C1.4 Wzrost dostępności infrastruktury i poziomu partnerstwa służących rozwijaniu usług turystycznych, usług czasu wolnego, produktów lokalnych i innowacji.

P4	WP11	15	szt.	60,00%	2 600 000,00 zł	10	szt.	100,00%	300 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	25	szt.	2 900 000,00 zł	PROW	R	
	WP12	0	szt.	0,00%	0,00 zł	1	szt.	100,00%	200 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	1	szt.	200 000,00 zł	PROW	W	
	WP13	0	szt.			1	szt.			0	szt.			1	szt.				
	WP14	0	LGD			3	LGD			0	LGD			3	LGD				
P5	WP15	0	szt.	0,00%	0,00 zł	2	szt.	100,00%	200 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	2	szt.	200 000,00 zł	PROW	R	
	WP16	1	szt.	100,00%	50 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	1	szt.	50 000,00 zł	PROW	R	
	WP17	1	szt.	100,00%	50 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	1	szt.	50 000,00 zł	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C1.4					2 700 000,00 zł				700 000,00 zł				0,00 zł				3 400 000,00 zł		
Razem cel ogólny 1					3 900 000,00 zł				2 700 000,00 zł				1 900 000,00 zł				8 500 000,00 zł		

C2	Lata	2016-2018				2019-2021				2022-2023				Razem 2016-2023		Program	Podziałanie/ zakres programu
	Nazwa wskaźnika	wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN					

C2.1 Podniesienie poziomu świadomości i kompetencji społeczności lokalnej w zakresie rozwoju zrównoważonego.

P6	WP18		szt.	0,00%	0,00 zł	10	szt.	100,00%	100 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	10	szt.	100 000,00	PROW	R	
	WP19	0	szt.	0,00%	0,00 zł	1	szt.	100,00%	60 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	1	szt.	60 000,00	PROW	W	
	WP20	0	LGD			2	szt.			0	szt.			2	szt.		PROW	W	
	WP21	0	szt.	0,00%	0,00 zł	2	szt.	100,00%	100 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	2	szt.	100 000,00	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C2.1					0,00 zł				260 000,00 zł				0,00 zł				260 000,00 zł		

C2.2 Ochrona materialnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz społeczno ekonomiczne wykorzystanie walorów krajobrazowych i architektonicznych obszaru.

P7	WP22	2	szt.	50,00%	100 000,00 zł	1	szt.	75,00%	50 000,00 zł	1	szt.	100,00%	50 000,00 zł	4	szt.	200 000,00	PROW	R	
	WP23	3	szt.	50,00%	150 000,00 zł	2	szt.	83,33%	100 000,00 zł	1	szt.	100,00%	50 000,00 zł	6	szt.	300 000,00	PROW	R	
	WP24	3	szt.	33,33%	150 000,00 zł	3	szt.	66,67%	150 000,00 zł	3	szt.	100,00%	150 000,00 zł	9	szt.	450 000,00	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C2.2					400 000,00 zł				300 000,00 zł				250 000,00 zł				950 000,00 zł		

C2.3 Wysoki poziom aktywności społeczności lokalnych na rzecz zachowania i promocji lokalnego dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego.																			
P8	WP25	6	szt.	42,86%	300 000,00 zł	4	szt.	71,43%	200 000,00 zł	4	szt.	100,00%	200 000,00 zł	14	szt.	700 000,00	PROW	R	
	WP26	2	szt.	100,00%	100 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	2	szt.	100 000,00	PROW	R	
	WP27	0	szt.	0,00%	0,00 zł	10	szt.	100,00%	200 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	10	szt.	200 000,00 zł	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C2.3					400 000,00 zł				400 000,00 zł				200 000,00 zł				1 000 000,00 zł		
Razem cel ogólny 2					800 000,00 zł				960 000,00 zł				450 000,00 zł				2 210 000,00 zł		
C3	Lata	2016-2018				2019-2021				2022-2023				Razem 2016-2023		Program	Poddziałanie/ zakres		
	Nazwa wskaźnika	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	wartość z jednostką miary	% realizacja wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN							
C3.1 Rozwój usług odpowiadających na przemiany struktury społecznej obszaru, w tym przy wykorzystaniu ekonomii społecznej																			
P9	WP28	2	szt.	20,00%	100 000,00 zł	5	szt.	70,00%	250 000,00 zł	3	szt.	100,00%	150 000,00 zł	10	szt.	500 000,00 zł	PROW	R	
	WP29	2	szt.	33,33%	300 000,00 zł	2	szt.	66,67%	300 000,00 zł	2	szt.	100,00%	300 000,00 zł	6	szt.	900 000,00 zł	PROW	R	
	WP30	0	szt.	0,00%	0,00 zł	20	szt.	100,00%	300 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	20	szt.	300 000,00 zł	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C3.1					400 000,00 zł				850 000,00 zł				450 000,00 zł				1 700 000,00 zł		
C3.2 Wzrost kompetencji organizacji pozarządowych oraz mieszkańców obszaru.																			
P10	WP31	0	szt.	0,00%	0,00 zł	5	szt.	0,00%	250 000,00 zł	0	szt.	0,00%	0,00 zł	5	szt.	250 000,00 zł	PROW	R	
	WP32	0	szt.	0,00%	0,00 zł	20	szt.	100,00%	300 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	20	szt.	300 000,00 zł	PROW	R	
	WP33	1	szt.	33,33%	15 000,00 zł	2	szt.	100,00%	35 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	3	szt.	50 000,00	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C3.2					15 000,00 zł				585 000,00 zł				0,00 zł				600 000,00 zł		
C3.3 Wzrost aktywności młodzieży w działaniach na rzecz wspólnot lokalnych.																			
P11	WP34	10	szt.	76,92%	100 000,00 zł	3	szt.	100,00%	150 000,00 zł	0	szt.	100,00%	0,00 zł	13	szt.	250 000,00 zł	PROW	R	
Razem cel szczegółowy C3.3					100 000,00 zł				150 000,00 zł				0,00 zł				250 000,00 zł		
Razem cel ogólny 3					515 000,00 zł				1 585 000,00 zł				450 000,00 zł				2 550 000,00 zł		
Razem LSR					5 215 000,00 zł				5 245 000,00 zł				2 800 000,00 zł				13 260 000,00 zł		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW																6 500 000,00 zł			
R – realizacja LSR; W- współpraca; oznaczenia kolorów tekstu: niebieski – operacje własne, pomarańczowy – projekty grantowe, zielone – projekty współpracy																			

Załącznik nr 4 - Budżet LSR

Tabela 29 Wysokość wsparcia EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe			
	PROW	RPO		Razem EFSI
		EFS	EFRR	
Realizacja LSR	13 000 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	13 000 000,00 zł
Współpraca	260 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	260 000,00 zł
Koszty bieżące	2 380 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	2 380 000,00 zł
Aktywizacja	270 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	270 000,00 zł
Razem	15 910 000,00 zł	0,00 zł	0,00 zł	15 910 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

Tabela nr 30 Plan finansowy w zakresie podziałania 19.2 PROW 2014-2020

	Wkład EFROW	Budżet państwa	Wkład będący wkładem krajowych środków publicznych	Razem
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	6 617 520,00 zł	3 782 480,00 zł	0,00 zł	10 400 000,00 zł
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 654 380,00 zł	0,00 zł	945 620,00 zł	2 600 000,00 zł
Razem	8 271 900,00 zł	3 782 480,00 zł	945 620,00 zł	13 000 000,00 zł

Źródło: opracowanie własne

Załącznik nr 5 - Plan komunikacji

Dobra komunikacja jest podstawą do wdrażania LSR na wysokim poziomie oraz zagwarantowania, że działania LGD są transparentne. Aby mówić o skutecznej komunikacji musi być ona obustronna – tylko taka bowiem zapewnia zaangażowanie społeczności lokalnej i jej szeroki udział w opracowaniu LSR oraz jej wdrażaniu.

LGD Ziemia Bielska zdając sobie sprawę z ww. zależności, opierając się również na doświadczeniu lat 2009-2015 oraz przyjmując, że jednym z kluczowych jej działań jest ciągle rozwijanie potencjału społeczności lokalnych do świadomej realizacji LSR, osiągania jej celów, aktywnego uczestnictwa w procesie wdrażania oraz rozpowszechnianie informacji o założeniach strategii i zasadach przyznawania pomocy finansowej w ramach głównego działania LEADER/RLKS pn. „Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju” opracowała tzw. Plan komunikacji. Został on opracowany głównie w oparciu szereg wytycznych (m.in. dokumentacja konkursowa na wybór LSR tj. Poradnik dla LGD, Struktura i wymagania dotyczące LSR) i badanie ewaluacyjne przeprowadzone w 2015 r., które objęło również sferę dotychczasowej komunikacji na linii LGD - mieszkańcy.

Główne cele i przesłanki leżące u podstaw opracowania planu komunikacji

Zadaniem Planu komunikacji jest nie tylko zaplanowanie narzędzi komunikacyjnych, ale także zwiększenie poziomu współpracy, zaangażowania partnerów i interesariuszy LGD oraz bieżące identyfikowanie problemów komunikacyjnych.

U podstaw budowania niniejszego Planu komunikacji leży analiza *Raportu ewaluacyjnego LSR na lata 2009-2015*, który LGD Ziemia Bielska zleciła zewnętrznemu ewaluatorowi w czerwcu 2015 r. Istotnym elementem raportu była ocena działań informacyjnych, promocyjnych, wizerunkowych i rozpoznawalności LGD wśród mieszkańców obszaru, która została dokonana w oparciu o kilkaset ankiet. Wyniki badania ewaluacyjnego wskazują na silne oraz słabe strony tych działań. Generalna ocena wskazuje, iż Stowarzyszenie

w badanym okresie podejmowało bardzo skuteczne działania promocyjne. Jako najskuteczniejsze, a zarazem rekomendowane na kolejne lata, narzędzia w komunikacji z mieszkańcami uznano osobiste, bezpośrednie kontakty, stronę internetową Stowarzyszenia oraz wydawane przez LGD materiały promocyjne.

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawalność LGD na całym obszarze LSR na poziomie 46% (n=447) – wysoka skuteczność informacji podczas wydarzeń i akcji promocyjnych organizowanych przez LGD – najlepszym źródłem informacji dla wnioskodawców był pracownik LGD – 2/3 ankietowanych wskazało, że LGD reprezentuje interesy mieszkańców wszystkich gmin 	<ul style="list-style-type: none"> – 80% badanych stwierdziło, że „mniej więcej orientuje się czym zajmuje się LGD Ziemia Bielska” – niska popularność strony internetowej i portali społecznościowych LGD wśród mieszkańców – niedostateczne wykorzystywanie gazet lokalnych, tablic informacyjnych, strony internetowej i ogłoszeń parafialnych jako kanału komunikacji

Rekomendacje odnośnie działań komunikacyjnych wynikające z raportu uwzględniono przy formułowaniu Planu komunikacyjnego w LSR na lata 2016-2023.

W trakcie jego przygotowywania LGD zorganizowała również szereg spotkań z udziałem lokalnej społeczności, podczas których gromadzono dane na temat najskuteczniejszych metod, narzędzi i kanałów informacyjnych. W zorganizowanych spotkaniach udział wzięli mieszkańcy, przedstawiciele grup docelowych wskazanych w LSR np. przedsiębiorcy i grup defaworyzowanych: młodzież, kobiety czy osoby w wieku 50+. Analizując dane brano więc pod uwagę wskazania zarówno mieszkańców jak i kluczowych grup istotnych dla realizacji LSR, których preferencje odnośnie rodzajów i metod komunikacji są różnorodne. Ważnym elementem budowy planu komunikacyjnego było także spotkanie animacyjne, w którym brali udział przedstawiciele kilku Lokalnych Grup Działania i Lokalnych Grup Rybackich oraz Bielskiego Centrum Przedsiębiorczości. Efektem spotkania jest podpisany **list intencyjny** (czerwiec 2015), w którym to wszystkie ww. strony zobowiązały się m.in. do **wzajemnego informowania się o realizowanych działaniach**, w tym na rzecz podmiotów ekonomii społecznej.

Wnioski z zastosowanych metod partycypacyjnych i narzędzi wykorzystanych na etapie budowy LSR obejmujące działania promocyjne, wizerunkowe i rozpoznawalność LGD pozwoliły na sformułowanie następujących **celów Planu komunikacji**:

Cel ogólny: Wzrost różnych form i poziomu włączenia/ zaangażowania mieszkańców obszaru w realizację LSR.

Cele szczegółowe:

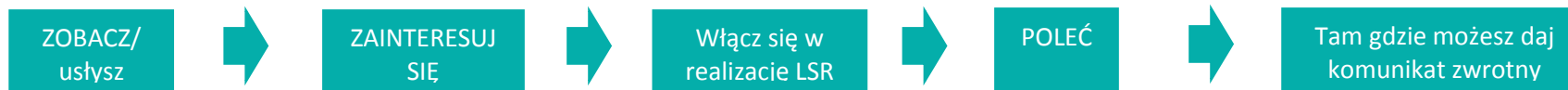
- A. *Podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie potencjalnych korzyści wynikających z aktywnego włączenia się w przygotowanie i realizację operacji wspieranych ze środków LSR poprzez działania informacyjne, promocyjne i aktywizacyjne prowadzone przez LGD*
- B. *Zapewnienie szerokiego, łatwego dostępu do rzetelnych, przejrzystych informacji o LSR Ziemi Bielskiej na lata 2016-2023 dla ogółu interesariuszy z wykorzystaniem różnych środków przekazu*
- C. *Zapewnienie adekwatnego wsparcia potencjalnych wnioskodawców w zakresie pozyskiwania środków w ramach LSR oraz w procesie realizacji i rozliczania operacji, poprzez profesjonalną informację i doradztwo ze strony LGD*

1. Opis działań komunikacyjnych i grup docelowych, środków przekazu, w tym działań podejmowanych w przypadku problemów z realizacją LSR, niskim poparciem społecznym dla działań realizowanych przez LGD

Poprzez podejmowane działania komunikacyjne LGD może skutecznie docierać do lokalnej społeczności, promując w ten sposób LSR i zachęcać do aktywnego uczestnictwa w jej realizacji. Zakładane działania w pewnej mierze są kontynuacją dotychczas stosowanych, jednak założeniem LGD Ziemia Bielska (podkreślanym również w przeprowadzonym badaniu ewaluacyjnym) jest szukanie takich rozwiązań, które sprawiają, że nawet pozornie powtarzalne działania i środki przekazu cechuje atrakcyjność, innowacyjność, świeżość. W latach 2016-2023 nie może zabraknąć takich działań jak: kampanie informacyjne w mediach i na spotkaniach, szkolenia, imprezy/wydarzenia. Kampanie informacyjne dotyczyć będą m.in. podejścia LEADER, założeń LSR na lata 2014-2020, celów, zasad przyznawania dofinansowania, terminów naborów wniosków,

prezentacji dobrych praktyk. Szkolenia skierowane do potencjalnych beneficjentów - ze szczególnym uwzględnieniem grup defaworyzowanych - obejmą informację o profilu LSR, możliwościach i zasadach aplikowania, korzystania z doradztwa LGD itd. Także imprezy/wydarzenia z udziałem LGD mają za zadanie dotarcie do jak najszerszej grupy mieszkańców i poinformowanie ich o możliwościach i zasadach jakie niesie ze sobą realizacja LSR. W LSR 2016-2023 zaplanowano również realizację zupełnie nowych działań, dotychczas nie spotykanych na obszarze na przykład w ramach tzw. operacji własnych LGD. Będą to m.in.: Forum Przedsiębiorców Ziemi Bielskiej, a także specyficzne wydarzenia na terenie LGD - spotkania z grupami społecznymi obszaru w ramach operacji pn. PROspołeczna Ziemia Bielska np. z podmiotami tworzącymi markę lokalną. Planowane działania dopasowane są do grup docelowych czyli grup istotnych z punktu widzenia realizacji LSR. Są to: przedsiębiorcy, członkowie organizacji pozarządowych, osoby przyjezdne (w tym turyści) oraz zasługujące na szczególną uwagę grupy defaworyzowane ze względu na dostęp do rynku pracy: osoby w wieku 50+ lub niepełnosprawni, młodzi mieszkańcy do 30 r. życia i kobiety w wieku aktywności zawodowej, a także samorządy lokalne. Grupy te będą w sposób szczególny wspierane i zachęcane do skorzystania ze środków LSR, tym bardziej, że mają w niej zadedykowaną specjalną pulę środków w wysokości 1,3 mln zł. Znajdzie to odzwierciedlenie w ilości informacji i komunikatów (prasie, radiu, na www) ilości zaproszeń na szkolenia, ilości informacji podczas spotkań bezpośrednich i doradztwa. W promocji i informacji uwzględnione zostaną kanały komunikacji preferowane przez te grupy (tradycyjne np. przesyłki pocztowe lub nowoczesne np. media elektroniczne i portale społecznościowe), język przekazu dostosowany do grupy wiekowej itp. Przebieg działań komunikacyjnych wpisuje się w następujący schemat:

Zamieszczona poniżej tabela nr 31 szczegółowo wskazuje planowane działania komunikacyjne (skierowane do poszczególnych wskazanych grup docelowych, w tym defaworyzowanych), służące im środki przekazu, planowane do osiągnięcia wskaźniki (efekty) oraz realizowane przez nie cele. Tabela wskazuje również, które środki przekazu dają możliwość przekazania do LGD informacji zwrotnej, opinii na temat jakości działania i zadowoleniu z przekazu. Część z tych środków zapewni również uzyskanie informacji i opinii na temat funkcjonowania LGD.

Tak prowadzone działania pozwolą utrzymać mobilizację społeczną przez cały okres komunikacji i wdrażania LSR. W przypadku wystąpienia problemów z wdrażaniem LSR lub spadkiem poparcia społecznego dla sposobu, procesu, metod wdrażania, działań podejmowanych przez LGD, także komunikowania się ze społecznością, konieczna będzie analiza sytuacji i rewizja, tak aby uzyskać na nowo lub wzmocnić zaufanie i poparcie społeczne. Przygotowany Plan komunikacji może więc podlegać modyfikacjom, tak aby w jak najwyższym stopniu spełniał swoje zadania i zapewnił osiągnięcie celów.

2. Opis zakładanych wskaźników realizacji działań komunikacyjnych oraz efektów działań komunikacyjnych

Głównym efektem działań komunikacyjnych będzie włączenie szerokiej rzeszy mieszkańców w realizację LSR. Pozostałe efekty to: wzrost świadomości mieszkańców z korzyści wynikających z aktywnego włączenia się w przygotowanie i realizację operacji wspieranych ze środków LSR; wzrost dostępu do rzetelnych, przejrzystych informacji o LSR Ziemi Bielskiej na lata 2016-2023; wzrost jakości składanych wniosków przez potencjalnych beneficjentów. Natomiast zakładane wskaźniki szczegółowo prezentuje tabela z podziałem na lata wdrażania Planu.

3. Analiza efektywności działań komunikacyjnych i zastosowanych środków przekazu (w tym tryb korygowania planu komunikacji)

Plan komunikacji jest jednym z kluczowych elementów podlegających przyjętej przez LGD procedurze monitoringu i ewaluacji bowiem tylko efektywność planu może gwarantować osiągnięcie założonych celów. Zgodnie z ww. procedurą monitorowanie realizacji planu ma charakter ciągły, jest realizowane na bieżąco, a raz w roku podczas całego okresu wdrażania wyniki prezentowane są na Walnym Zebraniu Członków. Pozytywna ocena opiera się o wykonywanie założeń i osiąganie efektów. Plan komunikacji zostanie również poddany w 2018/2019 roku ewaluacji mid-term obejmującej okres 2016-2018. Zarówno monitoring jak i ewaluacja wskazywać będą rekomendacje

utrzymania dotychczasowych sposobów prowadzonych działań bądź rekomendacje odnośnie ewentualnych zmian, ze wskazaniem ich obszarów, propozycją nowych działań, środków itd. Korygowanie planu należy do kompetencji Walnego Zebrania Członków. W oparciu o wyniki monitoringu, ewaluacji lub bieżącej oceny potrzeb o korektę planu może wnioskować Zarząd, Kierownik biura, Rada, Komisja Rewizyjna, członkowie LGD (min. 5). Proponowane zmiany tak jak w przypadku każdej aktualizacji LSR podlegają konsultacjom z lokalną społecznością poprzez stronę internetową, a ich wyniki prezentowane są przed podjęciem uchwały o zmianach.

4. Opis sposobu wykorzystania w procesie realizacji LSR wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych

Realizacja działań komunikacyjnych pozwała LGD na zebranie cennych wniosków i opinii w postaci informacji zwrotnej od społeczności lokalnej, nie tylko na temat samych działań, ale przede wszystkim na temat jakości wdrażania LSR i funkcjonowania LGD, które zostaną wykorzystane w procesie realizacji LSR. Opinie uzyskane zostaną poprzez informacje zwrotne od uczestników/odbiorców realizowanych działań np. uczestników szkoleń/spotkań poprzez ankiety badające poziom adekwatności i zadowolenia z uzyskanych informacji, uczestników doradztwa poprzez ankietę badającą jakość doradztwa i zadowolenie potencjalnego beneficjenta itp., od korzystających z mediów społecznościowych poprzez pozostawione komentarze. Na stronie internetowej LGD przez cały okres wdrażania zamieszczona będzie ankieta dająca możliwość wyrażenia swojej opinii każdemu odwiedzającemu ją mieszkańcowi. Szczególnie istotny rodzaj wniosków i opinii przyniosą badania ewaluacyjne, gdzie o ocenę podejmowanych działań zostanie poproszona szeroka grupa mieszkańców. Analiza wszystkich ww. wniosków i opinii będzie działać jak autoryzacja działań lub jako przyczyna do opracowania i podjęcia działań naprawczych w danym obszarze, za które odpowiedzialność ponosi Zarząd i Biuro LGD, a które uchwałą wprowadza odpowiedni organ LGD. Zakłada się, że analiza dokonywana będzie raz w roku na jego zakończenie albo bezpośrednio po zrealizowaniu znaczących działań opiniotwórczych obejmujących jednorazowo ponad 50 opinii np. po badaniach ewaluacyjnych. Działania naprawcze mogą obejmować m.in. zmiany w funkcjonowaniu biura LGD, zapisach LSR, przyjętych kryteriach i procedurach, co może wiązać się z potrzebą aktualizacji LSR. Wyniki analizy podawane będą do publicznej wiadomości poprzez stronę internetową LGD.

5. Budżet przewidziany na działania komunikacyjne – 70 tys. zł

Tabela nr 31 Plan komunikacji – wersja tabelaryczna

Plan komunikacji- cele, działania, środki przekazu, wskaźniki, grupy docelowe(w poniższym wierszu)

Mieszkańcy obszaru (M), Przedsiębiorcy (P), Organizacje pozarządowe(NGO), Grupy defaworyzowane(GDEF), Samorządy lokalna (JST), Przyjezdni-turyści (PT)

Działania komunikacyjne	Środki Przekazu	inf. zwrotna	Wskaźniki	2016	2017	2018	2019	2020	Razem	Grupa docelowa	CEL
Kampania informacyjna w mediach	strona www	tak	działająca strona	1	1	1	1	1	1	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	A, B, C
	media społecznościowe	tak	aktywny profil na FB	1	1	1	1	1	1	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	
	informacje w prasie lokalnej		ilość ogłoszeń w prasie gminnej	18	9	9	9	9	54	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	
	informacje radiowe		ilość ogłoszeń/spotów	2	2	2	1	1	8	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	
	informacje na www jst		ilość publikowanych informacji	36	36	27	27	18	144	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	
	materiały promocyjne		liczba wydanych materiałów	200	450	450	200	200	1500	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	
	reklama płatna na FB	tak	ilość płatnych postów	2	4	4	2	1	13	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	

Wizualizacja LGD	oryginalna i spójna wizualizacja LGD		ilość opracowanych i używanych wizualizacji	1	1	1	1	1	1	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	B
Operacje własne	PROspołeczna Ziemia Bielska	tak	liczba spotkań bezpośrednich	0	2	2	1	1	5	NGO, GDEF	A, B, C
	Forum przedsiębiorców Ziemi Bielskiej	tak	ilość forów dla przedsiębiorców	0	0	0	1		1	P, M	
Kampania informacyjna - spotkania	konferencja inauguracyjna	tak	liczba konferencji inauguracyjnych	1	0	0	0	0	1	M, GDEF, JST, NGO, P	A, B, C
	spotkania informacyjno-konsultacyjne LGD z mieszkańcami	tak	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	9	0	9	0	0	18	M, GDEF, JST, NGO, P	A, B, C
Szkolenia	szkolenia dla potencjalnych beneficjentów	tak	Ilość szkoleń dla potencjalnych beneficjentów	2	2	2	1	2	9	M, GDEF, JST, NGO, P	A, B, C
	szkolenia dla beneficjentów	tak	ilość szkoleń dla beneficjentów	0	1	0	1	0	2	M, GDEF, JST, NGO, P	
	szkolenia tematyczne	tak	ilość szkoleń tematycznych	0	1	1	0	0	2	M, GDEF, JST, NGO, P	
Badania	monitoring		ilość raportów	1	1	1	1	1	5	M, GDEF, JST, NGO, P	B, C
	ewaluacja	tak	ilość badań ewaluacyjnych			1			1	M, GDEF, JST, NGO, P	
	analiza wniosków/opinii	tak	ilość przeprowadzonych analiz	1	1	1	1	1	5	M, GDEF, JST, NGO, P	
	ocena doradztwa	tak	ilość ankiet oceniających doradztwo	15	15	10	10	10	60	M, GDEF, JST, NGO, P	
Imprezy/ Wydarzenia	wydarzenia gminne	tak	ilość wydarzeń ze stoiskiem LGD	9	0	0	9	0	18	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	A, B
	wydarzenia powiatowe	tak		1	1	1	1	1	5	M, GDEF, JST, NGO, P, PT	
Doradztwo w biurze LGD	doradztwo indywidualne, mailowe, telefoniczne	tak	ilość podmiotów korzystających z doradztwa	30	30	20	20	20	120	M, GDEF, JST, NGO, P	B, C

Źródło: opracowanie własne